

COMunitats

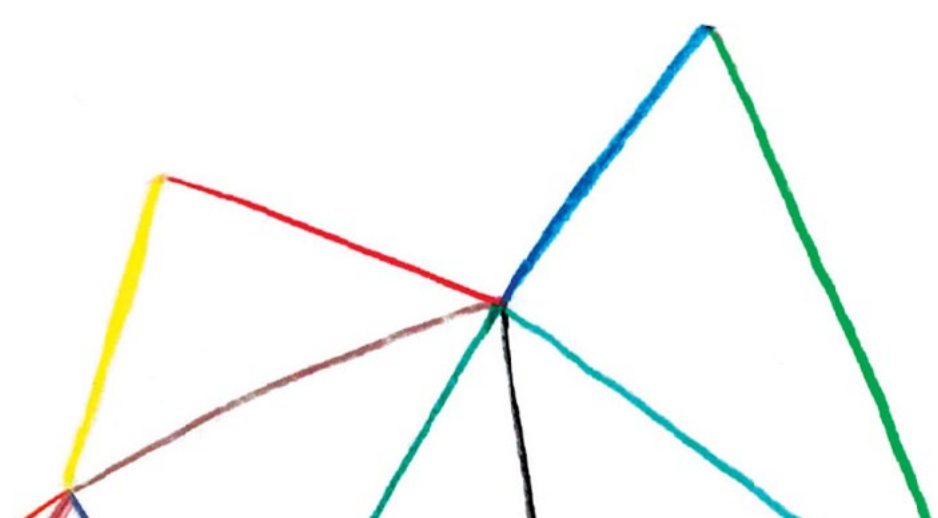
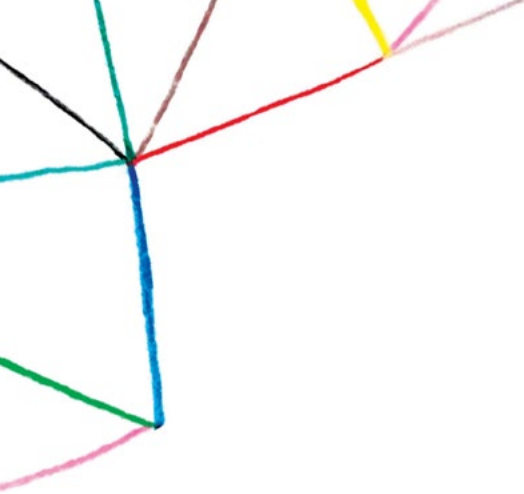
**relacions
sostenibles
a l'escola
i al món**

Guia pedagògica

Segona Fase

Formació, investigació i incidència a l'entorn proper i global

Títol

GUIA PEDAGÒGICA. Segona fase
COMunitats: relacions sostenibles a l'escola i al món
FORMACIÓ, INVESTIGACIÓ I INCIDÈNCIA A L'ENTORN PROPER I GLOBAL

Edició

Fundació Akwaba 2024

Redacció

Paula Villanueva Serrano

Coordinació i revisió

Nines Álquezar Castillo
Núria Gómez Camprubí
Begoña Carrera Redondo
Andrea García Cereceda
Lydia Rodríguez Banegas

Col·laboracions

La Tregua. Arte y transformación social, SCCL
COMSOC – Comunicació Social

Imatge gràfica de la campanya

Amaia Martin / Supercobra.net

Disseny i maquetació

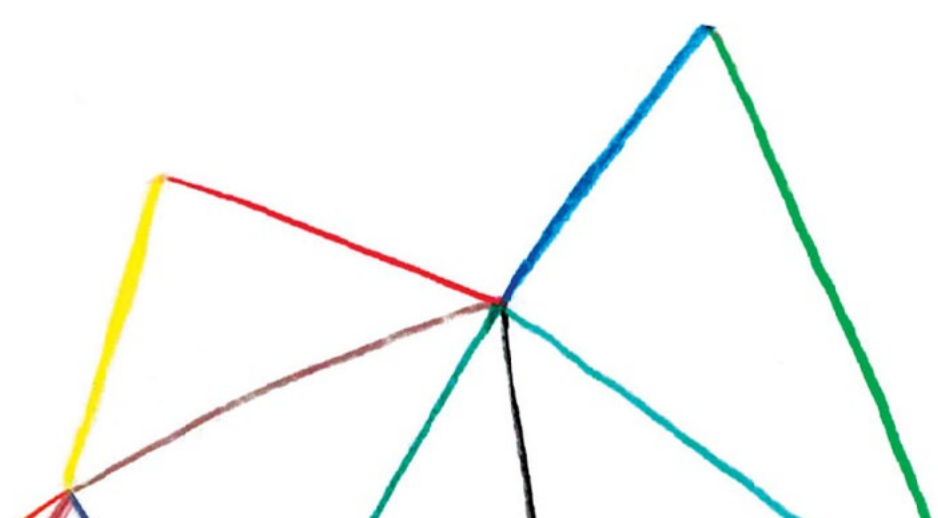
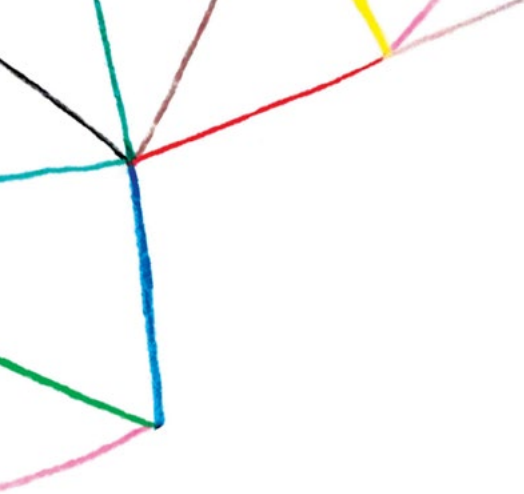
Yvonne Fuertes Mur

Aquesta publicació ha estat realitzada amb el suport i la col·laboració de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament (ACCD), l'Ajuntament de Barcelona, l'Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat, l'Ajuntament de Tarragona i a dins de la campanya d'educació per a la justícia global **"COMunitats: relacions sostenibles a l'escola i al món"**.

El contingut de la mateixa és responsabilitat exclusiva de la Fundació Akwaba, i no reflecteix, necessàriament, l'opinió de les finançadores.

Es permet lliurement copiar, distribuir i comunicar públicament aquesta obra sempre que es reconegui l'autoria i no es faci servir per a fins comercials. No es pot alterar, transformar o generar una obra derivada d'aquesta obra.

Índex

PRESENTACIÓ • La Fundació Akwaba i la campanya	6
LA GUIA • Per a qui i per a què?	8
MARC CONCEPTUAL I RECOMANACIONS	17
BLOC DE FORMACIÓ AL PROFESSORAT	35
Formació inicial	36
BLOC DE PRIMÀRIA	43
MÒDUL P7 • Estat del món i alternatives per a relacions sostenibles	44
MÒDUL P8 • Estratègies de sostenibilitat I. Ètica de la cura	57
MÒDUL P9 • Estratègies de sostenibilitat II. Economia social solidària feminista	65
ESPAI DE REFLEXIÓ II • Imaginem COMunitats i territoris sostenibles	86
MÒDUL P10 • Visites a iniciatives per la sostenibilitat econòmica i social	93
MÒDUL P11 • Fem COMunitat al barri	98
Opció 1. Comunicació transformadora	99
Opció 2. Expressió artística	113
BLOC DE SECUNDÀRIA	125
MÒDUL S7 • Estat del món i alternatives per a relacions sostenibles	126
MÒDUL S8 • Estratègies de sostenibilitat I. Ètica de la cura	139
MÒDUL S9 • Estratègies de sostenibilitat II. Economia social solidària feminista	147
ESPAI DE REFLEXIÓ II • Imaginem COMunitats i territoris sostenibles	168
MÒDUL S10 • Visites a iniciatives per la sostenibilitat econòmica i social	175
MÒDUL S11 • Fem COMunitat al barri	180
Opció 1. Comunicació transformadora	181
Opció 2. Expressió artística	195
ESPAIS DE REFLEXIÓ	207
REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES	217

Presentació

Des del 1992, a la **Fundació Akwaba** promovem la participació i la corresponsabilitat per generar una societat més justa mitjançant la formació. En tots els projectes, siguin d'acollida de persones nouvingudes, d'educació per a la justícia global, de cooperació local o internacional, incloem aquest aspecte. **COMunitats: relacions sostenibles a l'escola i al món** és una campanya d'educació per a la justícia global de la Fundació Akwaba que adrecem principalment a l'alumnat, professorat i famílies de centres educatius catalans.

L'objectiu és contribuir a generar una **ciutadania activa i crítica amb les actituds discriminatòries vers les persones**; capaç d'identificar aquestes vulneracions i de generar propostes de transformació al centre educatiu. Integrant la perspectiva d'interculturalitat crítica i d'EGBDH (enfocament de gènere basat en drets humans) en els projectes de convivència i coeducació.

Actualment, la vulneració del dret a la no discriminació constitueix un repte global que contribueix a la situació d'emergència social i creixents desigualtats econòmiques i socials, racials i de gènere, que s'han vist accentuades per la pandèmia (Oxfam, 2022). Aquesta vulneració incideix en el dret al desenvolupament i es reflecteix en un preocupant increment del discurs de l'odi i les seves variants: racista, sexista, aporofòbic o adultocèntric, i en la proliferació de negacionismes. És en aquest context on es fa més necessari **incentivar el respecte i cura per la comunitat de vida** (escola/barri/ciutat/món), on el dret a migrar, a desplaçar-se i al refugi no és garantit.

A Akwaba defensem que aquestes problemàtiques d'entrada desconnectades, estan molt relacionades, i les estratègies per fer-ne front també. Són resultat del procés de dominació antropocèntrica, patriarcal, colonial i del model econòmic que ens deshumanitza, ens desnaturalitza i ens discrimina per raó de gènere, origen, cultura, edat, classe i múltiples eixos d'opressió, incidint en les possibilitats reals d'accedir a un desenvolupament sostenible i que pateixen especialment les dones. El sistema socioeconòmic imperant perpetua les desigualtats que posicionen les nenes i les dones a llocs de subordinació, privació i vulneració de drets, amb bretxes: temps destinat a cures, bretxes salarials, precarietat i precarització de sectors feminitzats, expectatives i condicions laborals i feminització de la pobresa són exemples. Aquesta realitat és present a tota Catalunya, com a la resta del món: la igualtat de gènere és

una fita de l'Agenda dels ODS que està lluny de ser assolida. Si afegim dimensions interseccionals com l'origen o la racialització, les bretxes s'accentuen.

Tot això té un reflex en el sistema educatiu, l'alumnat s'insereix en aquest sistema regit per paràmetres que obeeixen al sistema socioeconòmic amb pocs espais per entendre les causes de discriminacions i desigualtats. Perpetuem un sistema que genera expectatives i oportunitats desiguals i manté privilegis, relacions desiguals que s'estableixen i reproduïxen als centres educatius des del que anomenem currículum ocult i altres mecanismes com la manca de referents femenins i/o racialitzats als llibres de text.

Amb la campanya COMunitats volem contribuir a que les comunitats educatives catalanes puguin exercir **el dret a la no discriminació a les persones, el dret a migrar i al dret al desenvolupament sostenible des d'una educació de qualitat, el 4t objectiu**, en coherència amb els **ODS de l'Agenda 2030**. La proposta educativa està dissenyada des d'una perspectiva **feminista, interseccional i decolonial**, fonamentada des del paradigma de la **interculturalitat crítica**.

El jovent i els infants són el públic clau perquè representen la societat del present i del futur i si volem canviar els valors de la societat, el jovent i els infants han de formar-se en el respecte, la defensa i promoció dels drets humans i en valors favorables a un desenvolupament sostenible. L'experiència de les campanyes anteriors ens demostra que l'alumnat és receptiu i s'interessa per aquests conceptes, sempre que es treballin mitjançant una metodologia que en propiciï la participació activa i la reflexió. Pensem que aquests valors han de ser coneguts per tots els infants i joves independentment de la condició social i, perquè la futura societat sigui realment democràtica, cal potenciar l'intercanvi entre iguals.

L'experiència de les campanyes anteriors ens demostra que l'alumnat és receptiu i s'interessa per aquests conceptes, sempre que es treballin mitjançant una metodologia que en propiciï la participació activa i la reflexió. Pensem que aquests valors han de ser coneguts per tots els infants i joves independentment de la condició social i, perquè la futura societat sigui realment democràtica, cal potenciar l'intercanvi entre iguals.

Les estratègies del COMunitats se centren en accions formatives i espais de reflexió. Tot a partir de l'atenció a la participació i a les emocions com a elements clau per afavorir la cura a les persones i al seu entorn. La **metodologia** d'aquests acompanyaments educatius es plantegen en dues fases.

La guia

Per a qui i per a què?

Aquesta guia pedagògica neix com a eina pedagògica de la segona fase de la campanya **COMunitats: relacions sostenibles a l'escola i al món**. És un material de suport als educadors i educadores formals (mestres i professorat) i no formals (monitores de lleure, educadores socials i altres) d'infants i jovent de deu a disset anys, per tal d'ampliar el seu programa educatiu amb continguts i pràctiques pròpies de l'educació per a la justícia global, i abastir-se d'eines per poder donar una resposta educativa al repte global actual.

L'Educació per a la justícia global és un paradigma educatiu que proporciona **eines per qüestionar i transformar de manera crítica el model social, polític i econòmic existent** (treballar sobre les causes que generen desigualtats i conflictes), un model que genera violències estructurals que deriven en greus injustícies socials. Es parteix de la idea de **ciutadania global** per assenyalar la condició d'interdependència humana i ecosistèmica, compartint un sol planeta terra, i de presa de consciència de la justícia social i l'equitat, l'acció transformadora i la generació d'alternatives.[1]

Metodologia

Per assolir aquests objectius es proposen formacions participatives, de recerca, artístiques, de comunicació transformadora i socioemocionals per revisar i millorar la qualitat de la comunitat educativa, territorial i mundial. A la primera fase, les participants reflexionen sobre les causes estructurals de les vulneracions de drets a les persones des de l'enfocament de la interculturalitat crítica i una visió de justícia global, identifiquen, proposen i desenvolupen accions de mobilització i transformadores en el centre educatiu, centrant-se en el foment de la cura de les persones i la sostenibilitat social. Ho fan a través de la Investigació Acció Participativa i valorant els sabers i les cures amb accions d'artivisme, comunicació transformadora i espais de reflexió i incidència en el centre educatiu. A la segona fase, les participants incideixen en l'entorn local i global a través de l'art al carrer i la comunicació transformadora vinculada a la coneixença d'iniciatives de l'entorn que promouen l'antiracisme i treballen la sostenibilitat econòmica i social des d'una interculturalitat crítica i a processos creatius de reflexió i difusió comunitària a l'espai públic, xarxes socials i mitjans de comunicació locals, així com d'incidència social i política en el centre educatiu, la localitat i el món.

En aquesta guia, que conté només la segona fase de la campanya, treballem les

propostes de mobilització i incidència social i política i **estratègies** que promouen la sostenibilitat en les relacions **com l'ètica de la cura i l'Economia Social i Solidària des de l'enfocament de la interculturalitat crítica**.

Les participants reflexionen sobre la justícia econòmica i social des d'una interculturalitat crítica dins i fora del centre i ens impliquem en les accions de mobilització i transformació de l'entorn local, amb perspectiva global, donat que parlem de problemàtiques globals que es vinculen i entrellacen al nostre entorn local, a través de l'aprenentatge-servei i la incidència, a través de mecanismes de participació.

Treballem les propostes de mobilització i incidència política en l'entorn local, posant el focus en el dret a la no discriminació de les persones. Les formacions (mòduls formatius) són de 2 a 6 hores, que es poden adaptar al grup participant. Es duen a terme a l'aula habitual i en espais més amplis o polivalents (gimnàs, teatre, pati o similar). Les visites (mòdul 10) i l'artivisme i la comunicació transformadora es realitzaran fora del centre educatiu.

A través de l'acció volem:

- Facilitar elements per comprendre causes històriques i estructurals de vulneracions del dret a la no discriminació i el dret al desenvolupament sostenible en l'entorn immediat, local i global.
- Promoure la formació, investigació, reflexió i l'acció transformadora a través d'estratègies per fomentar la cura de les persones i el medi, així com la sostenibilitat econòmica i social, incorporant la interculturalitat crítica al centre educatiu gràcies al treball de competències personals i interpersonals.
- Fomentar la participació comunitària per la sostenibilitat econòmica i social des dels centres educatius al barri, involucrant-hi famílies, professorat i alumnat i l'apropament a reivindicacions i lluites d'entitats locals rellevants, alineades amb els principis que regeixen l'economia solidària, els feminismes i el feminisme decolonial.
- Sensibilitzar la ciutadania local sobre la justícia econòmica i social des d'una interculturalitat crítica a través de l'ApS en espais públics i la difusió en mitjans de comunicació locals i xarxes socials.
- Compartir les experiències amb infants, jovent, famílies, professorat, i universitats i tècnics de cooperació i d'educació d'àmbit local, nacional i/o internacional per generar aprenentatges i procurar la coordinació i la sostenibilitat de les accions i incidir en les polítiques educatives i socials, amb èmfasi en els plans de formació en el professorat.

Continguts

Els continguts d'aquesta guia pedagògica han estat elaborats per la Fundació Akwaba. S'ha comptat amb el suport de la formulació per les següents formacions:

- Mòdul 9. Per part de La Tregua – Arte y transformación social.
- Mòdul 10. Col·laboradores d'iniciatives de l'entorn proper del centre educatiu.
- Mòdul 11. Per part de La Tregua – Arte y transformación social, COMSOC – Comunicació Transformadora i Darío.

Karolyna Núñez Grez i José Romero Losacco, membres de La Tregua – Arte y transformación social han elaborat el marc conceptual d'aquesta segona fase COMunitats: relacions sostenibles a l'escola i al món. La formació a les educadores d'Akwaba que han implementat la segona fase a diversos centres educatius es va impartir per part de COMSOC i l'equip tècnic d'Akwaba.

Les formacions a l'alumnat van adreçades especialment a infants de deu anys fins a joves de disset. Tot i que els continguts són els mateixos, el grau d'aprofundiment i la metodologia varia depenent de l'edat, i per això s'agrupen els mòduls en dos blocs: un per a infants del tercer cicle de primària i l'altre per a jovent de secundària. Els continguts dels mòduls segueixen una lògica d'aprenentatge progressiu i, per tant, se suggereix dur a terme l'ordre proposat.

Les formacions al professorat (i a la resta de la comunitat educativa, si s'escau) van adreçades, principalment, al professorat que comparteix aprenentatges amb el grup-classe que realitza la campanya. Ara bé, és adient convidar tot el claustre i l'equip directiu per treballar les temàtiques i estratègies de manera compartida per tot el centre educatiu.

PROFESSORAT

Formacions emocionals i participatives sobre interculturalitat crítica amb enfocament de gènere, antiracista i d'ESS basat en drets humans.

Formació inicial del professorat → transformació i incidència per crear mecanismes i fer propostes que afavoreixin la sostenibilitat de les pràctiques educatives des de la interculturalitat crítica.

ALUMNAT

Mòdul 7 (M7): Estat del món i alternatives per a relacions sostenibles

Mòdul 8 (M8): Estratègies de sostenibilitat I. Ètica de la cura.

Mòdul 9 (M9): Estratègies de sostenibilitat II. Economia social solidària feminista.

Mòdul 10 (M10): Visites a iniciatives feministes i decolonials que incorporen un enfocament d'interculturalitat crítica i procuren alternatives per la sostenibilitat econòmica i social i que formen part del teixit de l'economia social i solidària.

Mòdul 11 (M11)*: COMunitats al barri: artivisme i incidència social i política.

Opció 1: Comunicació transformadora

Opció 2: Expressió artística

Espai Reflexió Mixt (ERM): Transformació i incidència per crear i fer propostes de millora per la sostenibilitat econòmica i social des de la interculturalitat crítica.

COMUNITAT EDUCATIVA

Espais mixtos de reflexió → transformació i incidència per crear i fer propostes de millora per la cura de les persones i comunitats a l'entorn local des d'una perspectiva d'interculturalitat crítica.

Competències curriculars

La proposta educativa que plantejem s'emmarca en el **Vector 5** del Currículum de primària i Secundària **que promou una ciutadania democràtica, crítica i compromesa i amb consciència global** i incideix bàsicament en la **Competència ciutadana (CC)**.

La competència ciutadana permet actuar com a ciutadans i ciutadanes responsables i participar plenament a la vida social i cívica. Es basa en la comprensió dels conceptes i les estructures socials, econòmiques, jurídiques i polítiques, així com en el coneixement dels esdeveniments mundials i el compromís actiu amb la sostenibilitat i l'assoliment d'una ciutadania mundial. Inclou l'alfabetització cívica, l'adopció conscient dels valors propis d'una cultura democràtica basada en el respecte als drets humans i a les lleis que emmarquen la interacció social, incloent-hi la igualtat de gènere, la igualtat de tracte i la no-discriminació, la reflexió crítica sobre els grans problemes ètics del nostre temps i el desenvolupament d'un estil de vida sostenible d'acord amb els objectius de desenvolupament sostenible plantejats en l'Agenda 2030.

A continuació enumerem les competències específiques treballades en la campanya COMunitats a partir dels mòduls formatius amb l'alumnat:

PRIMÀRIA

Proposem establir les formacions en el cicle superior de primària en les següents àrees:

Coneixement del Medi Natural, Social i Cultural

<https://xtec.gencat.cat/web/.content/curriculum/primaria/curriculum-175-2022/Coneixement-del-Medi-Natural-Social-i-Cultural.pdf>

Competència específica 5

Analitzar les característiques de diferents elements o sistemes del medi natural, social i cultural, identificant la seva organització i propietats, establint relacions entre aquests, per tal de reconèixer el valor del patrimoni cultural i natural i emprendre accions per a un ús responsable, la seva conservació i la millora.

Competència específica 6

Analitzar críticament les causes i conseqüències de la intervenció humana en l'entorn integrant els vessants social, econòmic, cultural, tecnològic i ambiental definits en els objectius de desenvolupament sostenible, per tal de promoure la capacitat d'afrontar els problemes, aportar solucions i actuar de manera individual i col·laborativa en la seva resolució, posant en pràctica hàbits de vida i de consum responsable i sostenible.

Competència específica 7

Observar, detectar, comprendre i interpretar canvis i continuïtats del medi natural, social i cultural, analitzant relacions de causalitat, simultaneïtat i successió, per explicar i valorar les relacions entre diferents elements i esdeveniments que permeten entendre el present i imaginar futurs possibles.

Competència específica 9

Participar en la vida social de manera eficaç i constructiva respectant i aprofundint en el desenvolupament dels drets humans i dels infants i de les minories, per tal d'aconseguir una ciutadania activa, responsable i implicada.

Educació en Valors Cívics i Ètics

<https://xtec.gencat.cat/web/.content/curriculum/primaria/curriculum-175-2022/Educacio-en-Valors-Civics-i-Etics.pdf>

Competència específica 1

Identificar aspectes vinculats a la pròpia identitat i a les qüestions ètiques relatives a un mateix, en el seu entorn proper, buscant la informació a l'abast i interpretant-la de forma reflexiva i crítica per promoure l'autoconeixement i el desenvolupament de l'autonomia moral.

Competència específica 2

Actuar i interactuar atenent a normes i valors cívics i ètics, reflexionant sobre la seva importància per a la vida individual i col·lectiva, per aplicar-los de manera efectiva i argumentada en diferents contextos i amb la finalitat de promoure una convivència pacífica, respectuosa, democràtica i justa.

Competència específica 3

Interpretar les relacions sistèmiques entre l'individu, la societat i la natura, així com la importància de l'acció local i les seves conseqüències en l'entorn proper, per desenvolupar un paper actiu i conseqüent amb el respecte, la cura i la protecció de les persones i del planeta.

PRIMÀRIA									
	Coneixement de medi natural i social	Mòduls							
		M0*	M7	M8	M9	ER2	M10	M11	ERMixt
COMPETÈNCIES	Específica 4				✓	✓			
	Específica 6		✓		✓				
	Específica 7			✓					✓
	Específica 9	✓					✓	✓	
	Educació en valors cívics i ètics	Mòduls							
		M0*	M7	M8	M9	ER2	M10	M11	ERMixt
COMPETÈNCIES	Específica 1	✓	✓		✓	✓			
	Específica 2	✓	✓	✓	✓		✓	✓	
	Específica 3		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	Específica 4			✓					

Competència específica 4

Desenvolupar l'autoestima i l'estima de l'entorn, a partir de la identificació, expressió i gestió de les emocions i sentiments propis i reconeixent i valorant els dels altres, amb la finalitat d'assolir una actitud empàtica i respectuosa envers un mateix, els altres i la natura.

SECUNDÀRIA

Proposem establir les formacions a l'educació secundària en les següents matèries:

Ciències Socials: Geografia i Història

<https://xtec.gencat.cat/web/.content/curriculum/eso/curriculum-175-2022/Ciencies-Socials.-Geografia-i-Historia.pdf>

Competència específica 2

Indagar i argumentar a partir de problemes socials rellevants, locals i globals, per desenvolupar un pensament crític i respectuós amb les diferències, que contribueixi a la construcció de la identitat individual i col·lectiva i a la consecució d'un present i un futur més just i inclusiu.

Competència específica 3

Interpretar els canvis i les continuïtats dels processos històrics, mitjançant la realització de projectes d'investigació i l'ús de fonts primàries i secundàries, per interpretar els problemes del món actual i fer propostes a favor de la pau, el benestar i el desenvolupament sostenible.

Competència específica 5

Analitzar de forma crítica els mecanismes que han regulat la vida de les societats al llarg de la història fins a l'actualitat i la construcció dels sistemes democràtics per participar de manera respectuosa i compromesa en activitats comunitàries que promoguin la convivència, la cohesió social i l'equitat.

Competència específica 6

Interpretar els processos que han conformat les societats actuals en la seva diversitat i riquesa a partir de l'anàlisi de perspectives i mirades diverses per formar-se un criteri propi fonamentat i comprometre's en la defensa dels drets humans, la llibertat i la igualtat davant les situacions d'injustícia i discriminació.

Competència específica 9

Valorar críticament les dinàmiques d'interdependència entre diferents factors dins un món globalitzat i les desigualtats i conflictes que es generen, i relacionar les problemàtiques locals i globals per proposar alternatives basades en la cultura de la pau i adquirir compromisos que permetin la consecució d'un món més solidari i sostenible.

Educació en Valors Cívics i Ètics

<https://xtec.gencat.cat/web/.content/curriculum/eso/curriculum-175-2022/Educacio-en-Valors-Civics-i-Etics.pdf>

Competència específica 2

Integrar de forma crítica normes i valors cívics i ètics i actuar i interactuar, a partir del reconeixement de la seva importància en la regulació de la vida individual i comunitària, per aplicar-los de forma efectiva i justificada en diferents contextos i per promoure una convivència pacífica, respectuosa, democràtica i compromesa amb el bé comú i una societat inclusiva.

Competència específica 3

Integrar i avaluar les relacions sistèmiques entre l'individu, la societat i la natura i l'ecodependència de les activitats humanes, mitjançant la identificació i l'anàlisi de problemes ecosocials de rellevància, per desenvolupar hàbits i actituds èticament compromeses amb l'assoliment d'un estil de vida sostenible.

Competència específica 4

Desenvolupar i mostrar una adequada estima de si mateix i de l'entorn, reconeixent i valorant les emocions i els sentiments propis i aliens, per a l'assoliment d'una actitud empàtica, respectuosa i acurada envers un mateix, els altres i la natura.

SECUNDÀRIA									
	Ciències socials: Geografia i Història	Mòduls							
		M0*	M7	M8	M9	ER2	M10	M11	ERMixt
COMPETÈNCIES	Específica 2	✓			✓		✓	✓	✓
	Específica 3						✓	✓	
	Específica 5		✓		✓				
	Específica 6	✓	✓		✓		✓		
	Específica 9		✓	✓	✓	✓		✓	✓
	Educació en valors cívics i ètics	Mòduls							
		M0*	M7	M8	M9	ER2	M10	M11	ERMixt
COMPETÈNCIES	Específica 2		✓	✓	✓	✓		✓	✓
	Específica 3		✓		✓	✓	✓	✓	✓
	Específica 4	✓		✓		✓			✓

**Marc
Conceptual**

Introducció

L'objectiu d'aquest document és proporcionar una aproximació teòrica i conceptual que sigui útil per comprendre com s'han establert i com estan configurades les relacions actuals al món, des d'una perspectiva historiogràfica estructural. Pensem que només anant a les bases que configuren les actuals formes de relacionar-nos podem avançar cap a una transformació profunda i construir *relacions sostenibles a l'escola i al món*.

Els conceptes bàsics en què es fonamenta la campanya **COMunitats** són la **interdependència** i la **corresponsabilitat**, la **convivència** intercultural i les **relacions comunitàries**, basades en l'equilibri de sabers i en el reconeixement de totes les interrelacions que fan possible la sostenibilitat de la vida.

Sovint, aquests conceptes no són prou valorats perquè el sistema en què vivim potencia el pensament individual i ens impulsa a competir i a viure pel mercat, fomentant el consumisme i l'acumulació de béns i diners per sentir-nos bé. Aquestes pràctiques sovint són inconscients i busquen el reconeixement o l'acceptació social.

El problema es dona perquè aquesta competitivitat, individualisme i acumulació generen situacions de discriminació i d'exclusió, amb relacions de poder desiguals que situen les persones en posicions socials, econòmiques, polítiques i culturals acord amb certs criteris. Tanmateix, aquestes valoracions generen una mirada negativa cap allò diferent i fan de la diferència una categoria carregada de prejudicis i estereotips, per pensar-la com una amenaça en aquest camí individualista de competències. De fet, en el Sistema-món en què vivim la diferència ha estat l'excusa per justificar agressions, discriminacions i dominacions cap a aquells que en cada context o moment històric s'han considerat éssers inferiors o no productius dins el sistema (dones, persones amb malalties psíquiques, persones negres, "homosexuals").

Amb la campanya **COMunitats: relacions sostenibles al centre educatiu i al món** volem oferir recursos per a professorat, famílies i alumnat que faciliten la reflexió sobre les estructures relacionals que sostenen el món actualment, amb l'objectiu de començar a teixir entre totes, vincles de cures i d'equitat per generar relacions saludables i sostenibles, entenent la sostenibilitat en un sentit ampli que incorpora el vessant ambiental, social i econòmic.

Amb aquest marc d'anàlisi, professorat, alumnat i famílies poden esdevenir agents actius que contribueixen a la formació d'una comunitat educativa des d'una visió d'educació per la **justícia global**, entesa com a paradigma educatiu que proporciona **eines per qüestionar i transformar de manera crítica el model social, polític i econòmic existent**, treballant sobre les causes que generen desigualtats i conflictes que deriven en greus injustícies socials. Partim de la idea de **ciutadania global** per assenyalar la pertinença a un sol món i de presa de consciència sobre l'oportunitat que tothom té de promoure la justícia social i l'equitat, l'acció transformadora i la generació d'alternatives (Lafede.cat, 2020).

La comunitat com a imperatiu per la Vida

Parlar de comunitat requereix un exercici reflexiu previ que ens permeti contextualitzar el concepte en aquesta època, regió i condicions. Si no és així, pot acabar reproduint un imaginari romàntic, ideal o massa allunyat de la nostra realitat.

Malgrat el que han defensat els ideòlegs del liberalisme, la nostra espècie és incapaç d'esdevenir humana en tant que individu. Dir que no som éssers individuals pot resultar xocant però, no obstant això, pensar en allò més evident ens pot ajudar a entendre aquesta afirmació: l'Homo sapiens és una forma de vida i, com a tal, té com a funcions principals cuidar i reproduir la Vida[2]. L'ésser humà té un dels períodes de maduració més llargs i la nostra configuració anatòmica fa que morfològicament siguem animals vulnerables. Som gregaris per naturalesa.

Estarem d'acord que la **vida en comú** és allò que ens realitza com a humanitat. I, malgrat això, vivim una època caracteritzada per un marcat individualisme possessiu, noció vinculada al desenvolupament de les relacions de mercat[3], que evidencia que vivim en una forta contradicció entre desenvolupar la vida en comú i la manera com ens relacionem.

La Modernitat, com a manera d'organització que emergeix amb els processos d'expansió d'Europa del segle XV, estableix uns canons a seguir o, dit d'una altra manera, una estructuració homogeneïtzant de la societat, que es va traduir en la imposició de determinats tipus de relacions polítiques, econòmiques, culturals i socials que van universalitzar una única manera de ser al món, fins a comportar el que anomenem processos d'individualització. És a dir, ha instal·lat la idea d'individu productiu (com a persona independent, capaç de tot per si mateixa). Aquest marc topa amb el caràcter comunitari de la vida. Aleshores, en una configuració capitalista de la societat, les relacions tenen un caràcter contractual, en què es negocien, i, per contra, **la comunitat és la vida en comú**.

La interdependència és una característica inherent a la humanitat.

No som autosuficients malgrat el que el sistema capitalista ens fa creure. No es respecta la vida humana si no es cuida l'entorn natural, que la fa possible.

Atemptar contra el medi ambient suposa atemptar, al mateix temps, contra l'existència de tota vida present i futura, és a dir, contra la sostenibilitat de la Vida.

[2] La Vida amb majúscules com a concepte que incorpora la vida humana i no humana. La relació recíproca de cures entre éssers humans "també existeix respecte a la natura, i el fet d'invisibilitzar-la i no posar-la al centre d'una anàlisi econòmica global és obviar la relació de subsistència més bàsica que tenim" (Eco Solidària i Feminista; XES, 2020).

[3] Segons la tradició liberal, l'individualisme possessiu es refereix al fet que l'individu no accediria a la seva llibertat més que en la mesura en què es comprèn a si mateix com a propietari de la seva persona i de les seves pròpies capacitats, abans que com una part del tot social (interdependent).

Se sol reduir la idea d'interdependència tan sols al fet que necessitem cures els uns dels altres, o que arribarà un moment a la vida, de grans, en què serem dependents d'algú. Però els altres són també una part clau del desenvolupament de totes les nostres habilitats i capacitats, perquè el nostre procés d'aprenentatge bàsic es basa en la imitació i la transmissió històries, narracions i codis de vida.

En definitiva, som éssers **interdependents** i també **ecodependents**: “**Depenem de l'entramat complex, divers i dinàmic de la biosfera per poder sostenir la vida en condicions dignes i satisfer les nostres necessitats materials bàsiques. En definitiva, estem subjectes a la naturalesa, als seus cicles i els seus límits materials, i corporalitzem cadascun dels impactes de la seva destrucció, contaminació i extralimitació.**”[4]

Aquesta idea d'**interrelació** posa de manifest una comprensió dels vincles per la vida que s'ha de destacar: “**La relació amb la Pachamama és recíproca: ella garanteix la vida en comunitat i a la vegada la comunitat «tracta amb respecte la Pachamama, sense depredar-la i sense eliminar, torturar o perseguir els éssers que hi són**”.[5]

El procés d'individualització. Com hem arribat fins aquí?

El sistema capitalista requereix individus en competició i sentiments de solitud, incomprensió i enemistat per poder sostenir el mercat.

Comprendre com s'han originat els **processos d'individualització** i els **discursos sobre la diferència** resulta fonamental per entendre les raons que justifiquen la destrucció d'allò comunitari des del capitalisme.

Amb la formació dels estats-nació originats a la Modernitat sorgeixen diferents circuits de valor. La seva formació va ser fonamental per desplegar el capitalisme, perquè van crear els mercats interns que produeixen diferències en les cadenes de valor i generen la plusvàlua en el procés de circulació. Aquesta generació de mercats travessa les nostres vides generant el que denominem **economia política de les identitats**, que redueix les diverses formes de ser a una sola: l'eurooccidental.

Els discursos de les diferències exclouen tot allò que no sigui hegemònic, assigna diferents valors a les persones que formen la força de treball segons la seva identitat, al

[4] Bayas Fernández, B. i Bregolat Campos, J.; Propostes ecofeministes per repensar les ciutats. Camins cap a allò públic i 4llò comunitari. Observatori del Deute en la Globalització - Cevagraf, SCCL.

[5] Traducció pròpia del document: “Pronunciamento del Feminismo Comunitario latinoamericano en la Conferencia de los Pueblos sobre Cambio Climático”, www.biodiversidadla.org; maig 2010.

mateix temps que nodreixen el sistema homogeneïtzant d'arguments per justificar l'explotació i la dominació de certes poblacions. Aquesta constitució colonial de la Modernitat estableix, doncs, elements de diferenciació com ara la classe, el gènere i les diferències etnoracials, i ens parla de la diferència com un "problema", tot i que el problema són les jerarquies i la concepció esbiaixada del poder, en què el poder només correspon a algunes posicions privilegiades.

Parlem de colonialitat, llavors, com la manera de comprendre, reproduir i fer en el món que es va establir o imposar en els períodes de colonització (sorgiment de la Modernitat), però que arriba fins als nostres dies. És a dir, la colonialitat no es reflecteix tan sols en l'espoli de territoris, l'apropiació i l'explotació dels cossos, sinó que, també es manifesta en la **colonització de les subjectivitats**. En aquesta línia, la **colonialitat del poder** instal·la la idea de submissió a través d'una visió jeràrquica i dominant del poder que aliena subjectivament i materialment l'existència de determinats grups. L'alienació del subjecte de la vida en comú comporta la no comprensió de la seva pròpia condició de subordinació, explotació i deshumanització, així com del rol que exerceix cap a altres individus en posicions socials més desfavorables. La Modernitat reforça la idea que no ens necessitem els uns i els altres més enllà d'instruments per aconseguir les pròpies metes individuals.

En aquest paradigma prevalen les relacions mercantilitzades, de propietat o contractuals entre grups socials, per sobre d'allò comunitari. La destrucció de la comunitat, doncs, ha estat necessària per realitzar el projecte capitalista. L'economia política de les identitats (o de les diferències) va ser possible a partir de l'emergència d'una "**societat de la persecució**"[6] que es desenvolupa concomitantment a la desintegració de la comunitat i a institucionalització de la resolució dels conflictes: allà on abans mediava i decidia la comunitat, ara apareix l'Estat i l'Església, la comunitat perd la capacitat d'acords i de resolució en favor d'una concepció de conflicte relacionada amb el càstig.

Com hem vist, doncs, allò comunitari i allò social obeeixen marcs diferents, situats en comprensions del desenvolupament humà contraposades. Ara bé, el **ser social** respon a la comprensió contractual de la vida en comú, individus escindits del món, existències o subjectivitats alienades fins i tot de si mateixes. En allò social, la primacia és allò propi. En contrapartida, el **ser comunitari o allò comunitari esdevé des d'una existència vital compartida. L'èmfasi en la interdependència "xoca frontalment amb la lògica neoliberal capitalista hegemònica, que tendeix a fer-nos creure que cada persona és independent, autònoma i pot sostenir-se per si mateixa" (Campanya Fem Eco, 2019)**. La fortalesa social, ètica i política d'una comunitat resideix a reconèixer la interdependència i l'ecodependència com a pilars de la sostenibilitat de la vida.

[6] R. I. Moore (2007) anomena "societat de la persecució" a l'ordre institucional que emergeix al voltant del segle XI i que es caracteritza per la gradual desaparició d'aquelles institucions que organitzaven la vida comunitària, sent substituïdes per dispositius d'Estat que expropien a la comunitat la seva autoritat. Es creen delictes abstractes com el de sedició, delictes que es cometen en contra de l'Estat. Alguns d'aquests delictes han de ser perseguits fins i tot abans que es cometin.

Allò comunitari, reptes per una educació distinta

Si l'aula no és un lloc segur perquè alguns estudiants parlin, llavors no hi ha comunitat.

bell hooks

Els centres educatius, entesos com a reflexos del model de societat que desenvolupem, es tornen l'escenari on conflueixen tots aquests elements estructurals i relacionals. En el pla estructural, els centres educatius es debaten entre la integració al mercat o la pertinença a la comunitat; els plans d'estudis s'orienten majoritàriament a mesurar competències i els continguts a la generació d'éssers productius d'acord amb la societat de mercat. En el pla més relacional, el centre educatiu moltes vegades es converteix en un dispositiu de reproducció de la vulneració de certs drets. L'entramat colonial es manifesta, d'una banda, en hàbits relacionals violents, en lògiques de competència constant i en opressions múltiples que generen exclusions o aïllament. I, també, en una actitud apàtica allunyada de les cures i la corresponsabilitat social i ambiental.

Quin és el paper de l'escola en el camí de construcció de l'ésser comunitari?

Per començar a dilucidar aquestes qüestions cal reflexionar sobre la noció de **comunitat** (comú-unitat). Segons la pensadora decolonial[7] Karina Ochoa, **la comunitat només es fa possible des del «nos-altres» perquè és en el diàleg on es fa possible la revelació d'aquests altres, un procés en què ens constituïm comuns[8]. Aquesta és la clau d'un veritable diàleg decolonial.** És a dir, en el procés de “fer-nos comuns” és on ens acostem i possibilitem la comprensió que els altres éssers i relacions també formen part de mi, i que jo soc part d'una col·lectivitat. Això comporta un sentiment de pertinença i de corresponsabilitat en la sostenibilitat i reproducció de la pròpia comunitat i, per tant, de la **XARXA DE LA VIDA**[9].

[7] La de(s)colonialitat és una aposta politicoepistèmica per superar l'entramat de sistemes de dominació que envolta i travessa els nostres cossos i pràctiques.

[8] Ochoa, K. Monòlegs interculturals o diàlegs descoloniais?. Revista d'Humanitats Tabula Rasa, núm. 38, p. 213-226, 2021.

[9] LA RED DE LA VIDA (en majúscula a petició de l'entrevistada) diu Lorena Cabnal de Feminisme Comunitari que “és una de les dimensions interpretatives de la vida, des d'on s'assumeix que tot està relacionat a la vida. Per exemple, el blat de moro: perquè el blat de moro arribi a ser blat de moro cal l'aire, el foc, la calor de la mà, l'abella, el sol, l'aigua, també les galàxies, els cossos, les ancestralitats, l'espiritualitat, etc. És un principi relacional que proveeix d'energia vital d'existència totes les manifestacions plurals de vida” (entrevista, 2020).

Sovint s'utilitza la paraula *comunitat* amb la intenció d'homogeneïtzar les característiques d'un grup social a partir d'alguna característica compartida. Alguns exemples poden ser la comunitat LGTBIQ+, la comunitat d'estudiants i la comunitat de veïns. És una identificació moderna que, a més de reduir i d'homogeneïtzar, mostrant només alguns atributs, caracteritza els grups com ens atomitzats els uns dels altres, així com del territori. En la tradició comunitària dels pobles, en canvi, el territori és un element capital que sempre ha estat part de la comunitat mateixa i en determina moltes vegades les característiques. En entorns urbans, on les lògiques d'individuació funcionen amb més contundència, el territori passa a ser el context o medi on es desenvolupen les relacions comunitàries.

Inspirades en els principis de l'economia social i solidària, utilitzem el concepte de territorialització com a element que ens dona la consciència de l'entorn on desenvolupem les nostres accions i on es troben altres col·lectius amb qui teixir vincles d'intercooperació i suport. **El compromís amb l'entorn suposa conèixer, implicar-se, col·laborar i articular-se amb la resta d'agents que formen el teixit socioeconòmic on s'actua (Carta de l'Economia Solidària, 2022).**

La comunitat es construeix i se sosté en la interacció dels seus membres i en les interaccions amb la **XARXA DE LA VIDA: "En integrar una comunitat, l'existència de cadascú es fa lliure en tant que tots i totes es reconeixen entre si com a iguals que necessiten els uns el treball dels altres: escoltar, comprendre i respectar la paraula de qui conviu en el lloc col·lectiu implica comprendre'l encara que no s'hi coincideixi"** (Gargallo, F; P. 70).

No pretenem traçar una forma concreta de comunitat o un "model correcte" de fer en comú. Es tracta més aviat d'una invitació a transitar, deconstruint i aprenent, unes altres maneres de fer, per teixir segons el context i les particularitats de cada territori diferents formes de comunitat. Aquest transitar cap a unes relacions dialògiques, és a dir, de reconeixement i reciprocitat, és un dels principals desafiaments a l'hora de construir una **comunitat educativa per la justícia global**, que es caracteritzi per l'establiment de diàlegs horitzontals des d'un enfocament intercultural i de gènere i que tingui en compte les opressions múltiples esmentades anteriorment.

Seguint aquesta línia, el **feminisme comunitari antiracista anticolonial** viu la comunitat com un procés de re-harmonització amb la vida, un lloc d'identitat política comú, on es lluita per una vida digna, lliure de tota mena de violències que genera aquest sistema patriarcal, colonial, extractivista, neoliberal i capitalista. Sota aquests paràmetres, la comunitat es torna una resistència d'interrelació que fa front als processos de deshumanització descrits anteriorment.

Així mateix, aquest exercici de reconeixement pot ser el repte més gran per al centre educatiu, perquè la individualització i les jerarquies de valors per motius de gènere, origen, classe o capacitats, entre més, afecten tota interacció entre les persones membres de l'àmbit educatiu. És per això que cal una anàlisi interseccional[10] que pugui considerar la complexitat d'aquestes dimensions, així com els seus efectes en la quotidianitat. Aquesta anàlisi comprèn la identitat com a dinàmica, flexible, formada per trets culturals i diferents eixos de desigualtat, on la posició pot canviar segons condicionants múltiples. La identitat varia al llarg de les nostres vides. No ens definim o ens sentim representades pels mateixos elements que ens definien fa deu anys.

En aquest sentit, la **interculturalitat** és un enfocament que ens convida a desfer el camí, a qüestionar el camí recorregut, desaprendre i desprendre'ns dels marcs imposats a favor del mercat. Sovint la noció d'interculturalitat és entesa com a resultat de les lògiques mercantilistes que ens classifiquen i ens redueixen a categories, és a dir, reduir la diversitat a tòpics que només focalitzen l'atenció en certs aspectes, normalment culinaris, festius o religiosos, donant per fet que interculturalitat és reunir en un determinat lloc un grup divers de persones o col·lectius. Contràriament, més que posar el focus en les *altres cultures*, la interculturalitat ens pregunta per la cultura pròpia i per la posició social que ocupem, i relativitza, fa més complex i sobretot comprèn el caràcter dinàmic de les identitats.

Allunyant-nos del sentit de propietat de la identitat com una cosa fixa i immutable, la interculturalitat ens ajuda com a societat a desfer-nos de moltes pors adquirides i a deixar-nos afectar per altres, a més d'apreciar la riquesa de la diversitat en tots els sentits.

És aquesta la distinció que es fa d'una interculturalitat buida de sentit, funcional al sistema hegemònic que perpetua i reproduïx l'estructura colonial, de l'enfocament que desenvolupa Catherine Walsh[11] d'una **interculturalitat crítica** que es posiciona contundentment com a model qüestionador de la societat actual: **la interculturalitat crítica parteix del problema del poder, el seu patró de racialització i la diferència (colonial, no simplement cultural) que ha estat construïda segons allò**[12]. És a dir, mentre que la **interculturalitat funcional** no qüestiona les regles del joc i és perfectament compatible amb la lògica del model neoliberal existent, la perspectiva crítica de la interculturalitat implica **un projecte que es construeix de bracet amb la decolonilitat, com a eina que ajudi a visibilitzar els dispositius de poder i com a estratègia que intenta construir relacions –de saber, ser, poder i de la vida mateixa– radicalment distintes**[13]., és a dir, fora de la lògica colonial.

[10] Eina d'anàlisi que posa l'èmfasi en la interrelació entre sistemes de dominació i en com aquesta interrelació es configura de manera concreta i desigual en la vida de les persones. Serveix per analitzar la complexitat social. Es focalitza en com es materialitza la desigualtat sobre cossos concrets, diferentment posicionats en aquests sistemes (Rodó-Zárate, M.).

[11] Sociòloga (B.A.) de la University of Massachusetts. Doctora en educació intercultural bilingüe a la Universitat de Massachusetts. Professora principal i directora del Doctorat en Estudis Culturals Llatinoamericans, Universitat Andina Simón Bolívar, seu d'Equador. Professora en l'àrea d'estudis socials i globals.

[12] Walsh, C. Interculturalidad crítica y pedagogía de-colonial: Apuestas (des)de el in-surgir, re-existir i re-vivir. P. 9.

[13] Íbid. P. 11.

Identifiquem per transformar COMunitats

Estenem una invitació a **identificar les potencialitats i els desafiaments** en diferents dimensions: material, formal i fàctica[14]. Això es tradueix en: (a) que cada actuació sigui coherent amb la reproducció i la sostenibilitat de la vida; (b) comprendre l'estructura formalitzada que opera a l'interior del centre educatiu i els tipus de relacions establertes entre les diferents esferes; (c) i tenir en compte les possibilitats factibles d'incidència i de transformació. En definitiva, es tracta d'una observació profunda i transversal que té per finalitat valorar la realitat educativa, des de les seves capacitats transformadores, per portar a terme accions concretes.

Malgrat que el centre educatiu, en la seva dimensió formal, es va forjar en la base moderna de delegació de tasques i control, és a dir, sota paràmetres capitalistes, a Europa hi ha una marcada resistència alternativa en **moviments de renovació pedagògica**. En el seu origen, aquests moviments “**van sacsejar les maneres d'entendre l'educació a tot Europa, en diàleg i connexió amb l'educació popular llatinoamericana. Aquí, l'atac al centre educatiu fordista com a institució violenta contra la infància anava de bracet (o fins i tot caldria dir que precedia, en certs casos) de la creació d'altres maneres de fer escola: espais on les nenes i nens eren protagonistes del seu propi aprenentatge, reconeguts en la seva singularitat i**

dignitat, en el marc d'una comunitat oberta, feta de mestres, famílies, veïns, personal no docent, etc.” (Vega C. 2019).

4 EDUCACIÓ DE QUALITAT

ODS 4.2 (Agenda 2030)

Eliminar les disparitats de gènere en l'educació i garantir l'accés en condicions d'igualtat de les persones

vulnerables, incloses les persones amb discapacitat, els pobles indígenes i els nens en situacions de vulnerabilitat, a tots els nivells de l'ensenyament i la formació professional.

4 EDUCACIÓ DE QUALITAT

ODS 4.7 (Agenda 2030)

Garantir que l'alumnat assoleixi coneixements i pràctiques sostenibles que fomentin la cura de les persones i el medi

ambient, així com compartir i conèixer diverses formes de vida i de relacions per contribuir, a través de l'enriquiment cultural, a la construcció d'una identitat global allunyada de formes d'alteritat jeràrquiques d'acord amb patrons racistes, antropocèntrics, patriarcals i heteronormatius

Són els grups socials històricament exclosos, els mateixos que normalment es veuen afectats per l'exclusió a les escoles. És a dir, al centre educatiu es perpetua la mateixa lògica estructural, on **la reproducció de la desigualtat i exclusió estan directament relacionades amb el reconeixement i el valor atorgat en termes de gènere, edat, classe social i etnicitat**, entre més. El focus, doncs, s'ha de centrar en el tractament que les escoles fan de la diversitat, que sense una mirada interseccional[15] de la materialització de les

[14] Dussel, Enrique: Ètica de l'Alliberació en l'edat de la globalització i de l'exclusió. Editorial Trotta. Madrid, 2006.

[15] Els successos i les circumstàncies de la vida social i política i la persona rarament es poden entendre com a determinats per un únic factor. Hill Collins P. i Bilge S., 2016.

desigualtats pot caure en la reproducció de patrons paternalistes, assistencialistes, i fins i tot, generar o reforçar estereotips.

Una part important del procés de descolonització del poder té a veure amb el reconeixement dels i les altres com a vàlids en els espais de participació i, per tant, amb la representativitat dels diferents coneixements, sabers i habilitats en la configuració de la comunitat educativa: **“Interculturalitat i descolonització són pràctiques col·lectives comunitàries que configuren, al mateix temps, processos d’autoconstitució d’aquests actors-subjectes fragmentats o individualitzats en un subjecte col·lectiu, plural, articulat en subjecte polític”**[16]. Recordem que la interculturalitat crítica busca qüestionar, transformar, intervenir, accionar i crear condicions distintes de societat, coneixement i vida. És a dir, ens parla d’un posicionament eticopolític pel canvi profund de les formes de convivència.

Transformar les bases

“És essencial tancar la bretxa entre el que dius i el que fas, perquè en qualsevol moment el teu discurs sigui la teva pràctica”.

Paulo Freire

Hem vist com l’ordre econòmic vigent determina o influeix la manera com ens relacionem, així com la manera de pensar i de desenvolupar la nostra vida. Aquest context neoliberal imbricat de violència, d’abusos i de recerca constant per encaixar en models ficticis i inassolibles fa difícil reconèixer-nos com a persones valuoses, reproductores de vida i, per tant, **corresponsables de la construcció del model de ciutadania que volem**. Contràriament, es potencia l’obligació de justificar les nostres vides competint per “ser algú” i assolir el reconeixement social a través de l’acumulació de béns o “guanyar-se la vida”. Són consignes naturalitzades que deixen un buit al sentit de pertinença i causen sovint crisis i trastorns, principalment a l’adolescència.

Definir el model de centre educatiu que volem implica definir les bases que sostindran els vincles i l’organització comuna al centre. Només des d’una comprensió acurada de com funcionen els processos d’exclusió podem projectar un futur possible amb pràctiques que generin altres escenaris educatius, lliures d’exclusió i de discriminació, on totes les persones es puguin desenvolupar integralment, independentment del seu origen, orientació sexual, poder adquisitiu familiar o altres causes d’exclusió i

discriminació, i més enllà de jerarquies i mandats de gènere desiguals, per tal de gaudir de l'aprenentatge, la socialització i el bon tracte en espais de pertinença, contenció i cures.

Arribades aquí, integrarem a l'anàlisi principis coherents amb el canvi de model, amb la voluntat de teixir una realitat lluny del model de centre educatiu excloent, segregacionista o assimilacionista[17], i per contribuir a formar **centres educatius interculturals, feministes, decolonials i antiracistes** caracteritzats per pràctiques comunitàries que integrin la justícia global.

Iniciatives inspiradores com les **Escoles Feministes**[18] aposten per la transformació educativa convidant a repensar metodologies, continguts, objectius, eines institucionals i tot allò que afecta l'educació pública, a partir d'una perspectiva feminista, ecologista, antiracista, anticapacitista amb voluntat transformadora i col·lectiva. En aquesta línia remarquem específicament la noció de comunitat com a espai de **solidaritat**, terme que deriva de l'adjectiu *solidus* (sòlid, consistent), que etimològicament significa: "Que s'adhereix a una causa comuna", del llatí *com+munis* o que col·labora en una tasca. La comunitat és per defecte un espai de solidaritat. Només ens cal practicar-la i organitzar-nos per la seva reproducció.

L'Economia Social i Solidària ens serveix d'exemple de construcció d'un model alternatiu, que dignifica les persones i n'emfatitza la pertinença al teixit socioeconòmic de la ciutat. Vol desplaçar el sistema actual, generant pràctiques més justes i sostenibles, L'economia social i solidària, endavant ESS, travessada per les economies feministes i l'antiracisme, segon la Xarxa de economia alternativa solidària (REAS) "posa al centre de l'economia el benestar de les persones, situant els recursos, la riquesa, la producció i consum com a mers medis per aconseguir tal fi"[19]. Aprofundint una mica més, es constata que els seus límits són difusos i el seu abast creixent, com afirmen alguns dels seus teòrics "També, a la vegada, és un paradigma teòric i un moviment social"[20] aquesta corporalitat flexible, permet que s'activi i reestructuri, acord als contextos en els que es desenvolupa.

Cal mencionar els principis amb els que opera l'ESS, i que es recullen la Carta de la Economia Solidària, principis en consonància als fonaments d'aquesta campanya i que promouen l'autorganització responsable, per a la transformació.

● Equitat

Implica garantir el dret de totes les persones a no estar sotmeses a relacions basades en la dominació, sigui com sigui la seva condició socioeconòmica, de

[17] Model social per a la integració de persones estrangeres que proposa una uniformitat cultural, consistent a obligar les minories ètniques a adoptar l'idioma, els valors, les normes i els senyals d'identitat de la cultura dominant per abandonar les pròpies. Diccionari CEAR - Euskadi.

[18] <http://escolesfeministes.org>

[19] <https://www.economiasolidaria.org/>

[20] Estivill, J. Miró I. "L'economia Social i Solidària a Catalunya. Fonaments teòrics i repes estratègics". Editorial Icaria. Navarra, 2020.

gènere, orientació i identitat sexual, edat, cultura, origen, creences, llengües, situació legal, capacitats, així com qualsevol altra característica objecte de discriminació. Des d'aquí, apel·la el qüestionament dels privilegis i suposa reconèixer i considerar la igualtat d'oportunitats, condicions i tracte, alhora que establir un repartiment just d'obligacions, recursos i responsabilitats. Un valor necessari per a reconèixer i garantir el dret de tota persona a ben viure.

● El treball digne

Comprendre el treball com a activitat que fa possible el sosteniment de la vida, es reconeixen els treballs productius i reproductius, professionals i voluntaris, remunerats o gratuïts com a aportació a aquesta sostenibilitat. En aquests termes, el treball passa a ser una acció col·lectiva, al servei de les necessitats de la comunitat i el desenvolupament de les capacitats, així com de l'empoderament personal i col·lectiu. Compartir les responsabilitats és indispensable per cuidar la qualitat de vida de la comunitat i el seu entorn ambiental. Es promou, doncs una ocupació digna, saludable i emancipador, basat en la cooperació, equilibri salarial i el dret a participar de la propietat dels mitjans de producció i presa de decisions.

● Cooperació

Entén la cooperació com una proposta d'autoorganització basada en el suport mutu i la solidaritat, dirigida a la satisfacció de necessitats i a l'assoliment del bé comú. Per a això, teixeix xarxes de cooperació que promoguin la democràcia directa i l'ètica de la participació i el respecte a l'autonomia, l'apoderament dels qui participen i la redistribució del poder, afavorint la deliberació col·lectiva, els sabers compartits i l'aprenentatge mutu.

Es promou una cultura de cooperació i interdependència entre organitzacions per a superar el model de competència que aïlla a persones i comunitats. La cooperació promou el desenvolupament d'estratègies col·lectives i plurals basades a compartir coneixements, treballar en xarxa i posar en comú esforços i recursos.

● Sostenibilitat ecològica

Reconeix a la naturalesa com a subjecte de drets, per la qual cosa col·loca als éssers vius i a la reproducció de la vida en el centre de tot procés social i econòmic. Per això, assumeix els límits biofísics del planeta, promou el sosteniment dels ecosistemes i es compromet amb la seva cura.

Es considera el decreixement material com una obligació necessària després d'un procés històric d'explotació d'un planeta de recursos limitats. Davant la crisi ecosocial, l'ESS promou un nou paradigma centrat en sentir i sostenir la vida del planeta, on es compromet amb no causar més danys i reparar els entorns ambientals, aprenent d'altres cosmovisions i basant-se en lògiques de justícia i solidaritat global, on la distribució i el repartiment de la riquesa siguin elements centrals d'aquest nou model.

● Repartiment just de la riquesa

Insta a posar en qüestió el pensament econòmic hegemònic, reivindicant una economia real al servei de les persones i del planeta.

Proposa una consideració alternativa i integral del concepte de riquesa, a més de reclamar la seva distribució de mode co-responsable. Així, entenem la riquesa com el conjunt d'elements materials, socials, culturals i naturals que determinen la capacitat d'una comunitat d'atendre les necessitats dels seus integrants en el curt, mitjà i llarg termini. Així, la seva justa generació, distribució i conservació es converteix en una estratègia col·lectiva necessària per a la reproducció i la sostenibilitat de la vida. Al mateix temps, implica ressignificar l'ús i el valor dels diners com un instrument per a una economia de base comunitària que ens permeti construir societats equitatives, inclusives i autònomes.

Així mateix, interpel·la a persones i institucions socials a promoure un consum crític, conscient i transformador, així com una educació econòmica i financera en sintonia amb els valors de la solidaritat i la justícia social.

● Compromís amb l'entorn

Suposa conèixer i reconèixer, implicar-se, col·laborar i articular-se amb la resta dels agents que conformen el teixit socioeconòmic en el qual actua i es enraïza. Implica la promoció i l'impuls de models de producció, distribució i consum centrats en el territori, des d'on construir propostes comunitàries de millora i, a través d'aliances que provoquin un efecte multiplicador, una agenda de transformació ecosocial que transiti del local al global, així com amb la cultura local, reconeixent la diversitat d'identitats i expressions socials i culturals existents.

Cuida i enforteix els vincles i el treball en xarxa, i estableix aliances per a construir un subjecte econòmic, social i polític de caràcter solidari, feminista, antiracista i decolonial. Així mateix, és important, assumint la pluralitat i la diversitat, establir col·laboracions amb altres agents socials i institucionals que permetin desenvolupar polítiques i estratègies de transformació territorial.

D'aquesta manera, l'ESS ens aporta una visió crítica i corresponsable de la relació entre producció i consum qüestionant el sistema actual, i avui en dia s'enforteix en la mesura que incorpora l'anàlisi de la interrelació entre els diferents sistemes de dominació: el patriarcat, el capitalisme i el colonialisme als seus àmbits d'actuació.

El seva particularitat, es que sobrepassa l'àmbit econòmic, incloent-hi múltiples pràctiques que abasten dimensions socials, ambientals, polítiques i comunitàries. D'aquesta manera, ens permet tenir una mirada àmplia de la comunitat educativa perquè no és suficient generar un model pensant en la igualtat d'oportunitats, sinó que cal una estratègia integral. En aquest sentit, l'Economia Social i Solidària (ESS) es presenta com l'aposta sociopolítica per la transformació, allò inclou el sistema educatiu mercantilitzat, un exemple en aquesta línia són les Escoles Cooperatives que "d'acord

amb els principis cooperatius, busquen una integració en la Comunitat i el mitjà que les envolta, integrant els valors cooperatius en el programa formatiu i en la pròpia gestió del centre. Conjuguen oferir un ensenyament de qualitat amb la generació de llocs de treball dignes i una organització democràtica de la pròpia escola”[21]. Aquest model resulta inspirador pels desafiaments que comporta la present campanya, que al igual que ha reconegut l’ESS, posa l’èmfasi en tasques invisibilitzades que sostenen l’economia i la vida. Entenen la sostenibilitat de la vida com a noció multidimensional que “inclou diverses sostenibilitats: ecològica, econòmica, social i humana, i totes les interrelacions que hi ha entre elles, per donar lloc a la cadena de la sostenibilitat de la vida”[22].

En societats com la nostra, la família és la que assumeix una gran part de la responsabilitat de les cures, però no sempre les cures en si. És a dir, fets com l’envelliment demogràfic de la nostra societat (més persones amb necessitats de cures i menys població jove per afrontar-ho); l’increment les últimes dècades de dones que s’incorporen al mercat laboral remunerat; el model de família nuclear individualitzat i la falta de corresponsabilitat a l’interior de les llars en les tasques reproductives (que continua corresponent principalment a les dones) han donat lloc a una situació en què aquestes responsabilitats de cures, són assumides en gran mesura per altres dones, majoritàriament immigrades. Aquest sector reproductiu, sovint és invisibilitzat [23].

Aquesta mateixa lògica es reproduïx a les escoles, es veu per exemple, en que habitualment el personal de neteja es compon de dones immigrades, i en el fet que quan parlem de comunitat educativa, sovint es pensa només en el binomi mestre-alumne, invisibilitzant que a la pràctica, perquè aquesta comunitat pugui continuar desenvolupant els seus objectius comuns de educació, requereix cobrir necessitats que es tradueixen en tasques reproductives, administratives, d’organització d’espais, neteja, compres i manteniment, entre altres. Es desprèn així, el repte d’una organització social de les cures.

L’anàlisi profund sobre el funcionament de les relacions de poder en els nostres vincles permet identificar vulneracions de drets i injustícies de les quals formem part en la quotidianitat del funcionament dels mateixos centres educatius. D’aquesta manera, podem treballar per enfortir una consciència crítica per la seva transformació, i avançar cap a la descolonització les interaccions. És a dir, cal generar interaccions en diàleg crític a les escoles i al món. Això vol dir, propiciar les condicions pel reconeixement com a éssers, part de la comunitat, garantint que tothom, independentment de l’origen, l’estatus, el sexe o les capacitats, pugui participar en una educació de qualitat

[21] Fernández, A. i Miró, I. “La economía social y solidaria en Barcelona. Marge Book i Ajuntament de Barcelona. Barcelona, 2016.

[22] Cristina Carrasco a “Sostenibilitat de la vida: aportacions des de l’Economia Solidària, Feminista i Ecològica”; Reas Euskadi, 2012.

[23] Segons l’INE, l’últim trimestre del 2019 hi havia a Espanya 580.500 persones ocupades en “activitats de la llar com a treball domèstic” i solament 404.890 estaven afiliades al sistema especial d’empleades de la llar. El 30,7% podria correspondre a les que es troben en situació d’irregularitat administrativa i/o treballant sense contracte. Investigació: Mujer inmigrante y empleo de hogar: situación actual, retos y propuestas, 2020.

i fomentar així la cultura de pau i no-violència i, en definitiva, centrar-nos en la sostenibilitat de la vida i el paper clau que ocupa la cura dels vincles i del funcionament estructural de la comunitat educativa.

ESCOLTA I OBSERVACIÓ amb les ulleres crítiques

Els principis ètics per la proposta d'acció ens situen en un lloc d'observació i escolta de les diverses veus implicades en la comunitat educativa, de les seves vivències, angoixes, somnis i necessitats. La recerca d'informació, clau en aquesta escolta ens permetrà fer camí cap a uns vincles comunitaris, i treballar per uns centres educatius més conscients, respectuosos, sostenibles i justos. Tot seguit plantejem algunes recomanacions pedagògiques basades en les economies transformadores:

- **Identificar-nos com a COMunitat, emfatitzant la interdependència com a valor i la diversitat com a riquesa.**

Prendre consciència de quines són totes les parts involucrades en el procés educatiu. Que tot l'alumnat i treballadors es desenvolupin en un entorn de seguretat, on es garanteixin els coneixements i les pràctiques que fomentin la cura de les persones i el medi ambient, allunyades de patrons racistes, antropocèntrics, patriarcals i heteronormatius. La incorporació d'un enfocament de drets i d'Educació per a la Justícia Global comporta la voluntat i el compromís compartit de construir, entre totes les parts involucrades, un centre educatiu lliure d'exclusió, discriminació, discursos d'odi i actituds masclistes, que es construeix basada en els valors comunitaris, perquè sigui sostenible i respectuosa socialment i amb el medi.

- **Educar per a la comprensió de l'herència colonial.**

Promoure una mirada crítica tant cap a les estructures socials, culturals, polítiques i econòmiques, reconeixent els trets neocolonials en el context actual, com a les nostres quotidianitats, relacions, interaccions, grups de treballs, desitjos i prioritats, per promoure persones actives socialment i que donin valor a l'existència de múltiples formes de pensar, conèixer, sentir i viure.

- **Incorporar una praxis antiracista i decolonial.**

Fomentar el treball per erradicar estereotips i prejudicis que impedeixen les relacions equitatives, qüestionant l'hegemonia cultural que deslegitima sabers i cosmovisions no hegemòniques, que no poden obviar-se en la construcció del concepte de justícia global.

Observar qui ocupa els espais de referència i si hi ha manca de referents. Qüestionar la blanquitud (Bolívar Echeverría) entesa com a categoria sociopolítica dins el sistema món-modern colonial. sense estar necessàriament associat al fenotip europeu blanc, és a dir, als beneficiaris d'aquesta configuració colonial.

● Participació activa, amb veu pròpia.

Això suposa prioritzar «el subjecte» de l'aprenentatge per sobre dels continguts del currículum. Aquesta idea de la centralitat dels i les pròpies estudiants en el seu procés educatiu té a veure amb un centre educatiu que reflexiona sobre les seves pràctiques i models relacionals. Desenvolupar des del centre educatiu una cultura de l'argumentació, el debat d'idees i l'expressió de punts de vista permet el desenvolupament de competències i d'habilitats de resolució de conflictes, com també adquirir seguretat i posar en pràctica el respecte, l'escolta activa i el reconeixement d'altres perspectives.

Que el mateix alumnat prengui decisions sobre les accions de sensibilització, mobilització i incidència i els continguts curriculars comporta aprendre a identificar les seves necessitats i avaluar-les, com un exercici d'educació horitzontal entre professorat i alumnat. No només es tracta de beneficiar-se de certs coneixements, sinó també de ser protagonista del seu disseny i gestió. Proposem dissenys educatius participatius, interpel·lants i activadors dels infants i joves de la comunitat.

● Consciència dels rols de poder dins la comunitat educativa.

No es pot negar que el centre educatiu, més enllà dels continguts formals del currículum, és un espai de desenvolupament afectiu i emocional. Aquesta esfera forma part del procés educatiu (d'ensenyament i d'aprenentatge), perquè és part constitutiva de les persones que formen la comunitat, de les relacions que s'estableixen entre l'alumnat, del suport que es dona dins l'equip docent i també dels processos d'acompanyament mestres/professorat-alumnat. En aquesta línia, recomanem fomentar el treball cooperatiu a l'interior de l'aula, però també entre el professorat, compartint recursos, dubtes o estratègies per afrontar situacions complexes.

● Compromís i implicació per la pertinença, col·laboració i coordinació entre tots els agents.

Es tracta de propiciar espais per acostar la diversitat de realitats i les veus de diferents agents educatius (professorat, alumnat, famílies, iniciatives de l'entorn, equip directiu, personal de serveis, etc.), així com d'organitzar la seva participació en els processos de presa de decisions i en la interacció quotidiana en la vida educativa, amb especial atenció als rols de gènere, les reproduccions d'estereotips i els rols que reproduïxen models de poder jeràrquic, com per exemple acaparar la paraula.

- **Objectius compartits.**

Consensuar els objectius per grups de proximitat per definir les accions concretes a realitzar i cap a on volem anar. És un exercici que no hauria de desaparèixer mai. Així com les identitats, els desitjos i els interessos canvien. Per això és important un coneixement compartit sobre quins són els valors que sostenen les nostres accions i revisar que, seguint els principis de l'economia feminista, estiguin alineats a la sostenibilitat de la vida.

- **Canals i fluxos d'informació.**

Escollir i generar espais específics pel traspàs d'informació interalumnat, mestres i professorat i famílies. Es tracta d'espais d'intercanvi reflexiu que inclouen revisar la manera com es relacionen tots els agents. Per això és important compartir els objectius i horitzons dels grups interactuants.

- **Aprentatge pràctic i actiu, aprendre fent.**

Es tracta de generar vincles i aprenentatge que van més enllà de la formalitat. Aprenem en l'intercanvi de sabers, en l'experimentació i en la vivència involucrada del cos. Per això és important moure'ns i crear espais per al desenvolupament recreatiu que possibilitin un aprenentatge compartit espontani, vinculat a la creativitat i la imaginació, i que incorporin tota la comunitat educativa. És d'aquesta manera com desenvolupem coneixement en comú connectat a les experiències que ens ofereix l'entorn. Col·laborant i treballant en xarxa amb aquelles entitats o col·lectius de l'entorn també estarem trencant estereotips i prejudicis i sumant agents que puguin contribuir a la campanya. L'aprenentatge succeeix en qualsevol lloc i en qualsevol moment[24].

- **Compromís amb l'entorn.**

Per a una anàlisi més estructural vinculada amb l'entorn del centre educatiu es recomana buscar l'arrelament al territori i la participació en el teixit social de l'entorn del centre educatiu, generant vincles d'intercooperació amb altres agents de l'ESS que incorporin pràctiques interculturals, feministes, i antiracistes, i establir vincles d'intercooperació per potenciar els projectes.

Professorat

PROFESSORAT

Formació inicial

1-2h

RESUM SESSIÓ

Després d'una presentació de les educadores i del professorat, s'introdueix la segona fase de la campanya COMunitats: relacions sostenibles a l'escola i al món i es fa una breu síntesi del que es va tractar durant la primera fase. A continuació, es proposa una activitat que posa en evidència les relacions històriques i geopolítiques que estructuraven i perpetuen les relacions de poder i desigualtat entre els països del Nord i Sud Globals. Posteriorment es reflexiona a partir de la vulnerabilitat del propi cos, sobre què és el poder, com s'exerceix i com s'articula amb el concepte de sostenibilitat. Tot seguit, ens introduïrem en el món de l'ESS i el cooperativisme a partir de conceptes claus i de la cita exprés, una dinàmica que emfatitza l'intercanvi d'experiències i sabers individuals per a donar una resposta conjunta.

IDEA FORÇA

Imaginem comunitats i territoris sostenibles.

CONCEPTES CLAU

Comunitat sostenible, ètica de la cura, economia social i solidària, interculturalitat crítica, antirracisme, decolonialitat.

OBJECTIUS

- Donar a conèixer eines educatives per posar en valor la interculturalitat crítica i la sostenibilitat econòmica i social amb alumnat de primària i secundària des de l'EpJG.

DINÀMICA

PRIMERA PART	1. Presentació (15') 1a. Presentació 2a fase (7') 1b. Fem memòria i introducció conceptes (3') 1c. Dinàmica inici (5')
SEGONA PART	2. Contrastos (95') 2a. Joc de rol – Estat del món (30') 2b. Marionetes (20') 2c. Joc interdependent - ESS (30') 2d. Cita exprés (15')
TERCERA PART	3. Tancament - què m'enduc (10') 3a. Cartes. Cuidar es otra historia (10')

MATERIAL DE L'EDUCADORA

Pots plastilina, palets de gelat, siluetes persones (x6), cartes CUIDAR ES OTRA HISTORIA, fulls en blanc, fitxes amb els conceptes. Fotos de la sessió.

REQUISITS TÈCNICS

Aula Polivalent, Pissarra, Projector i àudio.

1a part Presentació

A Presentació 2a fase

En la mesura que el professorat, les educadores i l'entitat hagin treballat prèviament es desenvolupa més o menys la presentació:

1. EQUIP

Les educadores es presenten i expliquen la seva vinculació amb la campanya *COMunitats: relacions sostenibles a l'escola i al món*.

2. AKWABA

La Fundació Akwaba és una ONG ubicada a l'Hospitalet de Llobregat, al carrer Llobregat, 145 del barri de la Torrassa. Des de la formació es promou la participació i la coresponsabilitat. Aquests aspectes es treballen en les tres àrees de l'entitat:

- a. Acollida (de les persones nouvingudes) i Formació (cursos de castellà, preparació examen nacionalitat, cursos laborals...).
- b. Punt Òmia (desenvolupament d'habilitats informàtiques i comunitàries).
- c. Educació per a la Justícia Global (formacions puntuals i també de llarga durada). Des de l'àrea d'EpJG es realitzen tallers com aquest per assolir un món més just on totes les persones tinguin els drets humans coberts.

Akwaba vol dir "benvinguts i benvingudes" en la llengua baulé de la Costa d'Ivori, ja que l'any 1992 al districte de Collblanc - La Torrassa amb una acció humanitària amb la població d'aquell país (el 6 de maig de 1992 es van enviar 6 tones de recursos). Actualment la part de Cooperació Internacional ja no existeix i es realitzen accions a nivell local a través de les 3 àrees que s'han esmentat anteriorment.

3. CAMPANYA

En quin moment es troba la campanya *COMunitats* al centre educatiu

Justificació de la campanya *COMunitats*, destacant la necessitat d'introduir la interculturalitat crítica i l'economia social i solidària en l'educació per generar pràctiques ciutadanes sostenibles econòmica, ambiental i socialment.

4. CARTELL DE LA CAMPANYA

Es mostra el cartell de la campanya *COMunitats*.

5. PROFESSORAT

Es dona la paraula al professorat, perquè comparteixin: nom, signatures/espais amb l'alumnat i relació amb la campanya *COMunitats*.

B Fem memòria i introducció conceptes

 3'

Durant la primera fase es van treballar la importància de les cures en el centre educatiu com a proposta que vetlla per la creació de comunitats actives i crítiques. Així com un estudi global de les causes estructurals que generen els models actuals de societat, així com les desigualtats i discriminacions que se'n deriven.

Aquesta segona fase pretén introduir la mobilització i incidència social i política. Es presenten instruments per comprendre la sostenibilitat econòmica i social i la interculturalitat crítica.

C Dinàmica inici

 5'

Activació cos i deixar anar tensions.

Amb la cançó de fons:

<https://youtu.be/qxtHaUFnlYk>

Ens movem lliurement per la sala i:

1. Amb la primera persona que ens trobem ens saludem amb la mirada.
2. Continuem caminant i amb la segona persona que ens trobem ens saludem amb la mà.
3. Continuem caminant i amb la persona que ens trobem ens saludem amb el colze.

2a part Contrastos

A Joc de rol - Estat del món

 30'

La dinàmica es pot trobar desenvolupada en el bloc de Secundària → Mòdul 7 (M7) → A. JOC DE ROL – ESTAT DE MÓN

B Marionetes 20'

1. Per parelles, ambdues imaginem que existeixen fils invisibles que surten del cos. Lentament, una persona de la parella agafarà el fil invisible que li surti a la companya, quan mogui el fil la companya haurà de moure l'extremitat al qual està subjecte el fil invisible.
2. La consigna és anar poc a poc, descobrint aquesta comunicació no verbal, com si el fil fos el diàleg, però tota la comunicació és sense paraula. També s'acompanya el diàleg convidant a ocupar l'espai; moure per l'espai una vegada ja està establerta la comunicació i atenció. També recordar al cap d'una estona altres parts del cos que no estan servint de motor del moviment.
3. Quan la persona dinamitzadora observi que s'ha donat temps als riscos, al moviments nous, i el joc (quan ja sorgeix el somriure). Convidar al canvi de rols.

MATERIAL PER A L'EDUCADORA

Aquesta dinàmica permet donar-nos compte de la Ficció de la Individualitat, "no puc només guiar-te sense que el meu cos també hagi de moure's." La importància de la interdependència → la forma en què em moc per l'espai està condicionada per l'entorn (físic i subjectiu).

És important contrastar testimonis amb l'altra part de la parella -no directament- i també remarcar les accions constructives i posar sobre la taula la manera d'expressar les nostres vivències en primera persona (el que em va passar), no parlar per totes.

REFLEXIÓ

- Com us heu sentit en la primera part de la dinàmica?
- Com abordem la frustració quan el nostre missatge no arriba com volem? Ens hem permès deixar-nos sorprendre? Hem provat altres camins? Com hem reaccionat?
- Com creieu que ha operat el poder en cada un dels casos?
- Podríeu posar exemples d'expressions del poder o relacions de poder del vostre en-torn o de la societat en que ens trobem?
- Creieu que teniu i/o exerciu poder?
- Creieu que el poder que exerceixen altres persones us afecta d'alguna manera?

En aquesta dinàmica també es pot introduir la reflexió sobre el PODER que es pot trobar al bloc de Secundària → Mòdul 8 (M8) → 2. Contrastos → A. Guiatge de la mà.

C Joc interdependent - ESS
 30'

La dinàmica es pot trobar desenvolupada en el bloc de Secundària → Mòdul 9 (M9) → 2. L'ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA AQUÍ I ALLÀ → A. JOC DE COL·LABORACIÓ, ENDEVINAR PRINCIPICI COOPERATIUS

D Cita exprés
 15'

En aquesta dinàmica ens posarem per parelles. Cada persona tindrà un full i un bolígraf en el que apuntarà la resposta que la seva parella tingui respecte la pregunta que la dinamitzadora farà. El format es de cita exprés, aleshores es comptaran 4 tempos. A cada tempo es canviarà de parella i de pregunta. Les preguntes per tempos són:

- 1. Esmorzar**
COMUNITATS.
3 exemples de comunitats a les que participeu
- 2. Dinar**
INTERDEPENDÈNCIA I CURES.
Des que us heu llevat avui què, qui i com us ha cuidat? (mencioneu dos exemples)
- 3. Berenar**
SOSTENIBILITAT ECONÒMICA I SOCIAL.
Digueu 2 exemples d'iniciatives de l'ESS amb les quals els centres educatius poden tenir relació. Com els integraries a la proposta educativa del centre o de la teva matèria?
- 4. Sopar**
ANTIRACISME, INTERCULTURALITAT CRÍTICA.
Com explicaríeu al professorat per què cal treballar la interculturalitat als centres educatius? Què proposaries? Quines estratègies adoptem per què la diversitat incorpori un enfocament d'interculturalitat crítica?

Un cop finalitzades les cites es pot demanar si algú vol compartir alguna de les respostes que ha apuntat dels seus companys/es.

Les relacions comunitàries es basen en l'equilibri de sabers i en el reconeixement de totes les interrelacions que fan possible el sosteniment de la vida.

3a part Tancament – Què m'enduc

A Cartes. Cuidar es otra historia

 10'

Repartim les cartes de CUIDAR ES OTRA HISTORIA (*poden ser semblants, tipus dixit*) pel terra, i demanem que en silenci ens passem al voltant de les cartes. Després d'observar-les escollirem la carta que representi:

1. Què m'enduc de la formació?
2. Quins valors considero importants i com els vull transmetre als meus alumnes.

Primària

M7

MÒDUL 7

Estat del món i alternatives per a relacions sostenibles

RESUM SESSIÓ

Fem una coneixença general de les relacions desiguals de poder i el deute extern dels països del Nord Global (colonials) i els països del Sud Global (colonitzats) generades per les relacions geopolítiques globals actuals heretades del colonialisme del segle XVI. Es focalitza aquesta estructura sistèmica en imatges (de diferents territoris però relacionades entre elles com a producte de la globalització) que descriuen situacions que vulneren el dret a la vida i el dret a la no discriminació. Es presenten col·lectius i organitzacions locals i globals que defensen el dret a la no discriminació, oferint també eines i protocols per actuar davant d'elles.

IDEA FORÇA

Teixim relacions on totes tenim cabuda.

CONCEPTES CLAU

Interdependència, discriminacions, corresponsabilitat, convivència, diversitat.

OBJECTIUS

- Identificar i contextualitzar algunes situacions d'injustícia i vulnerabilitat que passen al món, facilitant dades sobre les causes generadores de pobresa i desigualtat.
- Conèixer alternatives que fomentin relacions sostenibles.

DINÀMICA

PRIMERA PART	1. Presentació (20') 1a. Presentació educadora i de la campanya COMunitats (5') 1b. Joc inicial – Qui sóc? (15')
SEGONA PART	2. Contrastos (85') 2a. Joc dels recursos - estat del món (45') 2b. La discriminació en l'entorn proper i llunyà (Secundària) (20') 2c. Alternatives (20')
TERCERA PART	3. Tancament (15') 3a. Mural (15')

MATERIAL DE L'EDUCADORA

Mural, cartell campanya, pots plastilina, palets de gelat, imatges discriminació, siluetes persones (x6).

REQUISITS TÈCNICS

Equip de so, connexió internet, ordinador, projector

DESENVOLUPAMENT DEL MÒDUL 7

Estat del món i alternatives per a relacions sostenibles

1a part Presentació

A Presentació de l'educadora i el grup

🕒 5'

Presentació de l'educadora i Akwaba. Fem un breu recordatori del que vam fer a la primera fase, i presentem la segona fase de COMunitats: relacions sostenibles a l'escola i al món.

Aquesta segona fase fa un pas més enllà i surt del centre per conèixer com són les relacions en el barri, la ciutat, el món, tot coneixent iniciatives i projectes que vetllen per la no discriminació de les persones.

En aquest moment també presentem el cartell de la campanya, i pengem el mural. Expliquem que al llarg de les sessions utilitzarem el mural per deixar constància de les coses apreses i tractades a cada sessió.

B Joc inicial – Qui soc?

🕒 15'

1. L'alumnat es col·loca en cercle i comentem què és una dinàmica per connectar amb el cos i el grup.
2. Al ritme de la música, animem que relaxin els músculs del cos, braços, cames i cap. Movent el cos suau i lliurement. Pugem el ritme corporal, fins a sacsejar, a mesura que puja el ritme de la música.
3. **Així, em presento dient el meu nom i un atribut que vulgui compartir amb la resta del grup.** Alhora que dic l'atribut aixeco els braços, sacsejant-los. Qui comparteixi el mateix atribut aixeca també els braços. Si, per contra, no ho comparteix, els baixarà també sacsejant-los.
4. Un cop, tothom s'ha presentat, baixem el ritme corporal i la música tornant a la relaxació inicial.

Amb música de fons:

Ekibobo

<https://youtu.be/TJa319QJy8k>

2a part Contrastos

A Joc dels recursos – estat del món

 40'

1. Distribuïm l'alumnat en taules separades en grups d'entre 4 i 5 persones. Hi haurà dues persones que seran observadores i estaran fora dels grups.
2. Repartim a cada grup la silueta d'una persona. Expliquem que han de construir una casa digna amb totes les necessitats cobertes on càpiga la persona. Disposem de 20 minuts per construir-la.

Instruccions per a les observadores:

- a. Observar materials que té cada grup a l'inici i el color.
 - b. Observar les reaccions del grup i els intercanvis.
 - c. Observar si estan poden construir amb els materials que tenen. Amb quines dificultats o facilitats s'està trobant cada grup?
3. Es reparteixen els recursos (plastilina i palets de gelat) segons si és grup de Nord global o de Sud global. Cada grup tindrà palets de gelat d'un color diferent.

Material a repartir a cada grup:

Països/perfil persona	Tecnologia qualificada	Matèries primeres
Privilegis/Nord global	1 pot de plastilina	9 palets gelat color blau
Privilegis/Nord global	2 pots de plastilina	8 palets gelat color verd
Discriminació/Sud global	1 trosset petit de plastilina	14 palets gelat color groc
Discriminació/Sud global	2 trossets petits de plastilina	10 palets gelat color taronja
Privilegis/Nord global*	1 pot de plastilina	6 palets de gelat
Discriminació/Sud global*	1 trosset de plastilina	8 palets de gelat

* En cas que calgui fer més de 4 grups, afegim aquests dos grups.

CRITERIS

- Tots els grups tenen el mateix objectiu, però tindran d'entrada diferents recursos per fer-ho.
- Fins a l'espai de reflexió no tenen la informació que cada grup representa diferents situacions de privilegi o situacions d'explotació.
- Només es pot utilitzar el material que donem.
- Es poden fer negocis i intercanvis de materials entre els diferents grups, per fer-ho cada grup tindrà un/a portaveu responsable de dur a terme aquestes negociacions.
- Durant el joc és l'educadora introduirà indicacions i elements que condicionin el desenvolupament del joc.

NOTA PER A LA DINAMITZACIÓ

Durant el joc introduïm elements i indicacions que donin peu a reflexions sobre la no-discriminació i el racisme.

DISCRIMINACIÓ

Repartim targetes d'ETIQUETES als grups del Sud global; podem explicitar d'origen, ètnia, recursos materials per família o col·lectiu, aparença física, creences, orientació sexual i de gènere. Degut a les etiquetes, l'educadora els hi treu alguns materials durant el temps de construcció, aquest material l'ofereix als grups amb privilegis. Exemples: Sou de fora/ Veniu a robar/ Estàs brut/ No saps parlar-escriure/ No t'esforces per relacionar-te/ Només busques problemes

EXTRACTIVISME

Repartim passaports als grups del Nord Global. Només els grups que tingui aquest document podran fer intercanvis de material. Els grups que no tenen passaport no podran decidir què és el que ofereixen i què volen a canvi. Els grups amb passaport podran intercanviar amb els grups sense passaport el que vulguin sense el consentiment d'aquests.

- Es demana a les persones que no tenen passaport que surtin de l'aula, i passats uns minuts poden tornar a entrar. En aquest moment l'educadora propicia relacions d'extractivisme oferint els materials dels grups amb menys privilegis i que han sortit de l'aula als grups amb més privilegis. Els grups que han sortit tornen a entrar.
- Per acabar, en 5 minuts vindrà una tempesta, i hem de tenir les cases acabades per poder-nos posar sota cobert.

REFLEXIÓ

Observem les creacions que ha fet cada grup. Les persones observadores exposen allò que han vist durant la dinàmica, i ho analitzen des del seu punt de vista.

- *Què creieu que ha passat? Com us heu sentit els grups que heu aconseguit construir els habitatges/infraestructures que havíeu de fer? I els que no ho heu aconseguit?*
- *Quines creieu que són les causes que han propiciat no poder fer les construccions? I quins factors han afavorit construir-les? Com ha sigut l'intercanvi de materials?*
- *Creieu que això passa a la vida? Quins paral·lelismes veieu a la vida real a nivell global i a nivell local?*
- *Qui teníeu més recursos s'ha preocupat de com estaven els altres grups? I els qui teníeu menys recursos éreu conscients del que tenien els altres grups?*
- *Què hauria passat si haguessin posat en comú tot el material i haguéssim construït entre totes una casa comuna?*

MATERIAL PER A L'EDUCADORA

En el joc l'educadora representa el poder d'un territori que té forma d'estat i és opressor i autoritari. Tanmateix, expliquem que no totes les manifestacions del poder son opressores ni autoritàries, que existeixen possibilitats en que l'exercici del poder vetlli pel benestar comú i incentivant la redistribució equitativa de la riquesa.

La situació desigual d'accés a recursos té una herència i causes estructurals. Podem parlar d'una jerarquitització del nord i sud global. El nord global fa referència als països/territoris que van colonitzar (o neocolonitzen) i explotar altres territoris i persones amb la finalitat d'enriquir-se. El sud global fa referència als països/territoris que van ser colonitzats (o són neocolonitzats) i explotats, a través de fortes invasions, guerres, robatoris i milers de morts.

Avui en dia encara s'hereten aquestes relacions d'explotació i extractivisme. Parlem del neocolonialisme i que s'expressa de maneres molt diverses. Països del nord continuen enriquint-se de l'extractivisme i l'explotació que exerceixen a països del sud, robant i usurpen les terres. I això es pot mantenir, gràcies a l'ús d'aquestes etiquetes que menyspreen pobles sencers, així es justifica la violència, passar per sobre, com si unes persones valen més que altres. A més tenen legitimitat per fer-ho (els òrgans que tenen el poder a escala local i internacional ho permeten).

D'altra banda, aquesta estructura global també s'aterra a nivell més micro, reproduint la lògica colonial i racista a partir de barreres discriminatives; condemnes pel lliure moviment (fronteres hipermilitaritzades, falta d'accés a serveis bàsics per situació irregular versus facilitats atorgades pel passaport, CIE's, llei d'estrangeria, etc.), que pateixen gran part de la població.

B La discriminació en l'entorn proper i llunyà

🕒 20'

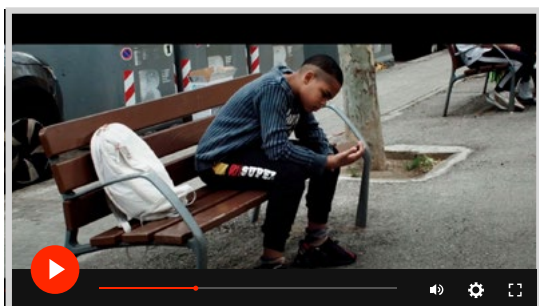
1. Mantenim els grups de 4-5 persones. Visualitzem (física o digitalment) les imatges seleccionades. Veure **Annex 1**.
2. Per cada imatge escriuran (en un foli apart o en el foli de les fotografies) que veuen, si identifiquen alguna discriminació i el territori on creuen que està feta. L'educadora marca, per minut, el canvi d'imatge.
3. Ens asseiem en cercle per l'espai de reflexió.

Aquesta activitat requereix treball previ de selecció d'imatges i situacions amb les orientacions que trobareu a l'ANNEX 1.

REFLEXIÓ

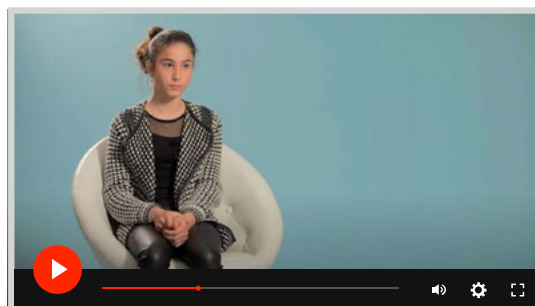
- *Veieu discriminacions en aquestes imatges?*
 - *Què en penseu de les discriminacions que heu identificat? Observeu alguna relació entre les imatges?*
4. Visualitzar els següents vídeos:

OPCIÓ 1 Vídeo Islamofòbia de la Fundació Catalana de l'Esplai

https://youtu.be/q7c_MvfdMfc

OPCIÓ 2 Vídeo Gitanofobia de Entidades del Consejo Estatal del Pueblo Gitano

<https://youtu.be/DqBvpWbmdkQ>

REFLEXIÓ

- *Podríeu explicar casos o situacions de discriminació que hàgiu sentit, vist o conegut?*

MATERIAL PER A L'EDUCADORA

Pensar-nos de manera separada és la primera violència. Assumir que existeix allò “propi” i allò “altre” és difós i canviant en funció dels interessos. En aquest marc de pensament “l’altre” esdevé enemic (deshumanització de l’altre, desinterès o indiferència). La lògica de l’enemic ja es manifesta i es converteix en la construcció de fronteres (físiques o burocràtiques) a partir dels discursos d’odi [25] que exclouen del cercle “propi” allò diferent i que dificulten la vida i vulneren el dret a la no discriminació.

Discursos d’odi [25]: “Foment, promoció o instigació de l’odi, la humiliació d’una persona o grup de persones, així com l’assetjament, descrèdit, difusió d’estereotips negatius, estigmatització o amenaça respecte a aquesta persona o grup de persones i la justificació d’aquestes manifestacions per raons de raça, color, ascendència, origen nacional o ètnic, edat, discapacitat, llengua, religió o creences, sexe, gènere, identitat de gènere, orientació sexual i altres característiques o condicions personals” (La Comissió Europea contra el Racisme i la Intolerància).

“El racisme segueix sent la primera causa de delictes d’odi. Les institucions segueixen sent responsables de l’incompliment dels drets de les «víctimes» de racisme –que sovint acaben revictimitzant– i de la manca de mecanismes eficaços de reparació del dany. El discurs racista i les pràctiques i polítiques institucionals van de la mà, es retroalimenten, sent el primer al mateix temps causa i conseqüència de les segones.” (Dades extretes de SOS Racisme).[26]

C Alternatives

 20'

Després d’haver parlat en concret de diferents situacions de discriminació que operen en el món en que vivim, presentem l’existència d’organitzacions, projectes i alternatives que fan front a aquestes discriminacions i vetllen per defensar els drets humans.

1. Visualitzar la presentació PowerPoint “Actua davant la discriminació” (Vegeu Annex 2)
2. Es comparteixen els exemples de lluites i eines a l’abast per fer front als discursos d’odi i discriminacions i en defensa dels drets de les persones en:
 - a. ENTORN LOCAL
 - b. ENTORN GLOBAL

3. Expliquem què podem fer si som víctimes d'algun tipus de discriminació:
- a. Reproduïm el vídeo: "Si alguna vez sufres racismo, contacta con el SAiD"

<https://youtu.be/RxVHxkSuBgU>

- b. Introduïm el Servei de denúncies a:
<https://afrofeminas.com/category/denuncia/>
4. Expliquem què podem fer si presenciem una situació de discriminació.

MATERIAL PER A L'EDUCADORA

DAVANT EL RACISME: ACTUA!

Informació adaptada de SOS Racisme

<https://sosracisme.org/com-podem-actuar-davant-una-discriminacio-racista/>

Si veus una situació de racisme, **si pots, no passis de llarg**. Sense posar en perill la teva pròpia seguretat, apropa't i fes-li saber que estàs allà, demana-li si necessita ajuda o ofereix-li el teu testimoni si el necessita.

Si estan assetjant a una persona a un lloc públic, pots posar-te al seu costat, i donar-li conversa per donar-li suport amb la intenció de que la persona assetjadora s'allunyi i deixi d'assetjar-la.

Si es tracta d'una **agressió** o sempre que consideris que és necessari, pots **avisar a la policia** trucant al 112.

Si has patit una situació de racisme o discriminació (o si la vols comunicar com a testimoni), tingues en compte que **denunciar és el primer pas per posar fi a aquestes situacions**.

Demana ajuda a un adult per:

- Recollir tota la informació possible (data, hora, lloc, etc.).
- Fixa't bé en qualsevol detall que pugui ser important (el físic, la roba, símbols com tatuatges o altres).
- Demana, quan sigui possible, fulls de reclamació, rebuig, etc. i queda't amb una còpia
- Demana ajuda als possibles testimonis.
- Hi ha càmeres que hagin pogut gravar els fets? Algú amb mòbil o tauleta?
- Si has patit lesions, sol·licita un informe mèdic el més aviat possible.

5. Demanem a cada grup que esculli 5 necessitats que considerin imprescindibles per viure i sostenir la COMunitat, i quan les tinguin escollides, els demanem que les escriguin en post-it i **ho enganxin en el mural dels fils**.

3a part Tancament

A Mural – recollim el què hem après

🕒 15'

Al mural de la campanya s'aniran bolcant aprenentatges, continguts i idees clau de la campanya. És important, que en acabar cada sessió s'escrigui o enganxi el que calgui per tal d'anar seguint el fil.

1. D'avui és important recollir el que diguin les alumnes en la ronda final de tancament.
2. Es farà un cercle i cada alumne dirà "Avui m'enduc..." amb el que hagi après.
3. L'educadora o una alumna pot anar-ho escrivint al mural per a que quedi registrat.

MÒDUL 7 · ANNEX 1

Orientacions per seleccionar les imatges. Us proposem el següent ordre per mostrar una cadena causal de desigualtat i violència migratòria.

- 1) Situació desigual i de supervivència en els països d'origen (originada principalment per les desigualtats i els interessos dels països del Nord Global front als països del Sud global)
- 2) Grups de persones fugen d'aquestes realitats en busca d'una situació més estable i menys violenta.
- 3 i 4) Rebuda dels països receptors d'aquestes persones, principalment violenta i hostil. Un cop aconseguen creuar: situació de precarietat, marginació i exclusió en els països responsables de les condicions de vida dels seus països d'origen. En el pitjor dels casos, deportació al país d'origen després d'haver arriscat la vida desplaçant-se.
- 5) Persones migrants i discriminades institucional, econòmica i socialment s'organitzen per reivindicar la situació de desigualtat estructural i sistèmica que pateixen; el fet que no estiguin regulades generen riquesa a les persones que els hi contracten perquè els hi paguen molt menys, a elles i a l'Estat (en temes d'impostos).

1. *Inserir imatges que mostrin explotació laboral, humana i mediambiental en països del sud global (per exemple, Bangladesh, Congo, India, etc.)*

Explicació

Els marcs de condicions laborals i mediambientals en Àsia, principalment al sud est asiàtic són molt poc exigents fet que facilita a grans multinacionals de 'fast fashion' elaborar molta roba amb un marge de benefici molt gran. La producció d'aquestes peces és gairebé 'cost zero' per les empreses a nivell econòmic, però molt car a nivell de qualitat de vida per les persones que en treballen i pel medi ambient, ja que són condicions molt precàries (remuneracions molt baixes, poques estones de descans, moltes hores, poc temps de conciliació familiar-laboral, treballadores molt joves, poques proteccions davant riscos laborals. A nivell de medi ambient, mala gestió del residu, contaminació del aire, i de les aigües, explotació de camps de cotó o producció sintètica, i un llarg etc.)

2. *Inserir imatges que mostrin fronteres, poden ser militaritzades, amb vista d'ocell, etc. Poden ser: el mur Al Yidar, la tanca de la ciutat de Gaza, la tanca de Melilla, etc.*

Explicació

Les males condicions laborals, generades per la història colonial i el anomenat "deute extern", així com les crisis ambientals (generades per l'extracció de materials naturals dels països del sud global per part dels països del nord global), entre d'altres factors, acostumen a deixar un escenari hostil de violència i conflictes armats (intervinguts i instrumentalitzats pels països del nord global, de nou pel comerç d'armes). Davant d'aquest context, moltes persones i famílies

MÒDUL 7 · ANNEX 1

fugen per trobar en altres països del nord global una millor qualitat de vida. La resposta dels països receptors principals d'aquests fluxos de persones refugiades acostuma a ser negativa, deshumanitzant a les persones a través de la policia de la frontera, de les tanques, i de no garantir els seus drets com a persones refugiades.

3. *Inserir imatges de barraques o campaments precàris a ciutats receptores de fluxes migratoris.*

Explicació

Tot i que a nivell legal es garanteixi el Dret a l'Habitatge digne, no tothom té accés a aquest dret, ja sigui per les seves condicions econòmiques, per la seva situació de papers, per la manca d'acompanyament institucional a les persones migrades o per altres condicionants.

4. *Inserir imatge de protesta davant del CIE (Centre Internament d'Estrangers)*

Explicació

Aquests centres són espais de privació de llibertat per a persones que no han comès delictes, sino que, estan en situació administrativa irregular. Allà el tracte a les persones està aïllat i poc regulat, facilitant el maltracte i la impunitat per part dels funcionaris d'aquest centre cap a les persones preses. Tot i que per normativa ha de ser un espai temporal molta gent passa mesos allà, finalment solen ser deportades.

5. *Inserir imatge de persones migrades reivindicant el seu dret al treball digne i ben regulat, per exemple: Sindillar*

Explicació

Manifestació de col·lectius i persones treballadores de la llar. Reivindiquen que les tasques que elles desenvolupen estan invisibilitzades i poc valorades, fet que fa que no s'ofereixen cobertures de qualitat i públiques per les treballadores d'aquest sector. D'altra banda, al ser un treball invisibilitzat moltes persones migrants, principalment dones, que no han pogut accedir als papers reguladors de la seva situació a Espanya es veuen obligades a treballar en aquest àmbit sense un marc jurídic - econòmic que garanteixi els seus drets.

MÒDUL 7 · ANNEX 2

Exemples d'entitats defensores de drets de les persones migrades a l'entorn LOCAL

Afrocolectiva

Exemples d'entitats defensores de drets de les persones migrades a l'entorn GLOBAL

MÒDUL 7 · ANNEX 2

QUÈ FER DAVANT D'UNA DISCRIMINACIÓ RACISTA

QUÈ FAIG SI PATEIXO UNA DISCRIMINACIÓ DINS L'AULA?

Apropa't al professorat o referent de convivència amb qui et sentis comòde i fes-li saber. Comparteix la informació al referent, ningú s'enfadarà amb tu. Tu no ets culpable!

Explica-ho a la teva família perquè et puguin ajudar.

També podeu apropar-vos a diferents exemples dels que hem vist com: Afroféminas o SOS Racisme.

QUÈ FAIG SI OBSERVO UNA DISCRIMINACIÓ DINS L'AULA?

Estigues al costat de la persona que ha patit la discriminació i ofereix-li ajuda. No siguis còmplice dels actes de les altres persones. Sigues una persona empàtica.

RECORDA

Hi ha una **Llei d'igualtat de tracte i no-discriminació** que ens empara dins i fora de l'escola.

Estratègies de sostenibilitat I. Ètica de la cura

RESUM SESSIÓ

En aquesta sessió coneixerem, a partir d'estratègies introspectives vinculades als principis de l'ètica de la cura, la relació entre el món emocional propi i l'entorn. Les condicions ambientals, socials i polítiques influeixen transversalment en la nostra identitat i emocionalitat, tant individual com col·lectiva. Reflexionarem sobre el concepte "agents de canvi" en tant que persones i comunitats actives en la creació o modificació d'aquestes condicions. A partir d'una dinàmica vivencial i corporal, reconeixerem a l'altra i visibilitzarem de quina forma es teixeixen les relacions que ens connecten. Incorporarem l'agraïment a partir del "jo" en relació amb les altres, tornant a la reflexió de la interdependència.

IDEA FORÇA

Teixim relacions amb respecte i cures reconeixent-nos com a éssers interdependents.

CONCEPTES CLAU

Interdependència, cures, vulnerabilitat, corresponsabilitat, límits interpersonals i intrapersonals.

OBJECTIUS

- Reflexionar sobre la necessitat i importància de relacionar-nos posant la vida al centre.
- Conèixer l'ètica de la cura com a proposta que posa el focus en les persones i la sostenibilitat de la vida.
- Conèixer els límits de les persones i la importància de respectar-los.

DINÀMICA

PRIMERA PART	1. Presentació (20') 1a. Recordem el que hem fet (5') 1b. Joc inicial d'emocions (15')
SEGONA PART	2. Contrastos (75') 2a. Necessitats i cures – ètica de la cura (35') 2b. Relacions de poder – guiatge mà (40')
TERCERA PART	3. Tancament (25') 3a. Tancament (15') 3b. Sistematització dels aprenentatges (10')

MATERIAL DE L'EDUCADORA

Cartes 'Konekta', cartell DIN-A4 "Què puc fer jo? Què podem fer com a societat?", post-its

REQUISITS TÈCNICS

Equip de so, aula polivalent

DESENVOLUPAMENT DEL MÒDUL 8

Estratègies de sostenibilitat I. Ètica de la cura

1a part Presentació

A Recordem el que hem fet

En aquesta primera part, recuperem les idees claus de la darrera sessió a partir de la pregunta:

“Què recordem de la sessió anterior?”

B Joc inicial d'emocions

En aquest mòdul treballarem les emocions i, per tant, la dinàmica inicial serà per connectar amb aquestes.

1. Distribuirem en cercle les cartes de Konekta al terra de l'aula. En aquestes es trobaran escrits els noms de diferents sentiments.
2. Demanem a l'alumnat que camini lliurement per l'aula mentre es reproduïx la cançó.

Sana Corazón
Alex Serra

<https://youtu.be/213rBtz1h6g>

3. Mentre caminen, els convidarem a escollir una de les cartes responent a la següent pregunta:
 - *Quina de les emocions em representa avui?*
4. Quan hagin escollit la carta hauran de parar de caminar davant la carta escollida.
5. Per acabar, demanem a les participants que vulguin que ens expliquin per què han escollit aquella emoció, o bé, què li fa sentir aquella emoció.

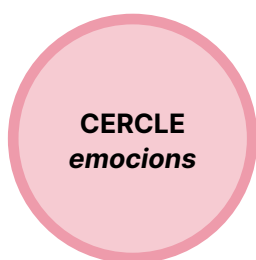
És necessari explicar alguna de les emocions en el cas que no la coneguin.

2a part Contrastos

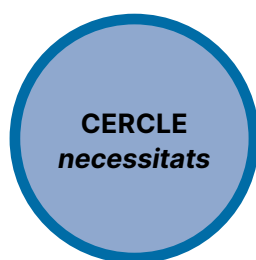
A Necessitats i cures

 35'

1. Per fer aquesta activitat haurem de separar les taules i cadires, i deixar un espai buit al centre de l'aula.
2. En aquest espai buit, farem 3 grans cercles diferents a terra:

Farem un cercle ple amb les cartes d'emocions de 'Konekta'.

Farem un cercle ple amb les cartes d'emocions de 'Konekta'.

(Vegeu [Annex 1](#))

3. Seguidament, llegim una frase i demanem a l'alumnat que es col·loqui davant de la carta de l'emoció que li generi aquella situació. Si volen, poden compartir la justificació.
4. Després d'haver triat l'emoció, preguntem què és el que necessiten per revertir aquella situació, per sentir-se millor, o si identifiquen alguna necessitat concreta (individual o col·lectiva). Quan la sàpiguen, demanem que es col·loquin davant d'aquella necessitat que representi allò que necessiten. Si volen, poden compartir la justificació.

5. Per últim, ens mobilitzem al tercer cercle. Els hi demanem que ens diguin què creuen que poden fer per revertir i canviar aquella situació i vetllar perquè no hi hagi discriminació.

NOTA PER A LA DINAMITZACIÓ

A mesura que anem comentant les emocions i necessitats que apareixen per cada una de les frases/situacions introduïm reflexions sobre l'ètica de la cura. Podem relacionar-ho amb aspectes treballats a la sessió anterior, tant de situacions de discriminació com d'alternatives que vetllen per a la no-discriminació.

Poden escriure en post-its les idees que surtin i posar-les al voltant del cartell. O compartir-les en veu alta.

FRASES

“Com em sento ...

1. ... si les meves amigues em preparen una festa d'aniversari.”
2. ... un company de classe no m'ha tornat la salutació quan m'he creuat amb ell.”
3. ... si molta gent del meu entorn parla el mateix idioma i jo no l'entenc?”
4. ... si faig un treball de classe i algú canvia el seu nom pel meu, fent veure que és qui l'ha realitzat?”
5. ... si escolto a les notícies que els conflictes a l'altra part del món s'incrementaran en els propers anys.”
6. ... quan conec els canvis que implica la situació de marxar a viure a un altre lloc del món” (estudis, nivell econòmic, papers, amistats, rutines, i casa...).
7. ... si al carrer veig una persona demanant ajuda amb un cartell per recollir diners.”
8. ... quan m'adono que hi ha gent que no té un lloc on viure?” (desnonaments, expulsió de persones de territoris (colonització, genocidis...), pobresa).

B Relacions de poder – guiatge mà

 40'

Fins ara, hem identificat com ens sentim en diferents situacions personals i de l'entorn. Així com quines són les nostres necessitats. Cal tenir en compte que, sovint les emocions se'ns queden al cos sent aquest el que respon davant diferents estímuls quan ens relacionem amb les persones o l'entorn. És per això que ara ens endinsarem a experimentar com ens relacionem amb els companys/es i com aquestes relacions afecten el nostre cos.

Amb música de fons:

Chihiro
Yoste

<https://youtu.be/sVygNX6ZGcs>

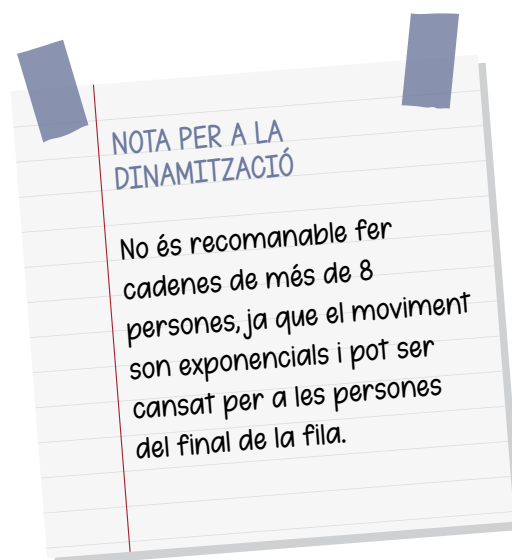
1. Demanem a l'alumnat que es reparteixi per l'aula i que se separin per parelles.

Durant la duració de l'activitat haurem d'estar en silenci i relaxades, parlarem amb els cossos així que haurem d'aguditzar altres sentits per escoltar-nos. Si la classe està agitada, en poden fer tres respiracions conjuntes i profundes.

2. Demanem que cada integrant de cada parella es numeri amb "1" o "2". Amb música de fons, els "1" hauran de guiar amb la mà a la seva parella. Els "2" hauran de seguir la mà mirant-la amb un pam de distància i seguir el moviment. Passada una estona, l'educadora demanarà que canviïn els rols.
3. Després, es demana a l'alumnat que s'agrupin en tríos per iniciar la mateixa dinàmica anterior, aquesta vegada guiant a 2 persones. Cada un dels integrants ha de passar per cada un dels rols. És important recordar una mirada ample per no xocar, i la cura de les persones.
4. Tot seguit, demanem que s'ajuntin en grups de 6-8 persones fent una fila o cadena. La persona "1" guia a la persona "2". La persona "2" segueix a la persona "1" i guia a la persona "3". La persona "3" segueix a la persona "2" i guia a la persona "4". I així successivament. L'última persona només seguirà i no guiarà a ningú. L'educadora anirà demanant a la persona "1" passi a la cua de la cadena per canviar el rol.

Un cop fets tots els canvis de rol, demanem que s'ajuntin per compartir com s'han sentit durant l'experiència i generar un espai de debat.

REFLEXIÓ

- *Què ha passat?
(cal escoltar almenys 3 veus, abans d'entrar en particularitats, també cal recordar que no hi ha respostes bones ni dolentes, que simplement cadascú té la seva experiència)*
- *Com us heu sentit en la primera part de la dinàmica (parelles)? I en la segona (tríos)? I en la tercera (cadena)?*
- *En quina posició et vas sentir més còmode, guiant o quan et guiaven? per què?*
- *Que va passar quan éreu una gran cadena?*
- *Quin tipus de poder heu observat?*
- *Podríeu posar exemples d'expressions del poder o relacions de poder del vostre entorn o de la societat en què ens trobem?*
- *Creieu que teniu i/o exerciu poder? Creieu que el poder que exerceixen altres persones us afecta d'alguna manera?*

**MATERIAL PER A
L'EDUCADORA**

El poder és una capacitat inherent que tenim com a éssers humans. Tanmateix, l'ús i manifestació d'aquest varia en funció del context. La paraula poder s'utilitza sovint en diferents àmbits de la societat i moltes vegades té diferents significats. Prové del verb llatí *potere*, l'origen del qual es troba en l'expressió *pote est* ("pot ser" o "és possible"), d'on ve el verb **poder** que nosaltres fem servir. Així, "poder" és la capacitat d'alguna cosa o algú de fer possible alguna cosa.

En el món actual on les estructures de poder són desiguals (poder colonitzat), coneixem la seva expressió com a jeràrquica i asimètrica, i en un foment de discriminacions en què les parts que exerceixen el poder en surten beneficiades a costa de la situació d'opressió de l'altra part. Es tracta d'un **poder autoritari i abusiu**. A **escala global** la manifestació del poder generalment opera basant-se en relacions de **dominació i explotació** (de persones i territoris), on s'abusa de la influència de poder que es té. Aquest abús de poder que perpètua desigualtats estructurals, en que es blinden uns privilegis d'uns territoris i persones, i es rebutja i discrimina a nivell local allò que pot presentar una amenaça pel manteniment d'aquests privilegis.

D'altra banda, pot haver-hi un poder **beneficiós pel grup**, ben enfocat i utilitzat, tot i que pot haver-hi jerarquia, però que el poder sigui conscient, i l'objectiu sigui **col·lectiu** i, per tant, cal descolonitzar el poder, tenint en compte tots els impactes de l'ús del poder i assumint responsabilitat dels actes.

Tanmateix, el poder no sempre s'expressa de la mateixa manera. Hi ha persones o rols que per diferents raons tenen més influència de poder. En aquest cas és molt important saber identificar com opera i on opera el poder, i **que les diferents parts prenguin responsabilitat a l'hora d'exercir poder**. La lògica de poder opera fora de l'òptica moralista de bo o dolent, és a dir, que sigui jeràrquic no és dolent per se. Ni el poder horitzontal és bo per se. En **funció del context**, el poder es manifestarà d'una forma o una altra.

La **capacitat d'agència** és també una manifestació del poder. Totes tenim agència per decidir i canviar les coses que no ens semblen bé. Un exemple són les lluites i moviments socials, en què diferents persones s'organitzen i creen col·lectius per transformar aquelles coses que no funcionen. Així doncs, el poder també és una **eina possibilitadora**, però que cal fer-ne un bon ús. Quina és la motivació que es té? És per beneficiar a les altres persones o és per treure'n profit propi?

3a part Tancament

A Teatre Imatge

 15'

1. Convidem l'alumnat a sortir, d'una en una, al centre de l'aula i fer una posició que representi l'emoció o el sentiment amb el qual ens hem quedat en acabar la sessió.
2. Serà una creació en la qual l'alumnat construirà una imatge conjunta a partir de la seva expressió individual.

B Sistematització dels aprenentatges

 10'

1. Abans o després de la dinàmica de tancament, preguntem què és el que ens enduem avui i fem una síntesi col·lectiva dels aprenentatges del dia.
2. Plasmem les idees al mural de la campanya.

MÒDUL 8 · ANNEX 1

**QUÈ PUC FER JO?
QUÈ PODEM FER
COM A SOCIETAT?**

Estratègies de sostenibilitat II. Economia social solidària feminista

RESUM SESSIÓ

Explorem els principis i lògiques que configuren l'economia social i solidària aquí i allà, des d'exemples concrets d'economia en el quotidià i la comunitat de proximitat. Fins a formes d'autoorganització comunitària de dones a diferents localitats, donant espai a la cooperació com a forma alternativa de trobar solucions comunes a situacions compartides.

IDEA FORÇA

Dins de la comunitat educativa: Cooperar o competir? De quina forma ens vinculem amb el territori? Apropar l'economia o identificar-la en la nostra comunitat?, Reconèixer diferents formes de fer economia, relacionar-nos, consumir, organitzar-nos i cuidar-nos.

CONCEPTES CLAU

Interdependència, reconeixement mutu, identificació dels desequilibris a les relacions de poder. Feminisme, solidaritat, reciprocitat, vida en comú, comunitat sostenible, cures.

OBJECTIUS

- Posar en valor organitzacions d'arreu del món de dones que satisfan necessitats comunitàriament.
- Reflexionar sobre la sostenibilitat econòmica i social amb alguns exemples.
- Identificar les xarxes d'organització comunitària i interdependència als contextos de proximitat.

DINÀMICA

PRIMERA PART	1. Presentació del grup (20') 1a. Benvinguda i presentacions (5') 1b. Dinàmica en moviment. L'energia en el nostre cos (15')
SEGONA PART	2. L'economia social i solidària aquí i allà (85') 2a. Cooperes o competeixes? Exemples d'economia en el quotidià (20') 2b. Els principis cooperatius sota l'Economia Social i Solidària (25') 2c. Experiències comunitàries d'autoorganització al Sud Global (20') 2d. Joc col·laboratiu. Construir conjuntament el camí (20')
TERCERA PART	3. Tancament (10') 3a. Cercle de tancament (10')

* Distribució de temps per a les dinàmiques ajustada a una sessió de dues hores.

MATERIAL DE L'EDUCADORA

Làmines de projectes, una per cada experiència. Fulles de diari.

REQUISITS TÈCNICS

Equip de so i projector per acompanyar les dinàmiques.

DESENVOLUPAMENT DEL MÒDUL 9

Estratègies de sostenibilitat II.

Economia social solidària feminista

1a part Presentació de grup

A Benvinguda i presentacions

 5'

Introduir el fil conductor del mòdul, sobre economia social i solidària, fent una mica de sondeig si coneixen el terme, a què els sona, etc.

Comentem com treballarem durant la sessió (dinàmiques i reflexió col·lectiva) i establím els acords grupals per al desenvolupament de les dinàmiques des de la participació activa, el respecte, reconeixement mutu i circulació de la paraula.

B Dinàmica en moviment. "L'energia en el nostre cos"

 15'

Utilitzant música de fons per a la facilitació de la dinàmica corporal, ens movem per l'espai identificant diferents motors del cos i el que implica respecte a l'energia segons cada tipus de moviment que provem.

REFLEXIÓ

El cos és un sistema en si que es compon de diferents parts les quals estan relacionades. Quan identifiquem un motor corporal per exemple el cap, aquest element inicia el moviment, i la resta del cos es veurà afectada, visible o invisiblement. És un sistema interdependent.

El cos és energia en moviment. Depèn on posem el motor, quina velocitat, ritme... Utilitzarem més o menys energia. Com podem estalviar i ser previsores? Com fer que sigui sostenible, és a dir, com puc generar més energia de forma constant en comptes d'esgotar-me?

2a part L'economia social i solidària aquí i allà

A Cooperes o competeixes? Exemples d'economia en el quotidià

 20'

Continuant amb el grup caminant per l'espai, comencen una visualització, una recreació en temps real [27]:

- Imaginem que anem de colònies, tothom té la seva motxilla, estem anant d'excursió, fa bon temps, i comencem a pujar la muntanya (tothom fa els gestos de caminada, motxilla, pujar...) de sobte... El cel es comença a ennuvol·lar, i cau una tempesta terrible, el cel es fa fosc, i la pluja quasi no ens deixa veure. Què fem! (per uns segons observem les reaccions) continuem el relat, Hem de protegir-nos! (i observem)...
- A partir d'aquí, cadascú on s'hagi quedat, se'ls convida a observar a la resta, sense canviar-se de lloc, i a través de preguntes establim un diàleg amb l'alumnat posant en debat els avantatges i desavantatges de prendre eleccions individuals i col·lectives en situacions concretes, començant per aquesta...

REFLEXIÓ

- *Què ha passat? Tenint en compte que ens hem dividit.*
- *Quant de temps podríem resistir així?*
- *Hem tingut temps a organitzar-nos?*
- *Quins avantatges ens hauria donat organitzar-nos?*
- *Quins perills hi ha si estic sol/a? Versus en grup?*

Tornem a la rotllana i comentem un segon exemple:

Hem anat a viure a un poble petit, i ara els nostres fills han d'anar a l'escola, però al poble no hi ha escoles, perquè encara no hi han suficients nens i nenes. Al poble del costat els hi passa el mateix, doncs, què podríem fer?

Escoltem i debatem les possibilitats, recuperant algunes preguntes de la situació anterior.

En una lògica cooperació, les famílies decideixen ajuntar-se per muntar una escola conjunta. Aquesta opció comporta la resolució de la necessitat d'escolarització, però també de creació de llocs de treball, d'espais de socialització, i de participació comunitària, entre altres...

Ens imaginem, doncs que podríem arribar a fer, crear, articular en una estratègia conjunta i organitzada davant d'una necessitat comuna? (millors estructures, més seguretat, sentir-se part, etc.)

[27] Exemples estrets del suplement "La uni petita", de La Universitat del Cooperativisme UESCOOP 2023, Barcelona.

B Els principis cooperatius sota l'Economia Social i Solidària

 25'

Breu explicació de quins són i que significa cada principi. L'educadora podrà aprofitar per fer aclariments de què és i perquè serveix l'ESS. Es pot utilitzar com a suport gràfic, la [carta sobre els principis de l'ESS](#) (vegeu Annex 1) de la Xarxa d'Economia Alternativa i Solidària (REAS) publicada l'any 2022.

Equitat (diversitat i democràcia)	Treball digne (responsabilitat)
Sostenibilitat mediambiental (Ecodependència)	Cooperació / Intercooperació
Repartiment de la riquesa (sense ànim de lucre)	Compromís amb l'entorn (arrelament al territori)

REFLEXIÓ

- *Com es manifesten en el nostre quotidià els principis de l'ESS?*
- *Què necessitem com a comunitat educativa perquè funcioni?*
- *Trobem exemples d'ESS a la comunitat de proximitat?*

C Experiències comunitàries d'autoorganització al Sud Global

 20'

Comentem amb suport d'una [làmina](#) (vegeu Annex 2) per experiència. Compartim amb la classe les experiències d'ESS impulsades per dones autoorganitzades (hi ha dos experiències mixtes), per satisfer les seves necessitats des de la base de suport mutu.

En funció del temps, es poden escollir algunes per a profunditzar en l'activitat econòmica que realitzen els projectes o algun element que hagi cridat l'atenció. És important posar atenció si hi ha alumnes a classe dels països on s'ubiquen algunes de les iniciatives. Si és el cas, preguntar i donar espai per comentar en veu pròpia si coneixia experiències, etc.

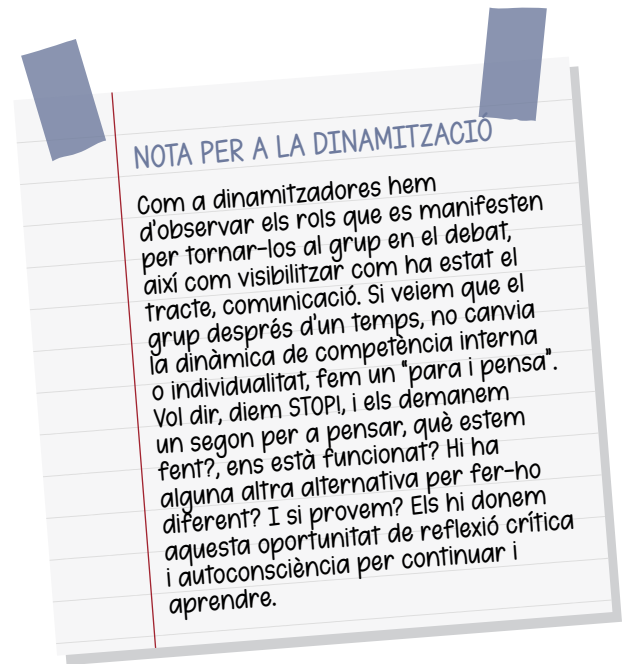
D Joc col·laboratiu. Construir conjuntament el camí

 20'

L'alumnat es divideix en grups de 6 persones mínim i 12 màxim. Els grups s'ubiquen a un costat de la sala, en una fila, l'objectiu és que totes les persones integrants del grup, han d'aconseguir arribar a l'altre costat de la sala. Cada grup tindrà només dues fulles de diari que hauran d'utilitzar per a arribar a l'altra banda, les persones del grup, només podran trepitjar les fulles de diari per avançar, en cas de tocar terra, hauran de tornar a l'inici.

REFLEXIÓ

- *Què ha passat?*
- *Ha estat fàcil? Hi ha hagut coordinació?*
- *Com ens hem sentit?*

3a part Tancament

A Imatge col·lectiva

 10'

Amb tot el grup a una banda de la sala, mirant cap endavant els convidem a sortir d'un en un (per donar temps a l'observació), i a posar-se com a una estàtua simbolitzant **allò que he après o m'ha resultat significatiu de la sessió**. És a dir, surt una persona i es posa a l'espai delimitat fent una estàtua amb el seu cos i es queda, surt una altra persona i posa la seva estàtua també, i així fins que surt tot el grup i es va conformant un quadre o imatge col·lectiva de tots els aprenentatges, emocions o conceptes significatius.

CARTA DE PRINCIPIS DE L'ECONOMIA SOLIDÀRIA

Aquest document presenta els principis que caracteritzen l'economia solidària per a REAS, Red de Redes de Economía Alternativa y Solidaria. Es tracta dels trets que orienten tant la visió com la pràctica de les organitzacions d'economia solidària i les seves relacions amb altres agents, així com el projecte econòmic, social i polític que impulsa el moviment en conjunt.

La primera versió d'aquesta Carta de Principis va ser elaborada l'any 1995 i va ser revisada en 2000 i 2011. El 2022 presentem una actualització dels continguts, d'acord amb els canvis que s'han anat produint en els contextos tant locals com globals, en l'àmbit de les alternatives econòmiques transformadores i en el mateix moviment de l'economia solidària. En aquest sentit, cal destacar la incorporació d'una mirada més feminista i ecologista, atès que enfrontem una conjuntura planetària en la qual la resposta a les urgències i els reptes ecosocials s'han convertit en una prioritat per a la mateixa sostenibilitat de la vida.

Com es desprèn d'aquest document, l'economia solidària, que és un corrent dins de l'economia social, és una visió i una pràctica que col·loca els processos de sosteniment de la vida al centre de l'activitat socioeconòmica, per la qual cosa situa les persones, comunitats, pobles, cultures, entorn ambiental i béns comuns per sobre del capital i de la seva acumulació.

D'aquesta manera, l'economia solidària promou i desenvolupa iniciatives alternatives en totes les esferes del cicle econòmic (finançament, producció, comercialització i consum), des de valors relacionats, entre d'altres, amb la cooperació, la reciprocitat, l'autogestió i la solidaritat. Tot això des d'una perspectiva transformadora que persegueix construir economies més comunitàries, democràtiques, equitatives, inclusives i sostenibles. Economies, en definitiva, feministes, ecològiques i solidàries.

Des d'aquesta perspectiva, les propostes de l'economia solidària fan front al desenvolupament d'una economia capitalista, financeritzada i allunyada de l'economia real, centrada en el creixement il·limitat de la producció i el consum al marge dels seus efectes socials i ambientals, i que tenen com a únic objectiu l'ànim de lucre i la maximització de beneficis, la qual cosa produeix expressions de precarietat, pobresa i desigualtat insostenibles.

Es tracta d'un sistema no només econòmic, sinó sociopolític i cultural, on la identitat masculina, heterosexual, blanca, normativada, aduocèntrica i urbanita sosté privilegis sobre altres identitats i orientacions sexuals i de gènere, de manera que dona lloc a relacions de desigualtat i exclusió.

Un sistema, a més, ecocida, que no atén el fet que el planeta hagi sobrepassat els seus límits biofísics. La destrucció d'ecosistemes, l'augment de la petjada ecològica, l'escalfament global o la pèrdua de biodiversitat són alguns dels efectes d'un model que posa en qüestió la mateixa sostenibilitat de la vida i, per tant, compromet l'existència de les generacions futures.

PRINCIPIS DE L'ECONOMIA SOLIDÀRIA

Un sistema, finalment, antidemocràtic, que escapa al control i està per sobre de la sobirania de les persones, grups socials i dels pobles, i que s'imposa com a única alternativa, no sols econòmica, sinó també d'organització social, política i cultural. Una imposició que inclou l'exercici de la violència contra la vida i els drets humans d'amples capes de la població, així com altres violències més subtils i discretes.

Des de l'economia solidària, reivindicuem la transició cap a nous models en els quals els sis principis que presentem -equitat, treball digne, sostenibilitat ecològica, cooperació, repartiment just de la riquesa i compromís amb l'entorn-, possibilitin la generació d'iniciatives, espais i xarxes econòmicament i socialment transformadores.

Aquest document no és un text tancat ni pretén definir amb exhaustivitat cadascun dels principis senyalats, sinó que és fruit d'un procés d'elaboració col·lectiva i col·laborativa en el qual han participat moltes persones, organitzacions i xarxes que, a través de la seva experiència, el seu quefer quotidià i també dels seus somnis i aspiracions, tracten d'entendre i desenvolupar els valors i les pràctiques de l'economia solidària.

Amb aquest, REAS Red de Redes de Economía Alternativa y Solidaria pretén comunicar públicament els trets centrals que la identifiquen com a moviment, millorar les pràctiques de les xarxes i iniciatives que agrupa, dialogar amb altres economies transformadores i promoure aliances i col·laboracions amb altres xarxes i institucions que comparteixin la necessitat de construir alternatives socioeconòmiques.

EQUITAT

TREBALL DIGNE

**SOSTENIBILITAT
ECOLÒGICA**

COOPERACIÓ

**REPARTIMENT JUST
DE LA RIQUESA**

**COMPROMÍS
AMB L'ENTORN**

Davant d'un sistema que es caracteritza per generar múltiples desigualtats i opressions, l'economia solidària proposa una transició cap a nous models en els quals l'equitat sigui un element central en les relacions entre persones, comunitats i pobles, així com amb el planeta. Unes relacions horitzontals que reconguin positivament i integrin la diversitat.

L'equitat incorpora a l'objectiu de la igualtat les perspectives complementàries de la justícia i la diversitat. Suposa reconèixer i considerar la igualtat d'oportunitats, condicions i tracte, alhora que establir un repartiment just d'obligacions, recursos i responsabilitats. Es tracta d'un valor necessari per reconèixer i garantir el dret de tota persona a viure una bona vida des dels principis d'universalitat i de singularitat, així com dels seus interessos i necessitats vitals.

Fomentar l'equitat implica garantir el dret de totes les persones a no estar sotmeses a relacions basades en la dominació, sigui com sigui la seva condició socioeconòmica, de gènere, orientació i identitat sexual, edat, cultura, origen, creences, llengües, situació legal, capacitats..., així com qualsevol altra característica objecte de discriminació.

Incorporar el principi d'equitat en les iniciatives de l'economia solidària suposa enfortir el seu caràcter transformador i inclusiu, així com prioritzar la tasca de construir espais habitables on es qüestionin els privilegis i en els quals qualsevol persona pugui participar des del reconeixement de la seva diversitat. Espais que promoguin la igualtat d'oportunitats a través de pràctiques que visibilitzin i transformin els sistemes opressius i possibilitin la transició cap a models més equitatius i responsables.

El compromís amb el principi d'equitat implica totes les estructures i totes les persones que, d'una manera o altra, formen part de les organitzacions i xarxes de l'economia solidària, però també les seves relacions amb altres persones i entitats socials.

Es tracta, així mateix, d'un criteri de relació amb el conjunt de la societat i amb els diferents territoris, rurals i urbans, geogràficament pròxims o llunyans i, particularment, amb aquelles persones i comunitats que suporten nivells més grans de desigualtat i discriminació.

PER DESENVOLUPAR AQUEST PRINCIPIS PROPOSA

Promoure entre les persones relacions de reciprocitat que facilitin la corresponsabilitat des dels valors i la pràctica del suport mutu

Assegurar un repartiment equitatiu de totes les tasques productives, reproductives i de cures

Valorar de manera ètica i justa els béns i serveis, facilitant la seva disponibilitat i accés per a totes les persones

Articular espais i pràctiques que considerin en tot el seu procés a les persones en situació de vulnerabilitat i desavantatge social, garantint la igualtat de drets i oportunitats, i facilitant-ne la inclusió a través de l'acció positiva, la formació i el desenvolupament de capacitats

Repensar i transformar les estructures i pràctiques de governança en les quals es poden donar dinàmiques de poder excloents i sovint invisibilitzades: processos de presa de decisió, gestió d'emocions, repartiment de tasques, maneig de conflictes, etc

Garantir el dret a la participació lliure, horitzontal i equitativa en tots els àmbits organitzatius i assegurar que la informació sigui accessible, clara i freqüent

EQUITAT

TREBALL DIGNE

Molt més que una feina o una ocupació, el treball és tota activitat humana que fa possible que la vida se sostingui, sigui tractada amb cura i es reproduïxi, tant en el present com en el futur. Per això, des de l'economia solidària, es reconeixen els treballs en plural, productius i reproductius, professionals i voluntaris, remunerats i gratuïts.

Així mateix, s'entén el treball com una eina d'acció col·lectiva al servei de les necessitats de la comunitat i de la sostenibilitat de la vida, orientada al desenvolupament de les capacitats i a l'empoderament individual i col·lectiu.

La interdependència i l'ecodpendència són assumides com a processos bàsics i necessaris per a la nostra supervivència, per la qual cosa, particularment, els treballs de cures entre les persones, comunitats i amb el planeta, se situen com a prioritaris per a l'organització social. Compartir la responsabilitat i distribuir equitativament la seva provisió és indispensable per promoure la qualitat de vida de les persones, de la comunitat i el seu entorn ambiental, així com per al desenvolupament de relacions socials i econòmiques justes.

Per això, l'economia solidària promou un treball digne, saludable i emancipador, basat en la cooperació i en l'equilibri salarial, en el dret a participar de la propietat dels mitjans de producció i en la presa de decisions. Una ocupació dirigida a produir béns i serveis socialment útils de manera equitativa i sostenible.

Com a manera de superar les dinàmiques d'empobriment crònic i precarització vital, les experiències de l'economia solidària ofereixen a les persones els recursos i el temps necessaris per gaudir de vides que valguin la pena viure's. Per això, promouen iniciatives cooperatives, autogestionades, participatives i transparents que satisfacin necessitats i contribueixin al benestar individual i col·lectiu. Aquestes iniciatives han de garantir el desenvolupament de les capacitats personals, el repartiment de tots els treballs, així com la creació d'ocupació estable i de qualitat que faciliti la inclusió social i econòmica en un entorn d'igualtat d'oportunitats.

Mitjançant la proposta d'un nou repartiment, valoració i reorganització social de tots els treballs, l'economia solidària impulsa un canvi cultural que permeti superar les lògiques dualistes de dominació i de fragmentació entre les diferents esferes que concerneixen la vida de les persones. En últim terme, es persegueix revalorar la vida en totes les seves dimensions i etapes.

PER DESENVOLUPAR AQUEST PRINCIPIS PROPOSTA

Fomentar el repartiment de tots els treballs (remunerats o no), l'equiparació del valor social i econòmic del treball productiu i reproductiu, i la distribució equitativa de la renda com a garantia d'una bona vida

Promoure una nova organització social de les cures que garanteixi la seva provisió des de la responsabilitat compartida i el repartiment dels treballs en les esferes privada, comunitària i pública

Impulsar l'organització i participació comunitària per a l'impuls d'iniciatives socials que promoguin la solidaritat econòmica, la satisfacció de necessitats socials i la promoció del benestar, amb intermediació dels diners o sense

Defensar i garantir el dret fonamental per a totes les persones d'accés a les oportunitats laborals i socials necessàries per a l'obtenció de recursos

Desenvolupar una feina decent, emancipadora i inclusiva capaç de gestionar la diversitat i incorporar laboralment i socialment les persones que sofreixen qualsevol tipus de discriminació

Construir organitzacions habitables i corresponsables amb la sostenibilitat de la vida, tenint en compte tant les dimensions social, ambiental i comunitària de les cures, com la capacitat de les persones per triar el seu treball des de les seves habilitats i anhels

Impulsar empreses horitzontals, diverses i democràtiques que impulsin la participació, el lideratge cooperatiu i el pensament crític, parant esment en els processos i en les relacions, incorporant en la cultura organitzacional la salut emocional i la necessitat de donar i rebre cures

SOSTENIBILITAT ECOLÒGICA

Tota activitat humana és ecodependent, per la qual cosa des de la perspectiva de la sostenibilitat ecològica se'n reconeixen els límits ambientals i es promou el compromís de convivència positiva amb l'entorn natural i el manteniment de la seva riquesa en el present i en el futur.

L'economia solidària reconeix la naturalesa com a subjecte de drets, per la qual cosa col·loca als éssers vius i la reproducció de la vida en el centre de tot procés social i econòmic. Per això, assumeix els límits biofísics del planeta, promou el sosteniment dels ecosistemes i es compromet en la seva cura. En aquest sentit, considera la sostenibilitat ecològica com un principi central en el seu compromís amb la salut del planeta i amb la sostenibilitat de la vida, assumint la necessitat d'assegurar la supervivència de tots els éssers vius.

Des d'aquesta perspectiva, l'economia solidària considera el decreixement material com una obligació necessària després d'un procés històric d'exploració d'un planeta de recursos limitats. El compromís amb una transició ecològica exigeix decreixer en els processos d'extracció de recursos naturals, en l'ús de fonts d'energia, en la sobreexplotació dels sòls fèrtils i en el manteniment dels actuals nivells de producció i consum que destrueixen la biodiversitat i els ecosistemes necessaris per a la vida.

Davant la crisi ecosocial que hipoteca els recursos naturals i posa en perill la mateixa existència humana i de tota expressió de vida, l'economia solidària promou un nou paradigma centrat en el fet de sentir i sostenir la vida del planeta. Per a això, es compromet a no causar més danys i reparar els entorns ambientals, aprenent de les cosmovisions de pobles i cultures que manifesten i practiquen la convivència amb la naturalesa i el respecte als seus cicles i processos.

Davant de la generació de precarietat, pobresa i desigualtat de l'actual model socioeconòmic, el compromís de l'economia solidària amb la sostenibilitat ecològica es basa en lògiques de justícia i solidaritat global, en les quals la distribució i el repartiment de la riquesa siguin elements centrals d'aquest nou model que cuida la vida i el planeta.

PER DESENVOLUPAR AQUEST PRINCIPI ES PROPOSA

Desenvolupar models de producció, distribució i consum conscients, responsables, crítics i transformadors, que assegurin la sostenibilitat ecològica en tota la cadena econòmica, impulsant el desenvolupament de circuits econòmics locals i de proximitat

Reduir, reparar, recuperar, reutilitzar i reciclar els materials i recursos produïts o utilitzats, limitant l'impacte ambiental de les activitats econòmiques

Impulsar relacions econòmiques, acords comercials o selecció d'entitats proveïdores de productes i serveis des de criteris de justícia ambiental i social

Promoure una cultura regenerativa dirigida a restaurar els ecosistemes i cicles naturals del planeta, així com a recuperar i preservar la biodiversitat i reparar el mal ambiental causat

Promoure pràctiques ambientals alternatives en l'àmbit de l'habitatge cooperatiu, l'urbanisme social i la desmercantilització dels espais públics i del territori

Impulsar l'equilibri i la integració entre l'àmbit rural, urbà i els espais naturals, amb l'objectiu de modular i frenar l'impacte ecològic en la gestió del territori

Practicar l'agroecologia com a model basat en pràctiques de producció, distribució i consum respectuoses amb la naturalesa, així com promoure la sobirania alimentària com a estratègia de transformació de l'injust i insostenible sistema alimentari

Impulsar iniciatives que possibilitin una transició energètica justa cap a un model sostenible, així com promoure la sobirania energètica a través del desenvolupament de models cooperatius de producció, gestió i consum d'energies renovables.

COOPERACIÓ

Des d'aquesta perspectiva, els processos de cooperació afavoreixen la corresponsabilitat, el treball col·laboratiu, la deliberació col·lectiva, els sabers compartits i l'aprenentatge mutu. Valors i pràctiques necessàries per a la construcció d'organitzacions i iniciatives alternatives, així com per al desenvolupament d'un model socioeconòmic solidari, igualitari i divers.

L'economia solidària promou una cultura de cooperació i interdependència entre organitzacions per superar el model de competència que aïlla persones i comunitats. Hereva del llegat històric del mutualisme i del cooperativisme, compartit amb altres moviments socials crítics i amb altres economies transformadores, la cooperació promou el desenvolupament d'estratègies col·lectives i plurals basades en el fet de compartir coneixements, treballar en xarxa i posar en comú esforços i recursos. Tot això facilita l'enriquiment mutu i l'expansió de formes d'intervenció i gestió més democràtiques, solidàries, equitatives i sostenibles.

La cultura cooperativa permet a les organitzacions compartir visió i valors. La seva dimensió educativa, a més, afavoreix un coneixement més ajustat de la diversitat del territori i de la vida comunitària. En últim terme, l'economia solidària promou la cooperació com a element central per a la construcció de relacions econòmiques col·laboratives, democràtiques i transparents.

PER DESENVOLUPAR AQUEST PRINCIPI ES PROPOSA

Afavorir la cooperació en lloc de la competència, tant a l'interior com fora de les organitzacions

Impulsar models de governança democràtics, que respectin l'autonomia com a principi de llibertat, garanteixin l'exercici de la corresponsabilitat i l'autogestió, i desenvolupin eines que possibilitin l'empoderament, la igualtat d'oportunitats, el respecte i la implicació corresponsable

Generar espais de participació en les mateixes entitats per a totes les persones implicades: sòcies, treballadores, beneficiàries de serveis, etc

Atendre i acompanyar col·lectivament les diferents necessitats de les persones i de les entitats, així com les diverses situacions de vulnerabilitat i fragilitat

Fomentar relacions de treball en xarxa basades en la confiança mútua, que respectin l'autonomia de les entitats i en promoguin l'enfortiment

Impulsar estratègies per afavorir i canalitzar la intercooperació entre entitats, reforçant la dimensió econòmica de la cooperació, entesa com una estratègia empresarial col·laborativa basada en l'enfortiment conjunt

Dissenyar i compartir eines d'intercooperació en la producció cooperativa de productes i serveis, en el sosteniment col·lectiu d'instruments de finançament ètic, en el desplegament del mercat social o en la promoció del consum cooperatiu en àmbits com l'alimentació, l'energia, l'habitatge, la cultura, etc

Promoure i participar en campanyes, projectes i iniciatives comunes que amplïin la capacitat d'incidència i l'impacte de les iniciatives transformadores

Impulsar l'articulació en xarxa de les organitzacions per al seu desplegament en tots els àmbits (local, regional i internacional), així com promoure la cooperació pública-social-comunitària per al desenvolupament de polítiques que desenvolupin l'economia solidària, tant localment com internacionalment

REPARTIMENT JUST DE LA RIQUESA

Possibilitar la transició ecosocial que el nostre planeta necessita requereix posar en qüestió el pensament econòmic hegemònic, reivindicant una economia real al servei de les persones i del planeta, així com promovent una generació sostenible i un repartiment just de la riquesa.

L'economia solidària proposa una consideració alternativa i integral del concepte de riquesa, a més de reclamar la seva distribució de manera responsable. Així, entenem la riquesa com el conjunt d'elements materials, socials, culturals i naturals que determinen la capacitat d'una comunitat d'atendre les necessitats dels seus integrants en el curt, mitjà i llarg termini.

Així, la seva justa generació, distribució i conservació es converteix en una estratègia col·lectiva necessària per a la reproducció i la sostenibilitat de la vida. Alhora, implica re-significar l'ús i el valor dels diners com un instrument per a una economia de base comunitària que ens permeti construir societats equitatives, inclusives i autònomes.

Assumim el caràcter col·lectiu de la pràctica econòmica i incorporem, per això, un conjunt de tradicions associatives que, com el cooperativisme, les organitzacions sense ànim de lucre, el comerç just, l'economia de les cures o les finances ètiques, generen i distribueixen aquesta riquesa de caràcter integral a través d'iniciatives autònomes i sostenibles.

La generació i justa distribució de la riquesa permet promoure un impacte social i econòmic en el territori que afavoreix el bon viure, a través del desplegament de circuits que contribueixen a la construcció de models socioeconòmics més justos i sostenibles. Possibilita, així mateix, la generació de treballs socialment necessaris, inclusivament i de qualitat, al servei de les necessitats de les persones.

Aquest principi demana a les organitzacions de l'economia solidària que reconeguin la dimensió econòmica de la seva activitat i acceptin la responsabilitat que comporta en la generació, reinversió i distribució dels seus excedents. Per això, es promou un ús responsable i una justa distribució d'aquests excedents que permeti, d'una banda, satisfer les necessitats materials i socioculturals de les persones a través d'una retribució justa i un entorn sociolaboral compatible amb els projectes de vida. D'altra banda, permet consolidar l'estructura financera de l'organització com a garantia per a la seva autonomia i sostenibilitat. Finalment, contribueix a generar circuits de finançament propis de l'economia solidària i al servei de la transformació ecosocial.

Així mateix, interpel·la les persones i institucions socials a promoure un consum crític, conscient i transformador, així com una educació econòmica i financera en sintonia amb els valors de la solidaritat i la justícia social.

PER DESENVOLUPAR AQUEST PRINCIPIS ES PROPOSA

Reinvertir els excedents per al desenvolupament, consolidació i patrimonialització de les mateixes organitzacions

Promoure i donar suport a iniciatives col·lectives transformadores i mecanismes de solidaritat comunitària

Invertir amb criteris d'utilitat social i ambiental

Desenvolupar i sostenir un sistema financer ètic i solidari, regit pels principis de propietat col·lectiva, participació i transparència, orientat a l'economia real, de caràcter integral i inclusiu, que promogui la solidaritat comunitària i estigui al servei de l'interès col·lectiu

Utilitzar eines de mesurament, anàlisi i avaluació per a garantir la gestió democràtica i la transparència en la redistribució i reinversió dels excedents

Integrar els processos de producció, distribució, finançament i consum en el mercat social com a estratègia compartida per augmentar els impactes positius i el potencial transformador de l'economia solidària i de les seves organitzacions

COMPROMIS AMB L'ENTORN

El reconeixement de la interdependència i de l'ecodependència, així com l'anhel transformador de les iniciatives i organitzacions de l'economia solidària, comporta una relació intensa entre aquestes i l'entorn en el qual es desenvolupen, així com un compromís amb la seva millora. Es tracta d'una mirada local que es complementa amb la necessària comprensió de la interrelació entre les dinàmiques supraterritorials que persegueixen la justícia ecosocial a escala global.

El compromís amb l'entorn suposa conèixer i reconèixer, implicar-se, col·laborar i articular-se amb la resta dels agents que conformen el teixit socioeconòmic en el qual actua i s'arrela l'economia solidària. Implica la promoció i l'impuls de models de producció, distribució i consum centrats en el territori, des d'on construir propostes comunitàries de millora i, a través d'aliances que provoquin un efecte multiplicador, una agenda de transformació ecosocial que transiti de l'àmbit local al global.

Suposa, així mateix, un fort compromís amb la cultura local, reconeixent, al seu torn, la diversitat d'identitats i expressions socials i culturals existents. Des d'aquesta perspectiva, aquest compromís implica, particularment, conèixer i reconèixer les persones de l'entorn en situació de vulnerabilitat i desavantatge social per poder articular respostes a les seves necessitats i interessos, afavorint la seva inclusió a través de les iniciatives de l'economia solidària i de la transformació del model socioeconòmic.

Per desenvolupar aquest compromís amb l'entorn, és necessari cuidar i enfortir els vincles i el treball en xarxa entre les mateixes persones i entitats de l'economia solidària, així com establir aliances amb altres xarxes amb les quals construir un subjecte econòmic, social i polític de caràcter solidari, feminista, antirracista i decolonial. Així mateix, és important, assumint la pluralitat i la diversitat, establir col·laboracions amb altres agents socials i institucionals que permetin desenvolupar polítiques i estratègies de transformació territorial.

Aquest compromís requereix prendre consciència de la realitat social i territorial, a més d'enfortir el sentiment de pertinença a la comunitat. Per això, en la intervenció amb l'entorn, és necessari col·locar al centre les persones, les cures, la salut i el benestar, assumint la naturalesa com a subjecte i donant suport als processos locals i comunitàries.

PER DESENVOLUPAR AQUEST PRINCIPI ES PROPOSA

Establir entre les iniciatives de l'economia solidària i l'entorn relacions col·laboratives, equitatives i respectuoses

Comunicar a l'entorn la realitat, objectius i resultats de les entitats d'economia solidària, a través d'instruments i canals de comunicació adequats i accessibles

Valorar i utilitzar els recursos, capacitats i potencialitats pròpies del territori des d'una perspectiva de desenvolupament endogen

Millorar l'entorn amb les propostes i accions que proposa l'economia solidària, promovent, particularment, el desenvolupament de relacions econòmiques alternatives i de base comunitària

Identificar necessitats, desigualtats i injustícies en el territori per promoure el desenvolupament de respostes i alternatives

Participar activament en aquelles xarxes locals i moviments socials que promoguin la sensibilització, la mobilització i el desenvolupament d'accions de transformació del territori

Promoure la participació activa i de qualitat de les persones en la comunitat, generant espais de construcció col·lectiva, segurs i pròxims, basats en relacions de cura mútua

Visibilitzar i desenvolupar pràctiques ecofeministes al territori, a més de contribuir a la construcció de comunitats no sexistes ni discriminatòries

Revalorar l'àmbit rural i connectar-lo en igualtat amb l'urbà, apostant per formes més resilientes d'organitzar els territoris

Incidir en les polítiques públiques per construir estratègies per al desenvolupament dels territoris des de la perspectiva del bon viure.

Esta Carta de Principios de la Economía Solidaria es la aportación que REAS Red de Redes de Economía Alternativa y Solidaria hace al conjunto de economías y movimientos críticos y transformadores con quienes, local y globalmente, desde el trabajo colaborativo, quiere generar agendas comunes y desarrollar alianzas para promover los cambios en profundidad que necesitan nuestras comunidades y el planeta.

También persigue que cualquier persona, colectivo, empresa o institución pública, no solamente conozca los valores que promueve el movimiento de la Economía Solidaria, sino que los incorpore a su actividad social y económica como considere más oportuno, dentro de sus posibilidades y en el marco de su propia identidad, contribuyendo con ello a la generación de espacios y relaciones socioeconómicas más plurales y diversas que afronten los retos ecosociales que nuestro futuro plantea.

Hemos de señalar, finalmente, que no se trata tan sólo de una declaración retórica de principios, sino que son las características compartidas que definen a las organizaciones y al conjunto del movimiento de la Economía Solidaria. Así, se convierten en los compromisos que asumen todas sus iniciativas y proyectos, evaluando estos principios permanentemente a través de herramientas de Auditoría y/o Balance Social. Con ello, no solamente se mide el grado de su cumplimiento y se promueven medidas de mejora, sino que se da cuenta públicamente de los resultados y del propio corazón que late en las organizaciones y redes de la Economía Solidaria.

Esperamos que haya cada vez más organizaciones e iniciativas que se sumen a estos principios y, con ello, fortalezcan el movimiento de la Economía Solidaria que REAS Red de Redes de Economía Alternativa y Solidaria representa. Porque la transformación de la economía es para esta red una cuestión de principios. Principios que alienan el desarrollo de prácticas alternativas al servicio de la sostenibilidad de la vida.

reas
red de redes de economía
alternativa y solidaria

www.economiasolidaria.org

MÒDUL 9 · ANNEX 2

greenbeltmovement.org

Moviment cinturó verd

ONG que pretén conservar el medi ambient, millorar les condicions de vida i fomentar la igualtat de gènere, fundada l'any 1977. L'organització ha ensenyat a dones en àrees rurals a plantar i cuidar vivers en les seves comunitats, activitat per la qual reben una petita quantitat de diners.

Un dels objectius és reposar les existències de llenya per a cuinar, com a combustible i com a font d'il·luminació. A més, les tasques i l'organització que les dones han après sobre la cura dels vivers ajuden a prevenir l'erosió del sòl i la desertització, proporcionant aliments a les seves comunitats i augmentant la seguretat alimentària.

L'organització proporciona alguns ingressos a les dones per continuar cuidant els arbres petits fins que aquests puguin sobreviure assegurant que aquests perduraran. Plantar nous arbres és important per a prevenir la desforestació. Encara que les plantacions han estat sempre l'activitat central, l'organització es va ampliar emprant projectes en sectors com l'educació, la defensa de drets, la seguretat alimentària, la nutrició i els safaris ecològics.

Mitjançant aquests projectes, han aconseguit promoure la consciència mediambiental, el voluntariat, la conservació de la biodiversitat local, la formació de dirigents locals, el desenvolupament de la comunitat i la transparència en la gestió.

radiosavia.com/podcast/t1e2

Tzk'at, Xarxa de Sanadors Ancestrals

Grup de dones maies autodenominades feministes comunitàries. Va néixer el 2015 a Guatemala. Participen en els processos de recuperació emocional i espiritual de les dones indígenes que defensen territoris enfront de les problemàtiques de criminalització i judicialització. Lluiten per la vida en les seves comunitats.

El seu treball polític té un posicionament crític contra pràctiques actuals que despolititzen l'autocura amb abordatges d'atenció psicosocial mancats d'un enclavament en la cosmogonia originària, aspecte vital per sostenir els processos de recuperació emocional en les comunitats originàries, i a les defensores dels drets humans.

La mercantilització, el desplaçament i la usurpació dels sabers ancestrals de les dones originàries en aquests abordatges és el problema central. Qüestionen els abordatges de sanació occidental que no tenen en compte ni les múltiples opressions ni la integralitat del seu cos. La xarxa recupera els sabers plurals de la sanació de les indígenes.

jvaychill.wixsite.com/jvaychilmx

Cooperativa Ixchel, dones artesanes de Yaxgemel

Cooperativa de dones fundada el maig de 2015, integrada per 40 artesanes Tzotziles provinent de tres comunitats: Tzajalchen, Acteal i Unió Yaxgemel, pertanyents al municipi de Chenalhó en Els Alts de Chiapas, Mèxic.

La cooperativa cerca preservar la cultura a través de la creació de peces i artesanies tèxtils per a continuar brodant arrels i cultures maies com a forma de reparació del teixit social i reivindicació de justícia per a les comunitats desplaçades des de 1997.

S'autoorganitzen com a cooperativa perquè és una manera de trobar solucions a les seves necessitats col·lectives a través de la venda d'artesanes, entenen-les com una manera de continuar amb les savieses de la seva cultura i història, reconeixent el seu treball com a dones, a més de generar un ingrés econòmic per a millorar les condicions de vida de les famílies artesanes.

Elaboren artesanies tèxtils feta a mà amb material a base de cotó, utilitzant el teler de cintura, teler de pedal i manta industrial. El juliol de 2019 la cooperativa presenta la marca Jvaychil Mx

maestrasartesananas.com/pages/jolom-mayaetik

Cooperativa Jolom Mayaetik

Organitzades des de 1991 amb K'inal Antsetik teixeixen la construcció d'autonomia econòmica i drets a Sant Cristobal de Las Casas (Chiapas) com a societat cooperativa, integrada per dues-centes cinquanta-sis sòcies. Totes dones teixidores tsotsiles i tseltales dels Alts de Chiapas.

Jolom Mayaetik com a cooperativa, treballa des de l'òptica del Comerç Just i el Comerç Ètic, basant-se en dos principis bàsics: el primer és la remuneració justa pel treball de l'artesana i el segon és el contacte directe entre productores i consumidores, evitant en la mesura del possible els intermediaris i la dependència externa.

En 2015 van establir aliança amb SH tèxtils i Kinal Antsetik un projecte de disseny artesanal amb enfocament en disseny col·laboratiu i recuperació de tècniques ancestrals anomenat "Mestres Artesanes" que és un model productiu i comercial, per implementar estratègies que contribueixin a la viabilitat a llarg termini de la cooperativa.

instagram.com/jambikiwa/?hl=es

Cooperativa Jambi Kiwa

Cooperativa de productors de plantes medicinals de Chimborazo fundada principalment per una associació de dones de la serra, que conreen, produeixen i comercialitzen plantes medicinals i aromàtiques amb la finalitat de preservar la cultura ancestral andina.

Actualment, hi han afiliades més de 600 famílies de 63 comunitats de la província del Chimborazo, implicades en el cultiu de petites parcel·les pròximes a les seves cases, així com la producció d'artesanania i productes naturals com te, xampú, crema i tints per al mercat local.

Ofereixen capacitacions per a la formació professional en la implementació agroforestal de plantes natives i respectuoses amb l'ús sostenible de l'aigua.

Des del comerç just, les famílies productores afiliades disposen de serveis com a bancs de llavors, possibilitat d'invertir en tancats per a la protecció d'animals, canonades de reg i la disposició de remeis naturals per a la salut en zones rurals.

bioinsumoschakrana.cl/

Cooperativa de biosuministraments Chakrana

Cooperativa d'educació agroecològica i *bioinsumos* regeneratius per a l'agricultura orgànica, formada per joves professionals interessats a generar solucions a problemes mediambientals, socials i alimentaris impartint tallers, horts i xerrades en centres educatius per a potenciar relacions més afectives i efectives amb la naturalesa i l'entorn, fomentant horts escolars com a espai d'aprenentatge per a la infància i joventut com a part fonamental de la societat.

Des de l'elaboració de *bioinsumos* proveeixen àrees de ecoeducació, comercialitzant abonaments i biofertilizants, així com el disseny, construcció i manteniment d'hortos urbans per a persones naturals i petits productors.

facebook.com/duniakato/

Associació Dunia Kato

La paraula *dunia* en llengua mandinga significa "món" i kato "esforç".

Ajuntant les dues paraules, Dunia Kato, s'expressa l'esforç que fan les persones per a aconseguir un món millor i complir els seus objectius malgrat les dificultats que es poden presentar, sent perseverants davant de qualsevol situació.

Dunia Kato és una associació jove i participativa, sense ànim de lucre, presidida i cofundada per una persona migrada del Senegal fa més de 10 anys que viu a Barcelona. La seva missió és ajudar a crear un món millor per a tots i totes avui i demà. Treballen en equip i en xarxa.

- Els tres pilars de treball són: La realització de projectes de cooperació en emprenedoria (incloent-hi el codesenvolupament), salut i educació a Catalunya, Ghana i Senegal.
- La sensibilització en temes migratoris a localitats de destí i origen de migrants.
- La realització de projectes d'emprenedoria socials propis que ajudin al finançament dels seus projectes i la participació de les persones, immigrants principalment.

globalrec.org/organization/association-bok-diom-des-recupereurs-et-recycleurs-de-mbeubeuss/

Book Diom, Cooperativa de recicladores

Es tracta de la unió de recicladors per al reconeixement dels seus drets que desenvolupen també activitats educatives per a infància i joventut, sensibilitzant i enfortint la cohesió entre els treballadors de reciclatge en el marc d'economia social per a la millora de les condicions de vida i justícia social.

30 anys d'experiència en l'organització del sector de recollida de deixalles, s'organitzen per al reconeixement dins del nou projecte de promoció integrada, maneig i economia de les deixalles sòlides anunciat el juny de 2021.

Aquest mateix any van realitzar una recerca per a identificar possibilitats de sistemes alternatius per a la classificació de residus domèstics i formes per a evitar que els residus no tractats s'aboquin als oceans, juntament amb pescadors de les comunitats en municipis de Malika, Yoff Layène i Thiaroye Sud Mer.

Formen part de l'Aliança internacional de Recicladors per a la visibilitat en el maneig de deixalles sòlides i contaminació plàstica.

lac.landcoalition.org/es/explorar/our-network/uni%C3%B3n-cooperativa-las-brumas/

UNIÓ COOPERATIVA LAS BRUMAS

La Unió Cooperativa Las Brumas és una xarxa de dones productores activa a les zones rurals de Nicaragua, que, amb un reconegut lideratge, influeix en les polítiques públiques a nivell nacional i contribueix en les polítiques mundials per al benestar i el desenvolupament humà sostenible de les dones rurals.

L'objectiu de la Unió Cooperativa Les Brumes és construir una organització cooperativa sòlida amb capacitat de lideratge, competent per dur a terme processos de capacitatció per al desenvolupament d'altres sòcies, tot això per tal que puguin exercir els seus plens drets i deures des d'una perspectiva de gènere. A més, la cooperativa aspira a enfortir les capacitats dels seus membres, permetent-los influir en els espais públics a escala local, nacional i regional per a la promoció i el desenvolupament de polítiques que beneficiïn les dones rurals.

ecosur.org/index.php/es/22-ecosur-e-magazine/edicion-44-dic-2015/49-de-cooperativa-de-mujeres-a-proveedor-de-vivienda-social

Associació Cooperativa d'Estalvi i Crèdit Dones Solidàries

Cooperativa d'estalvi i crèdit establerta i gestionada per i per a dones a les zones rurals del Salvador s'enfoca a reparar, reconstruir i millorar les comunitats de Tejutepeque després de dos terratrèmols successius. A través de la cooperativa, les famílies poden accedir a crèdits i fons per millorar llars i capacitació individual per gestionar les seves finances. A més de l'habitatge, les dones van establir un negoci que produeix materials de construcció ambientalment sostenibles i també porten endavant una planta de tractament d'aigua. La capacitació i les oportunitats d'ocupació que ofereixen als joves de la zona ofereixen una alternativa per romandre en les seves comunitats. Actualment, també han reprès una iniciativa de construir una casa per a persones grans i un projecte de capacitació de paletes mitjançant un curs d'educació dual de tres anys.

lacoperacha.org.mx/hotel-taselotzin-cooperativa-mujeres-indigenas/

Hotel Taselotzin: La cooperativa de cent dones indígenes

Hotel cooperatiu, autogestionat i horitzontal a la Sierra Norte de Puebla (Mèxic), representa el fruit més evident de la col·lectiva de dones indígenes nahues, Masehual Sihamej Mosenyolchicauanij. Taselotzin és un hotel cooperatiu, autogestionat i horitzontal que s'ha convertit en una font d'ingressos per a 100 dones i les seves famílies.

Les sòcies el van batejar fa més de 20 anys com un hotel «amb cor indígena». L'hotel va germinar amb la intenció d'evitar migracions. «Volíem tenir els nostres propis recursos», explica Rufina Edith Villa, dona indígena nàhuatl i administradora del lloc.

Coneixen les plantes, van aprendre a aplicar-les en tintures, macerades, en sabons, en uncions «per a l'artritis i desinflamar les varius», en xarops i fins a vi «per curar l'espant». S'aprofiten les plantes de temporada «i les podem tenir en un flasset o de goter per a quan es necessitin».

Defensen el dret a rebre la pluja constantment. Quan cau el xaparró el verd es fa més intens i els veïns renten les seves banquetes. És per aquesta raó, asseguren, que Cuetzalan ha estat assetjat per megaprojectes i grans cadenes comercials. Organitzats a partir dels consells de les comunitats han fet front a les concessions de terra.

ER
II

ESPAI DE REFLEXIÓ II

Imaginem COMunitats i territoris sostenibles

RESUM SESSIÓ

En aquesta sessió ens endinsem a partir d'un treball introspectiu i artístic a reconèixer quines són les nostres pròpies comunitats, i com aquestes estan interrelacionades amb la realitat que habitem, per donar una forma final i conjunta a la comunitat en la qual ens agradaria viure.

L'espai de reflexió l'iniciarem amb una atmosfera calmada i respectuosa, per donar peu i acompanyar el viatge interior que faran les alumnes a partir de la guia de l'educadora. És un espai en silenci on el diàleg serà principalment interior, en les primeres dues propostes que fan referència a la nostra comunitat i a la que ens trobem un cop sortim al carrer.

Posteriorment, trencarem suaument el silenci, per elaborar conjuntament, i a partir del recorregut personal, un disseny de comunitat del que tothom en participa. Posteriorment, s'obrirà un espai de reflexió, i tancarem amb la sistematització de les idees claus que hagin sortit.

IDEA FORÇA

Imaginem comunitats i territoris sostenibles.

CONCEPTES CLAU

Estereotips, respecte, convivència, comunitat sostenible, ètica de la cura.

OBJECTIUS

- Reflexionar sobre com teixir relacions sostenibles amb les persones i les comunitats.

DINÀMICA

PRIMERA PART	1. Activació de coneixements previs (20') 1a. On estem? Recuperem els coneixements treballats fins ara (5') 1b. Dinàmica introductòria – <i>Em sento bé quan</i> (15')
SEGONA PART	2. Contrastos (75') 2a. Com ens imaginem la COMunitat? (75')
TERCERA PART	3. Tancament (25') 3a. Ritme comú (15') 3b. Sistematització (10')

MATERIAL DE L'EDUCADORA

Cartolines amb frases, paperògraf (amb tres cercles concèntrics dibuixats), ceres, retoladors, cartellets amb els conceptes.

REQUISITS TÈCNICS

Aula polivalent.

DESENVOLUPAMENT DE L'ESPAI DE REFLEXIÓ II

Imaginem COMunitats i territoris sostenibles

1a part Activació de coneixements previs

A On estem? Recuperem els coneixements treballats fins ara

1. Demanem a l'alumnat, mestres i professorat que formin part de la mateixa rotllana.

Complementem i fem memòria de les coses que no recordin. Posem èmfasi amb el títol de la campanya "COMunitats" i el concepte de comunitat sostenible i ètica de la cura.

B Dinàmica introductòria. Em sento bé quan...

1. Fem un cercle amb les cadires mirant cap endins.
2. Una d'aquestes es col·locarà al mig del cercle i demanarem a una persona que s'assegui en aquest lloc.
3. Davant la cadira hi haurà tres cartolines amb els inicis de les frases. La persona asseguda a la cadira del centre de la rotllana haurà d'iniciar la dinàmica llegint una d'aquestes frases, fent-la acabar amb el que vulgui compartir.
4. Les frases fan referència a necessitats cobertes o no cobertes.
 - a. "Em sento cuidada quan..."
 - b. "Em sento bé quan..."
 - c. "Em sento malament quan..."
5. Un cop hagi acabat la frase, les persones que empatitzen amb aquesta hauran de canviar de lloc. La persona que es trobava al mig i ha dit la frase també haurà de canviar de lloc i intentar sortir del centre per seure a la rotllana. D'aquesta manera l'última persona en seure es quedarà a la cadira del mig i tornarà a començar la dinàmica amb una altra fase de la llista. Així, successivament.

No s'hi val canviar amb els llocs contigus!

2a part Contrastos

En aquesta segona part treballem amb la creació d'uns mandales, un exercici que ens permetrà establir un espai de diàleg i experimentació a través de l'art. Es tracta d'una activitat per reflexionar al voltant de les necessitats de cures i de vetllar per les altres, d'acord amb els conceptes de comunitat i interdependència.

A Com ens imaginem la COMunitat?

 75'

- Abans de començar expliquem el nom de l'activitat i el procés:
 - Els mandales seran un espai de diàleg i experimentació a través de l'art. És una activitat que té el nom "Com ens imaginem la COMunitat?". Ja que primer, identifiquem com és la pròpia COMunitat (educativa, familiar, entorn proper), detectant el que funciona i el que no funciona, i després conjuntament pensem com volem que sigui la nostra comunitat.
 - Convidem a treballar amb dibuix no figuratiu, és a dir, que no es pugui reconèixer allò que dibuixem. La proposta és aquesta, ja que, si hi ha elements figuratius (símbols, cares, flors, etc.), es perd la unitat i la nostra mirada es fixa més en les icones individuals que en el global.
- Dividim la classe en grups de treball d'entre 6- 8 persones. Treballem preferiblement a terra.
- Cada grup s'asseu al voltant d'un dels paperògrafs intentant guardar la mateixa distància entre les persones participants. L'educadora explica que en la següent hora farem un recorregut visual i artístic per les diferents comunitats que vivim o ens imaginem, i és per això que ha de ser un espai tranquil i en silenci. Ja que cada persona estarà expressant allò que viu, i per tal de sostenir bé aquest espai vulnerable hem de crear una atmòsfera agradable.
- L'educadora comença a guiar i llegir les instruccions per fer la creació artística. És important que sigui de manera pausada i observant com avancen les creacions de cadascú.

L'activitat està inspirada en "Mandales: de la casa al carrer i del carrer a la plaça", Alex Carrascosa, Creart, a DIA-TEKHNE. Diàleg a través del arte, i en "COS-TERRITORI" de la segona fase de FEM ECO.)

Recomanem posar música tranquil·la de fons. Si l'educadora ho valora es poden fer tres inspiracions i espiracions lentes, retenint l'aire entre inspiració i expiració.

FASE 1

El dibuix de la primera fase el farem en el cercle exterior més gran. El cercle del mig l'utilitzarem a la segona fase.

- A l'espai de paper que tenim davant nostre dibuixem els espais que habitem i transitem quotidianament, pot ser la casa, el barri, l'entorn...
 - Quins llocs identifiquem? Quina forma tenen? Quin color? A quina part de l'espai del dibuix ho dibuixem? Quina emoció ens genera aquell espai, ens sentim segures o no? Els camins que recorrem habitualment on els ubiquem? Hi ha algun parc, un bassal, un hort, arbres o animals? On ubiquem aquests llocs dins del mapa que estem creant? Hi ha algun riu, mar, muntanya, bosc o carrer? On els situem?
Cal dibuixar en aquest mapa tots aquells llocs que considerem importants o necessaris de plasmar en un mapa que representi el territori que habitem.
- Posteriorment, sobre el mapa del territori que habitem en procés, proposem a les persones participants que assenyalin aquells llocs que menys els agraden, a on se senten més insegures, on hagin sentit violència, dolor, ràbia, etc.
 - On estan aquells llocs i com els dibuixem? És un carrer, una part de casa nostra, un lloc llunyà a casa nostra o a prop? Hi ha relacions que no us fan sentir bé? Com són? Hi ha conflictes en el territori que ens afecten de forma quotidiana? Quins? (mineria, extracció petrolera, conflictes agroindustrials, turisme...). De quina forma aquests conflictes afecten els nostres cossos? Observem situacions de discriminació i vulneració de drets? Quins? (Hi ha gent que la fan fora de casa seva o no li donen feina pel seu color de pell? Gent que és perseguida per la policia i deportada per no tenir DNI/NIE...)
- Per últim, demanem que identifiquin:
 - Quins espais i llocs ens fan sentir segures? A quins llocs respecten a les persones, i reconeixen i inclouen les diferents maneres de ser i estar en el món? Com són les relacions que us fan sentir bé? Quins són els espais ens permeten tenir una mirada canviar allò que no ens agrada?
 - Com s'expressa aquesta rebel·lia/anhel de canvi? Un crit, una paraula, una cançó? On es manifesta: al cap, al cor, als peus, a l'estómac, les cames?
 - Com són els vostres vincles, qui és gent que us envolta? La cuideu? Si és així, com ho feu? Com ho dibuixaríeu? (Potser preparant l'esmorzar a les germanes, potser defensant a una amiga que és assetjada a l'escola o no callant quan veiem una discriminació racista al carrer?) De quina manera tracteu l'altre, la gent diferent de vosaltres, la que forma part d'altres grups socials?
 - Ara us convido a pensar en què aporteu per fer una societat més igualitària i respectuosa, com us relacioneu amb la vulnerabilitat de les altres. I al revés, com us tracten a vosaltres? Us sentiu respectades, acollides, cuidades pel

vostre entorn?

- Continueu dibuixant, en silenci, recordeu que aquest espai és el propi de cadascuna. Trobem llocs en poder compartir-ho col·lectivament. Acabem, ens parem a mirar el nostre dibuix, a mirar el mapa. Es troba tot el que volem plasmar en aquest moment?”

FASE 2

- Ara que heu pensat una mica en com és el vostre entorn, allò que us agrada i allò que no us agrada i per tant, que m'apropa a comprendre les diferències. Espais i persones que vulneren i discriminen, i d'altres que respecten i vetllen pel benestar de les persones, us toca proposar, i fer un pas més enllà al cercle del mig del paperògraf que compartiu. Què us agradaria que canviés? Com dibuixaríeu aquest canvi? Quines persones i animals apareixerien? De quina forma, què farien? En quin espai passaria aquest canvi? Quin seria l'acolliment d'aquest canvi? Seria beneficiós per a tothom? O només per algunes persones?

FASE 3

- Si ja heu acabat els vostres dibuixos, podeu situar-vos al centre. Ara teniu una estona per pensar aquest espai central, com voleu que sigui la **Comunitat**. És l'espai per a construir col·lectivament l'ideal de comunitat, com ens imaginem la comunitat que voldríem, a partir dels valors de la interculturalitat crítica?
- L'educadora reparteix a cada grup unes targetes amb conceptes que poden inspirar (vegeu **Annex 1**). Haureu de col·locar-les en la creació conjunta i pensar quin lloc tindrien aquests conceptes en la vostra comunitat.
- De nou, amb calma i cura reprenem la veu i diàleg entre nosaltres. Hem de crear la comunitat que voldríem. Primer, us heu de posar d'acord amb el que voleu fer: quins són els pilars d'aquesta comunitat? Com ens agradaria que fos la comunitat ideal? Tothom tindria benestar emocional, econòmic i accés a l'aigua i als aliments? O algunes persones acumularien molts diners i recursos: aigua, aliments, edificis, terres, i d'altres no en podrien accedir a aigua potable, menjar nutritiu, habitatge digne, terres comunitàries, i per tant hauria desigualtat d'accés als recursos?
- Com fariem per a que tothom pugui donar la seva opinió i sigui escoltada? Com fariem per a que una persona no manés violentament sobre tota la resta? Parlaríem de les injustícies i denunciarem les desigualtats o ens quedaríem de braços plegats? En veure una agressió racista pel carrer actuaríem o la miraríem? Com fariem per evitar agressions i discriminacions? En veure gent sense casa l'ajudaríem o ens tancaríem a les nostres fortaleses individualistes? Com serien els espais públics on compartim o ens trobem a la gent? Hi hauria molta natura? Com seria aquesta natura? Hi haurien animals lliures i en el seu hàbitat o estarien en granges en males condicions i zoos?

REFLEXIÓ

En l'activitat, hem passat de pensar i repensar la comunitat des de la comunitat més petita a la més gran. De la unitat a la comunitat.

5. Un cop tots els grups hagin acabat la creació conjunta, ens aixecarem i donarem una ullada a les creacions dels altres grups.
6. Ens asseiem en cercle:
 - Com us heu sentit durant l'activitat? Us heu sentit de la mateixa manera en els tres nivells?
 - Heu estat còmodes compartint amb els vostres companys i companyes? Com ha estat la gestió de l'espai, tant al dibuix com físicament?
 - En quin nivell us ha agradat més dibuixar?
 - Com ha sigut la creació conjunta de la comunitat ideal? Com és aquesta?
 - Creieu que les cures, el respecte a la diversitat, la no discriminació o la vulnerabilitat s'han de tenir en compte en tots els nivells?

Es poden comentar dibuixos o missatges que observem dintre les creacions, vinculats amb els conceptes treballats de la campanya. Es pot reflexionar sobre l'espai que cadascú necessita per viure i ser, i com ens fa sentir quan les altres persones ens ocupen aquest espai. També, sobre com acostuma a ser la comunicació, i de quina forma considerem que és agradable comunicar-nos i perquè hauria de ser així.

3a part Tancament

A Ritme comú

 15'

1. Per al tancament del taller, demanem a l'alumnat que faci una rotllana. Tot el grup alhora ha de trobar un ritme comú i ho fem colpejant el pit suaument amb el palmell de la mà (simulant el batec del cor).
2. Una vegada establert el ritme uníson, una persona ha d'iniciar la dinàmica amb frases com:
 - "Avui he reflexionat sobre..."
 - "Estic cuidant quan..."
 Així de forma successiva fins a fer-ho tot el grup.

B. Sistematització

 10'

1. L'educadora recull el que vagin dient les alumnes.
2. Després, l'alumnat ho escriu al mural.

MÒDUL ER II · ANNEX 1

Conceptes

CURES

Identificar i atendre les necessitats de les persones

RESPECTE A LA DIVERSITAT

No discriminació cap a les persones, no fronteres

INTERDEPENDÈNCIA

Éssers que estem interconnectats i ens necessitem les unes a les altres per viure

VULNERABILITAT

Éssers que patim i som fràgils

Visites a iniciatives per la sostenibilitat econòmica i social

RESUM SESSIÓ

L'alumnat coneix iniciatives antiracistes i feministes properes al centre educatiu per tal d'apropar allò treballat a l'aula a la realitat com a economia alternativa que posa el benestar de les persones per davant de l'acumulació de riquesa. És enriquidor coordinar aquestes visites amb els Ateneus Cooperatius de cada territori, ja que són agents que fomenten la interculturalitat crítica arreu de Catalunya. L'alumnat formula algunes preguntes sobre l'antiracisme, la interculturalitat crítica i l'ètica de la cura a les iniciatives conegudes.

IDEA FORÇA

Ens apropem a conèixer organitzacions de l'entorn proper defensores de drets de les dones migrades que satisfan necessitats per sobre del lucre/guany/benefici econòmic.

CONCEPTES CLAU

Cooperativa, moviments socials, antiracisme, economia social i solidària.

OBJECTIUS

- Contrastar els conceptes tractats fins al moment en la pràctica real de les propostes visitades.

DINÀMICA

PRIMERA PART	1. Activació de coneixements previs (15') 1a. Presentació de la ruta. Per què hem triat aquestes iniciatives? Presentació d'aquestes iniciatives i distribució de rols (15')
SEGONA PART	2. Contrastos (90') 2a. Visita a experiències amb fonaments antiracistes i decolonials. I que promoguin el cooperativisme i les Economies Socials i Solidàries (90')
TERCERA PART	3. Tancament (15') 3a. Recull de la vivència (15')

La proposta es pot enriquir amb una gimcana sonora. L'alumnat disposa d'unes gravadores amb les quals enregistraran sons o bé talls de veu de les preguntes que facin a les persones que formen part de les iniciatives, per fer un posterior relat sonor.

DESENVOLUPAMENT DEL MÒDUL 10

Visites a iniciatives per la sostenibilitat econòmica i social

1a part

Activació de coneixements previs

A

Presentació de la ruta. Per què hem triat aquestes iniciatives? Presentació d'aquestes iniciatives i distribució de rols

 15'

En aquesta primera part recuperem els coneixements treballats fins al moment i que vertebraran la sortida, exemplificant-se a partir de les experiències que es visitaran.

En les sessions anteriors hem analitzat l'estructura política i econòmica del sistema món, a nivell global, i hem observat els efectes que té a nivell més micro. Aquests es donen tant en la ciutat, generant segregació racial, violència institucional en processos migratoris cap a persones nouvingudes, cadenes globals de cures i explotació i violències laborals, socials, culturals i domèstiques com en les relacions interpersonals, *bullying*, bromes que perpetuen estereotips, entre d'altres.

La present sortida es tracta d'una visita a iniciatives que volen combatre aquesta forma de generar relacions, tant en l'àmbit laboral i sociocultural, com en l'àmbit personal. Construïnt-se a partir de l'ètica de la cura (és a dir, prioritzen el benestar de les persones, segons les seves voluntats i necessitats per sobre de l'interès econòmic) i de l'antiracisme (és a dir, tenint l'estructura global desigual heretada del colonialisme que genera i reproduïx pobresa, desigualtats i migracions forçades).

Donem a conèixer iniciatives existents al territori que mostren i fomenten formes organitzatives i de presa de decisions horitzontal, valorant el component humà i enriquint la xarxa associativa i social del barri.

Recuperem els grups i les preguntes generades en la sessió anterior per poder-les realitzar a les components d'aquestes experiències i conèixer des de l'interès de l'alumnat la seva vivència.

2a part Contrastos

A Visita a experiències amb fonaments antiracistes i decolonials. I que promoguin el cooperativisme i les Economies Socials i Solidàries.

 90'

Les visites estan acompanyades i coordinades, principalment, per les educadores. Així mateix, ens poden acompanyar entitats agrupades, regidores de districte, o bé, Ateneus Cooperatius o representants de l'ESS del barri.

La proposta de la visita es pot dividir en dues parts:

1. La primera part es durà a terme a l'espai de la visita on la cooperativa antiracista i d'Economia Social i Solidària es presentarà davant l'alumnat. Posteriorment, es farà una explicació per part de les persones que hi treballen sobre el projecte i el seu funcionament.
2. A la segona part, l'alumnat podrà desenvolupar les preguntes que es van elaborar en la darrera sessió (M9), generant espai de reflexió i debat arran de les seves inquietuds.

Es pot preparar alguna dinàmica que faciliti la integració dels continguts que s'estan exposant. Per exemple, una gimcana.

L'Hospitalet de Llobregat – La Suculenta i La Florida s'aveïna (La comunalitat urbana de l'Hospitalet de Llobregat – AMRA i Altaveu Jove)

La Suculenta és un projecte popular, de cuina ecològica i de proximitat. La Suculenta neix impulsada per Keras Buti amb la voluntat d'obrir espais culturals comunitaris a partir de pràctiques i espais històricament feminitzats — com és el cas de la cuina— i construir alhora alternatives econòmiques en clau ecofeminista i de sobirania alimentària des dels barris populars. La Suculenta també té per objectiu sumar-se al procés, impulsat per la Generalitat, de transformar els Casals de Gent Gran en Centres Cívics i Comunitaris. Per fer-ho volem aprofitar el potencial socialitzador de les seves cuines i menjadors, reactivant-los amb diverses accions que possibilitin un nou model de menjadors populars i

agroecològics, i que siguin alhora espais de relació i creació cultural comunitària.

Enllaç: <https://lafundicio.net/kerasbuti/lasuculenta/>

La Florida s'aveïna impulsa la creació de projectes d'ajuda mútua i d'economia social i solidària que resolen necessitats tant de la ciutat com de les ciutadanes, de la mà del teixit veïnal i associatiu, del comerç local i de les xarxes de suport mutu.

Enllaç: <https://lafloridasaveina.cat/>

Tarragona – La Teulada i Llibreria El Soterrani

La Teulada és un espai d'intercooperació format per un total de 16 projectes i organitzacions de la ciutat. Té per objectiu fomentar l'Economia Social i Solidària a la ciutat de Tarragona. Amb ella, neix la Xarxa Cooperativa de Tarragona. Totes les organitzacions que la formen s'han construït sota uns fonaments comuns en base als valors que promou el cooperativisme com l'equitat, la solidaritat, la sostenibilitat, la participació, la inclusió i el compromís amb la comunitat.

Llibreria El Soterrani Cooperativa és un projecte de llibreria organitzada a partir del format de cooperativa i basada en la presa de decisions de manera consensuada i

horitzontal. Fomenta el suport mutu entre les sòcies treballadores oferint l'oportunitat de recuperar el control sobre el propi treball i les condicions de vida que es deriven d'aquest. Organitzen activitats culturals de forma regular. Formen part de la Xarxa d'Economia Social i Solidària.

Enllaç: <https://www.elsoterranillibreria.cat/qui-som>

Barcelona – La Tregua i BLOC4. Coòpolis

La Tregua és una iniciativa d'Economia Social i Solidària que comparteixen un espai per a la socialització intercultural, basada en el reconeixement de les diferències i el treball comunitari. Ofereixen formació artística amb valors cooperatius; formació decolonial, per promoure el pensament crític i l'acció social; i faciliten espais per crear

des de la trobada, a partir de tallers participatius i el desenvolupament de projectes amb impacte social.

El Bloc 4 - Coòpolis és un ateneu cooperatiu que fomenta l'Economia Social i Solidària a la ciutat de Barcelona. Situat al complex veïnal de Can Batlló, Coòpolis promou un ecosistema

d'activitat socioeconòmica i formativa, de generació d'ocupació i d'impacte social. Un laboratori per la intercooperació i l'enfortiment econòmic local. Una eina per construir ciutats cooperatives: els nous territoris de la cooperació econòmica, social i solidària.

3a part Tancament

En aquesta tercera part realitzarem el tancament a partir de l'anàlisi de la sortida i la seva avaluació.

A Recull de la vivència

🕒 15'

Un cop finalitzada la visita es pot tornar a l'aula o fer el tancament en algun espai públic tranquil.

Mantenint els grups obrim un breu espai de reflexió, on convidem a l'alumnat que contesti en un paper les preguntes següents i, posteriorment, en faci una sistematització:

- *Com ens hem sentit coneixent aquestes iniciatives?*
- *Què 3 aspectes ens emportem o assenyalam com a claus de les iniciatives visitades?*
- *Quines dificultats tindrem per formar part d'aquestes iniciatives? Com ho podem solucionar? Les podríem replicar amb altres formats?*

Els papers es guarden i es poden treure a l'espai de reflexió mixt per facilitar la reflexió i observar-se com a agents actives de canvi.

M11

MÒDUL 11

Fem COMunitat al barri

RESUM SESSIÓ

El mòdul que es presenta a continuació consta de tres o quatre sessions, depenent el centre. En la primera d'aquestes sessions es duu a terme l'activació de coneixements previs i el procés d'investigació, conduït per l'entitat que guiarà les següents sessions, transformant el resultat de la investigació durant la segona i tercera sessió, en una peça artística o comunicativa per a sensibilitzar a la comunitat educativa a la quarta sessió.

En les experiències pilots hem col·laborat amb:

Opció 1. COMSOC – Comunicació Transformadora

Opció 2. La Tregua – Expressió artística

IDEA FORÇA

A través de l'art i la comunicació transformadora podem imaginar i sensibilitzar a la ciutadania sobre la millora del nostre entorn amb clau d'interculturalitat crítica i d'economia social i solidària.

CONCEPTES CLAU

Educomunicació, activisme, incidència política, sensibilització comunitària.

OBJECTIUS

- Investigar l'entorn proper des d'una perspectiva d'interculturalitat crítica i sota la clau de l'economia social i solidària
- Aplicar els aprenentatges adquirits per desenvolupar una peça col·lectiva que promogui alternatives que vetllin per la no discriminació de les persones
- Participar com agents de sensibilització i transformació al barri i a la ciutat.

Opcions

A continuació presentem dos exemples d'entitats que han participat a la campanya COMunitats.

Opció 1 Comunicació transformadora

M11
Sessió 1

Introducció a la ràdio i al món sonor. Conceptes radiofònics per a construir un relat sonor

DINÀMICA

PRIMERA PART	1. Presentació (20') 1a. Explicació de l'itinerari sonor i roda de presentació (5') 1b. Característiques generals i finalitats de la ràdio (15')
SEGONA PART	2. Contrastos (50') 2a. Gèneres radiofònics (10') 2b. Llenguatge radiofònic i recursos sonors (15') 2c. Coneixem l'escaleta a través d'un exemple de relat sonor (25')
TERCERA PART	3. Tancament (25') 3a. Ubiquem el que hem fet avui i el que farem a les pròximes sessions (5') 3b. Expliquem els rols de la gimcana. Ronda de dubtes (15') 3c. Fem els grups i ens acomiadem (5')

MATERIAL DE L'EDUCADORA

Gravadores.

REQUISITS TÈCNICS

Equip de so, connexió d' internet, ordinador, projector.

Recomanem realitzar aquesta sessió prèvia a la sortida del M10, per a poder tenir un marc contextual i utilitzar l'aprenentatge de la sortida com a material sobre el qual fer la investigació i posterior peça sonora.

DESENVOLUPAMENT DEL MÒDUL 11 · SESSIÓ 1

Introducció a la ràdio i al món sonor. Conceptes radiofònics per a construir un relat sonor

1a part Presentació

A Presentació del grup i de l'itinerari sonor 5'

1. Ens presentem, així com comencem a identificar les característiques, finalitats i recursos sonors de la ràdio.
2. L'educadora es presenta amb el seu nom i comparteix quin so li recorda a la seva comunitat o al lloc on se sent com a casa. Així dona pas a la roda de presentació de l'alumnat, convidant-los a compartir el mateix en veu alta.
3. Emmarquem el que estem fent esmentant que farem quatre sessions on treballarem amb aquesta part radiofònica i sonora, sent aquesta la primera.

B Característiques generals i finalitats de la ràdio 15'

Identifiquem les característiques generals de la ràdio

1. Presentem les 4 característiques de la ràdio i, tot seguit, les qüestionem: són veritat?
 - No utilitza imatges
 - És més barata que altres mitjans d'informació
 - Es pot escoltar fent una altra cosa
 - No encoratja tant el *zàping*
2. Reflexionem sobre si la ràdio utilitza o no utilitza imatges, introduint els conceptes d'imatge sonora i paisatge sonor.

IMATGE SONORA

Per exemple, un udol transmet la imatge d'un llop.

PAISATGE SONOR

Per exemple, el soroll del vent, d'unes gavines i la mar evocarà una imatge d'un paisatge marítim.

REFLEXIÓ

La ràdio sí que fa servir imatges, a través de la imaginació i la recreació de cadascú. Serà important diferenciar aquests conceptes dels nous formats de ràdio on es grava també en vídeo a la gent del programa i es penja o emet a internet.

Identifiquem les finalitats de la ràdio

1. Podem parlar d'aquestes finalitats una per una reflexionant sobre què signifiquen i si sempre estan presents o les trobem a faltar sovint:

INFORMAR

ENTRETENIR

EDUCAR

ALTRES

Exercici del dret a la lliure expressió, acompanyar, comunicar a la comunitat

2a part Contrastos

A Gèneres radiofònics

 10'

En aquest apartat passarem per damunt d'alguns dels gèneres radiofònics i posarem èmfasis en la crònica i formats artístics més lliures com collage sonor, donant a entendre que el relat sonor que construirem seria una barreja d'aquests dos gèneres. Hi ha moltes maneres de classificar els gèneres i formats radiofònics. Per exemple Kaplún distingeix entre gèneres musicals o parlats. Alguns gèneres molt coneguts són:

- Ficció
- Magazine
- Informatiu
- Notícia
- Crònica
- Reportatge
- Entrevista

També hi ha formats molt creatius com:

- La radio-novel·la
- EL COLLAGE SONOR

B Llenguatge radiofònic i recursos sonors

🕒 15'

A continuació ens proposem identificar quins són els elements que la ràdio fa servir. Podem endevinar-los en grup mentre escoltem algun tall radiofònic abans de visualitzar un vídeo de ràdio-teatre o decidir fer-ho després.

La proposta de visualització d'un vídeo de ràdio antic es pot trobar a l'internet:
Vea como se hacían las Radionovelas

<https://youtu.be/RMr8gJkfxQI>

El llenguatge de la ràdio es compon d'alguns elements i que les seves combinacions, però, són infinites. Només depèn de les necessitats de cada contingut i de la nostra creativitat:

LA VEU HUMANA

LA MÚSICA

EL SILENCI

ELS EFECTES SONORS

Podem observar la diferència entre crear els sons en directe a la gravació o tenir-los amb un clic

Podem reflexionar sobre la importància d'aquest element i com el seu ús durant 1 segon o 5 segons causarà efectes molt diferents, transmetent normalment poderosos missatges sense dir res

C Coneixem l'escaleta a través d'un exemple de relat sonor

🕒 25'

Un cop ha quedat clar quines són les particularitats de la ràdio i, per tant, del pòdcast, que a la fi es pot definir com un format digital per compartir un programa radiofònic prèviament enregistrat i treballat, podem introduir el concepte de l'escaleta. Una bona manera d'iniciar la conversa és llançar la pregunta "Què pensem que és l'escaleta? I no és una escala petita!"

MATERIAL PER A L'EDUCADORA

Es tracta d'un guió tècnic per pensar i produir programes radiofònics i altres peces audiovisuals, ja que a part de qui locuta, la persona que fa la tècnica sempre pot ubicar-se gràcies al document de l'escaleta per a fer la seva feina d'una forma compassada amb la resta de l'equip.

Ara cal observar algunes característiques de l'escaleta proposant un exercici:

1. Es projecta una escaleta i seguim el que està escrit a l'exemple que hem projectat a la vegada que escoltem el relat sonor corresponent. Si l'atenció del grup es dispersa, podem convidar a alguna de les participants a sortir a la pantalla i anar assenyalant amb el dit per on anem.
2. Reflexionem:
 - Què em crida l'atenció?
 - Quines formes de relatar a través del so funcionen per a mi com a oient?
 - Què faria diferent i per què?
 - Quina intenció penso que té aquesta peça sonora?

Farem un incís per destacar la importància de la part que correspon amb el nom del clip i de quin minut i segon a quin minut i segon dura el tall a llançar per la tècnica. Deixarem palès que aquesta és una de les coses més importants de cara a l'elaboració del relat sonor en petits grups.

3a part Tancament

A Ubiquem el que hem fet avui i el que farem a les pròximes sessions

 5'

Recordarem que després d'aquesta sessió introductòria, la següent es destinarà a enregistrar sons i minientrevistes durant la sortida a una iniciativa d'economia social i solidària del barri per a elaborar la seva pròpia escaleta, i posterior pòdcast.

B Expliquem els rols de la gimcana. Ronda de dubtes

 15'

Presentem la iniciativa que visitaran el dia vinent i quines seran les missions o els rols que cal cobrir a cada equip, ja que es crearan diferents equips per a la gimcana i l'elaboració del relat sonor. Aquests rols seran:

ROL 1. Coordinació del temps que s'escapa de les nostres mans

Si aquesta és la teva missió, tu ets qui s'encarrega de promoure el millor ús possible del temps al teu equip.

De quines maneres pots tenir cura d'aquesta missió?

1. Assegura't que cada mitja hora tots els integrants del teu equip han aconseguit com a mínim assolir un dels seus reptes.
2. Recorda'ls-hi a les teves companyes el pas del temps cada 10 minuts.
3. Vigilar quina és la durada de cada clip que s'està gravant i assegurar-te que la suma de les gravacions no superi els 15 minuts en total.

ROL 2 . Gravació dels tresors sonors

Si aquesta és la teva missió, tu ets qui té cura de la gravadora i la fa servir. Has de saber posar-la en marxa, donar-li a gravar i a aturar. T'has de coordinar amb la persona del teu equip que tingui la ROL#4 per què apunti el nom del clip que graveu.

De quines maneres pots tenir cura d'aquesta missió?

1. Grava sons característics dels carrers que transiteu de camí a la visita.
2. Grava sons característics a l'arribada al destí.

ROL 3. Fer bones preguntes

Si aquesta és la teva missió, tu ets qui s'encarrega de fer en veu alta les preguntes, prèviament redactades. T'has de coordinar amb qui tingui el ROL#2 del teu grup perquè ho enregistri.

ROL 4. Col·leccionar informació

Si aquesta és la teva missió, tu ets qui s'encarrega de recollir en un paper què s'ha gravat i algunes dades de les gravacions.

De quines maneres pots tenir cura d'aquesta missió?

1. Apunta què s'ha gravat + quin títol té l'arxiu.
2. Apunta que succeeix en la gravació.
3. Recull els noms de les persones i funció a les que esteu gravant.

C

Fem els grups i ens acomiadem

5'

Recomanem que hi hagi un màxim de 5 grups. Si hi ha més de 4 persones per grup, en lloc d'una "missió" per persona hi haurà casos en els quals dues o tres persones comparteixen una "missió".

M11 Sessió 2

Investiguem a través dels sons el nostre entorn. Identificació del missatge a transmetre

Aquesta sessió es va desenvolupar dintre del marc del [M10. Visites a experiències d'ESS i d'Interculturalitat crítica de l'entorn.](#)

DINÀMICA

PRIMERA PART	1. Introducció (10') 1a. Presentació de la iniciativa i organització (5') 1b. Gravadores (5')
SEGONA PART	2. Contrastos (125') 2a. Sortida (125')
TERCERA PART	3. Tancament (15') 3a. Roda d'impressions (15')

MATERIAL DE L'EDUCADORA

Gravadores.

REQUISITS TÈCNICS

Una fitxa de la sortida.

DESENVOLUPAMENT DEL MÒDUL 11 · SESSIÓ 2

Investiguem a través dels sons el nostre entorn. Identificació del missatge a transmetre

1a part Introducció

A

Presentació de la iniciativa i organització

5'

1. Fem una breu introducció de la sortida i recordem que l'objectiu és conèixer iniciatives d'economia social i solidària, i antiracistes.
2. Repartirem les fitxes (vegeu Annex 1) on s'apuntaran les dades recol·lectades per enregistrar els posteriors pòdcast.
3. Convidarem els grups a decidir quines persones volen assumir cada missió.

B Gravadores. Com funcionen?

🕒 5'

Un cop tots els grups estan ubicats i estem a punt de sortir podem explicar com funcionen les gravadores i les repartim.

Cada clip tindrà un nom diferent, és rellevant apuntar-ho a la fitxa. Així com es recomana enumerar les gravadores perquè cada grup - i en el moment de la postproducció -, sàpiga en quina gravadora estan els seus àudios.

L'explicació del funcionament de la gravadora dependrà del tipus/model de gravadora que utilitzeu. És important però comptar amb una targeta micro SD per després poder extreure els àudios.

2a part Contrastos

A Sortida

🕒 125'

Durant la sortida acompanyem a l'alumnat en el desenvolupament de l'activitat, oferint suport en la part tècnica i logística, i si s'escau, en l'organització interna dels grups que han fet. També fem recordatoris:

- Per enregistrar sorolls ambientals, al carrer, al transport públic, a l'espai...
- Per enregistrar declaracions de companys/es
- Per fer entrevistes

3a part Tancament

Un cop a l'escola, podem compartir una estona per fer un tancament conjunt.

A Roda d'impressions

🕒 15'

Per fer el tancament farem un roda de valoració. L'alumnat es ficarà en cercle per respondre les preguntes:

- Què és el que t'ha cridat més l'atenció?
- Què t'agradaria que fos diferent si poguessis canviar-ho?
- Què m'emporto a la memòria?

M11 Sessió 3

Creació del relat sonor. Elaboració d'escaletes i guions

DINÀMICA

PRIMERA PART	1. Presentació (10') 1a. Recordatori i presentació de la tasca d'elaboració de l'escaleta (10')
SEGONA PART	2. Contrastos (125') 2a. Primera part del procés co-creatiu d'escaletes (35') 2b. Segona part del procés co-creatiu d'escaletes (50') 2c. Tercera part del procés co-creatiu d'escaletes (40')
TERCERA PART	3. Tancament (25') 3a. Roda de dubtes al grup gran (10') 3b. Modificacions en grups petits (15')

REQUISITS TÈCNICS

Un parell d'ordinadors per grup i accés a la fitxa de la sortida completada, àudios de la sortida, un parell d'auriculars per grup.

DESENVOLUPAMENT DEL MÒDUL 11 · SESSIÓ 3

Creació del relat sonor. Elaboració d'escaletes i guions

1a part Presentació

A

Recordatori i presentació de la tasca d'elaboració de l'escaleta

 10'

1. Repassem com va anar la gimkana sonora i la visita, recordem els tipus de recursos sonors que hem vist i esmentem que ara cada grup té els seus propis i que això ens permet construir un collage sonor com el que vam escoltar l'altre dia.
2. Recordem el que era una escaleta i tornem a mirar l'exemple.

2a part Contrastos

La idea principal d'aquesta part és que cada grup empleni les seves escaletes amb: els àudios que van gravar, els fragments d'entrevista que seleccionin i les locucions que gravin a la posterior sessió a l'estudi. L'ordre d'aquests elements serà per mostrar quina iniciativa van conèixer. En les següents parts s'escoltaran els àudios enregistrats i es farà una tria de quins es volen utilitzar, quins es volen retallar i quins es volen eliminar. També redactaran les locucions de veu que s'enregistraran.

A Primera part del procés co-creatiu d'escaletes

 35'

1. Si és possible, la feina es fa a l'ordinador amb un document en línia i la dinamitzadora s'encarrega de què tots els enllaços de cada document es comparteix al correu electrònic de l'educadora que ho revisarà amb drets d'edició.
2. Cal recordar que les peces sonores no poden durar més de 15 minuts, idealment 10 minuts.
3. Cal recordar que s'ha de connectar o introduir recursos a través de la veu d'algun/a conductor/a, el grup ha de decidir qui diu cada cosa i deixar per escrit quin serà el guió de cada intervenció a l'escaleta perquè s'enregistri el dia vinent.

B Segona part del procés co-creatiu d'escaletes

 50'

1. En cas de ser necessari, insistim en el fet que si volen connectar o introduir recursos nous que no tenen enregistrats de la visita, però que connecten altres recursos, cal guionitzar les frases a locutar a l'escaleta, indicant sempre el nom de la persona que ho dirà i les paraules que dirà, dintre de l'escaleta.
2. Cal indicar sempre si el recurs a llançar és un efecte sonor, un tall de veu o una locució, que la locució és el que no tindrien enregistrat, però enregistraran el dia de la gravació amb el kit de ràdio.

C Tercera part del procés co-creatiu d'escaletes

 40'

1. En aquest estadi del procés pot ser interessant esmentar que si hi ha alguna música o un silenci ho podem posar també, en especial el moment de llançament de la careta i sintonia.
2. També és bon moment, si l'esquelet del document ja té forma, per encoratjar als

grups a treballar bé la descripció on es diu què passa en cada tall de veu, efecte de so, etc. i el que dura.

3. Tenim la duració total al final que ens convida a fer recompte i ajustar tempos si cal.

3a part Tancament

A Roda de dubtes al grup gran

 10'

Atenem dubtes o preocupacions i el contestar-los en veu alta per a tot el grup. També per solucionar casos en els quals no s'hagi pogut avançar tant com estava previst, etc.

Un cop finalitza aquesta sessió i abans de la següent, cal que una educadora revisi els guions i faci la preparació tècnica corresponent. Pot ser important aclarir això en veu alta amb els grups en aquest estadi del procés.

B Moment de modificacions als grups petits

 15'

Després d'aquests darrers aclariments acompanyem als grups en cas que necessitin enllestir els darrers canvis o modificacions abans de les revisions de les escaletes.

M11 Sessió 4

Gravació dels relats sonors. Audició i presentació en el barri

DINÀMICA

PRIMERA PART	1. Introducció (30') 1a. Fem l'última mirada al guió i repassem en grups (30')
SEGONA PART	2. Contrastos (115') 2a. Darrers canvis i assaig final (15') 2b. Execució (100')
TERCERA PART	3. Tancament (35') 3a. Escolta (20') 3b. Celebració i reflexió (15')

MATERIAL DE L'EDUCADORA

Kit de ràdio.

REQUISITS TÈCNICS

Altaveu, kit de ràdio, espai on poder enregistrar tranquil·lament..

Abans de començar la sessió amb el grup, cal preveure i executar:

- Muntatge del kit de ràdio i proves tècniques
- Abans de la sessió hem d'imprimir totes les escaletes

DESENVOLUPAMENT DEL MÒDUL 11 · SESSIÓ 4

Gravació dels relats sonors. Audició i presentació en el barri

1a part Introducció

A Fem l'última mirada al guió i repassem en grups

 30'

1. Presentem l'espai i el kit de ràdio (ja muntat)
2. Com que l'alumnat pot sentir-se exposat i amb vergonya, recordem que ha estat el final d'un procés col·lectiu on tots i totes hem participat, l'objectiu del qual ha estat passar-nos-ho bé i aprendre d'altres formes més lúdiques.

3. Demanem que s'agrupin pels grups que han treballat. Si alguna persona no ha pogut venir, altres integrants del grup poden fer-se responsables de les seves locucions en cas que sigui necessari.
4. Els hi repartim les escaletes completades i revisades. Demanem que revisin les seves escaletes (potser l'educadora ha fet alguna modificació en alguna) i els convidem a si volen afegir o modificar quelcom, fer-ho abans que comencin els enregistraments.

2a part Contrastos

A Darrers canvis i assaig final

 15'

Aquest pot ser un bon moment per fer assaigs en els grups petits abans que comencem a enregistrar, cosa que ajudarà que gestionin els seus nervis i aquests puguin baixar. Si durant aquesta activitat, sorgeix la necessitat de realitzar més modificacions, no hi ha cap problema, encara es pot.

B Execució

 100'

És el moment de demanar silenci i explicar que ja començarem a gravar. Ha de quedar clar que:

- Anirem passant a la taula de gravació per torns. El primer grup farà la seva part i aturarem la gravació perquè canviem de grup i així successivament.
- La resta dels grups han d'estar presents a la sala mantenint el silenci, ja que qualsevol so quedarà enregistrat al programa. També cal escoltar molt atentament, puix les respostes de la persona entrevistada poden fer que les preguntes dels grups vinents necessitin ser modificades.
- Quan s'està a la taula ens hem de fixar en una sèrie de detalls i comunicar-los al grup abans de començar (indicacions tècniques):
 - Seure correctament.
 - Podem posar-nos els cascos o no, segons ens resulti més còmode.
 - Fixar-nos en la distància entre la nostra boca i el micròfon (d'aproximadament un palm).
 - Podem ajustar els micròfons segons la nostra altura.
 - Podem deixar el paper a la taula o posar-lo enlairat a un costat del micròfon, l'important és que la nostra veu es projecti directament on està el micròfon i que no se senti el soroll d'un paper bellugant-se.

- Si tossim o esternudem, ho hem de fer cap a la nostra esquena.
- Evitem tocar els micròfons o causar altres sorolls com parlar colpejant la taula.
- Ens comuniquem amb gestos. Qui estigui a la tècnica abaixarà el braç per donar pas a la primera persona que parla quan baixa el volum de la sintonia.
- Si ens equivoquem no passa res, seguim!
- Podem riure i gaudir.
- Tal vegada s'haurà de compartir micròfon entre dues persones.
- I ja podem començar i enregistrar el programa! Bona sort! El nostre rol ara consisteix a estar present i guiar a qui es perdi si escau, celebrant breument el que ha estat positiu a cada tall i animant al següent grup a continuar així.

3a part Tancament

A Escolta

 20'

És el moment de l'escolta total o parcial! Si hi ha donat temps, podem escoltar per l'altaveu en grup el que hem enregistrat o fragments de cada grup.

B Celebració i reflexió

 15'

- Farem una roda de veus com a tancament per escoltar com s'han sentit en aquest procés creatiu
- Després obrirem el torn de paraula per fer una posada en comú i que les persones que vulguin compartir com s'han sentit ho puguin fer. Una altra opció és fer una reflexió prèvia en silenci amb l'ajuda d'una fitxa, escrivint o dibuixant.

PRESENTACIÓ A LA COMUNITAT EDUCATIVA

Un cop enregistrada i editada l'entrevista, us convidem a presentar-la i fer-ne difusió a la comunitat educativa (dies mundials o jornades de celebració pròpies del centre) a través dels vostres recursos (web, ràdio...) i d'altres del territori per compartir el procés.

Opció 2 Expressió Artística

M11 Sessió 1 Artivisme a la comunitat

RESUM SESSIÓ

Reconeguem-nos com a agents que configuren la comunitat. Identificant els missatges personals reivindicatius amb els quals es vol omplir les siluetes de cadascuna de les persones representades a les peces que es faran servir per a l'acció de performance.

IDEA FORÇA

Representem-nos com a joves i part de l'entramat de la nostra comunitat diversa des de l'activisme i la creació col·lectiva.

CONCEPTES CLAU

Interdependència, comunitat, corresponsabilitat, diversitat, reconeixement mutu, ecosistemes cooperatius.

OBJECTIUS

- Desenvolupar narratives des de l'òptica de la joventut respecte a les accions alternatives al sistema capitalista, patriarcal i colonial, utilitzant els conceptes claus de la campanya Comunitats.
- Reconèixer i potenciar les relacions d'intercooperació entre els agents i elements que configuren a la comunitat
- Expressar a través d'una acció d'artivisme participatiu, la veu de les joves respecte a les relacions sostenibles tant als centres educatius com a la comunitat que els hi envolta.

DINÀMICA

PRIMERA PART

1. Presentació de grup (15')

1a. Dinàmica grupal - Què és el que hem vist a la visita? (15')

SEGONA PART

2. Contrastos - Seguint siluetes... com participem en la comunitat? (80')

2a. Creació en parelles d'una persona que creiem important a la comunitat (80')

TERCERA PART

3. Tancament (25')

3a. Dinàmica grupal de construcció d'una frase (25')

MATERIAL DE L'EDUCADORA

Bloc de Cartolines A3, retoladors, tisores, cola, revistes, llistat de conceptes claus impresos (vegeu Annex 2)

DESENVOLUPAMENT DEL MÒDUL 11 · SESSIÓ 1

Artivisme a la comunitat

1a part Presentació de grup

A Dinàmica grupal Què és el que hem vist a la visita?

 15'

Fem un recordatori de què és el que es va a fer a la visita de l'espai d'economia social i solidària en una breu dinàmica de paraula grupal. Disposats en un cercle de paraula, fem un parell de rondes com a pluja d'idees utilitzant els conceptes del Mòdul 9 com a disparadors inicials per a mencionar elements visualitzats a l'espai i projecte que hem pogut visitar.

Aquests conceptes són: feminisme, consum, barri, assemblea, cooperativa, comunitat, justícia, cures, solidaritat, democràcia.

2a part Contrastos - Seguint siluetes... com participem en la comunitat?

A Creació en parelles d'una persona que creiem important a la comunitat

 80'

Expliquem que com a primer dia dedicat per a l'acció de crear en col·lectiu, en aquesta sessió es construiran les primeres peces que conformaran la performance d'artivisme que presentarem al carrer.

Treballem en parelles o triades, es fan servir cartolines de mida A3 per a dibuixar el contorn del perfil i espatlles dels membres del grup. Una vegada s'ha dibuixat el contorn, es retalla de la cartolina i s'ompli de missatges, imatges i elements que es creuin importants a ressaltar tant de la comunitat que els envolta com de les seves formes de participar en l'entramat comunitari.

Repartim també els conceptes del Mòdul 9 impresos i retallats en paperets per a introduir-los dins de les siluetes.

Per aquesta part podem fer servir diverses tècniques com l'escriptura a mà, collage, dibuixos, estampació tipogràfica, etc.

Mentre es va construint la figura, es poden donar missatges o fer preguntes per animar la reflexió, com que significa participar, on m'implico (social, emocionalment, etc.) per destacar els elements de vincle a la comunitat conscientment.

REFLEXIÓ

A partir de la visualització de totes les siluetes ens preguntem:

- *Quins elements he volgut ressaltar dins de la meva silueta?*
- *Com ha sigut el procés d'introduir el concepte que ens han donat dins de la meva representació?*
- *És clara la relació entre els conceptes vists al mòdul amb la meva participació com a persona membre de la comunitat? Tenim experiències pròximes en relació amb els conceptes i la nostra quotidianitat?*
- *Es poden construir reivindicacions comunes com a jovESS a partir del que cadascú ha ressaltat?*

3a part Tancament

A

Dinàmica grupal de construcció d'una frase

25'

Fem un cercle i comencem amb "Com a joves creiem que..." i fem circular la paraula construint una frase que inclogui els missatges principals que volem reivindicar.

M11 Sessió 3

Artivisme a la comunitat

RESUM SESSIÓ

Construcció dels missatges reivindicatius com a col·lectiu de joves de la comunitat i preparació de totes les peces que es necessiten per a la presentació a l'espai públic de la performance d'artivisme.

IDEA FORÇA

Construïm juntes els missatges reivindicatius com a joves de la comunitat.

CONCEPTES CLAU

Interdependència, comunitat, corresponsabilitat, diversitat, reconeixement mutu, ecosistemes cooperatius.

OBJECTIUS

- Desenvolupar narratives des de l'òptica de la joventut respecte a les accions alternatives al sistema capitalista, patriarcal i colonial, utilitzant els conceptes claus de la campanya Comunitats.
- Reconèixer i potenciar les relacions d'intercooperació entre els agents i elements que configuren a la comunitat
- Expressar a través d'una acció d'artivisme participatiu, la veu de les joves respecte a les relacions sostenibles tant als centres educatius com a la comunitat que els hi envolta.

DINÀMICA

PRIMERA PART	1. Presentació de la performance (10') 1a. Presentació de l'espai públic que es farà servir per a l'acció de performance (10')
SEGONA PART	2. Contrastos - Els jovESS creiem que... (80') 2a. Creació en grups dels missatges reivindicatius (40') 2b. Construcció de les peces finals per a la performance (40')
TERCERA PART	3. Tancament (25') 3a. Vinculem les peces de la comunitat (25')

MATERIAL DE L'EDUCADORA

Cartons, retoladors, tisores, pega i caixes.

DESENVOLUPAMENT DEL MÒDUL 11 · SESSIÓ 3

Artivisme a la comunitat

1a part Presentació de la performance

A Presentació de l'espai públic que es farà servir per a l'acció de performance

 10'

Presentem amb el grup l'espai a on es farà la performance, recollint les apreciacions i significats que ells associen amb aquest espai de la comunitat.

2a part Contrastos - Els jovESS creiem que...

A Creació en grups dels missatges reivindicatius

 40'

L'alumnat es reparteix en cinc grups de treball per a la creació dels missatges col·lectius i construcció de les peces finals que es presentaran a l'acció de performance.

Cadascun dels grups tindrà un cartó on dibuixar una bombolla de text a l'estil de còmic per a escriure un o dos missatges que es creguin importants com a joves de la comunitat en relació amb els conceptes tractats al llarg del mòdul.

REFLEXIÓ

- *Quines estratègies hem utilitzat com a grup per a construir aquest missatge comú?*
- *Creiem que aquest missatge és representatiu del que s'ha ressaltat a les siluetes de cadascú? Quins conceptes s'han repetit entre els missatges construïts per part dels grups?*
- *Per qui/quins és dirigit el missatge?*

A Construcció de les peces finals per a la performance

 40'

Es fa una breu demostració de muntatge d'una de les peces finals fent servir les siluetes i bombolles de missatge col·locades a la caixa.

Cada grup ha de muntar les siluetes i missatges tenint en compte que les peces es podran visualitzar per tots els costats una vegada es presentin al carrer.

S'escull a un dels membres del grup com a representant de la peça per a realitzar l'acció de vincular-la amb un fil de drapet amb altre peça el dia de la presentació.

REFLEXIÓ

- *Hem pogut incloure totes les siluetes a les peces finals? Com ho hem fet?*
- *Veient les peces resultants de tots els grups, creieu que hi ha una idea general que es pot fer servir com a fons de reivindicació comuna?*
- *Reconeixem un sentit a l'ocupació de l'espai públic per a fer aquestes accions reivindicatives?*

3a part Tancament

A Vinculem les peces de la comunitat

 25'

Col·locats en cercle la persona representant del grup porta el fil de drapet a un altre grup dient mentre la resta del grup diu en veu alta el missatge escrit a la bombolla de text.

El següent grup fa el mateix fins que estiguin tots els grups vinculats amb el fil de drapet, l'últim grup uneix per fora a totes les peces mentre diu la seva frase.

M11 Sessió 4

Artivisme a la comunitat

RESUM SESSIÓ

Presentació a l'espai públic de la performance d'artivisme amb tots els grups com a col·lectiu de joves de la comunitat.

IDEA FORÇA

Representem des de l'acció directa sobre l'espai públic els missatges reivindicatius que els JovESS trobem important destacar la comunitat.

CONCEPTES CLAU

Interdependència, comunitat, corresponsabilitat, diversitat, reconeixement mutu, ecosistemes cooperatius.

OBJECTIUS

- Desenvolupar narratives des de l'òptica de la joventut respecte de les accions alternatives al sistema capitalista, patriarcal i colonial, utilitzant els conceptes claus de la campanya Comunitats.
- Reconèixer i potenciar les relacions d'intercooperació entre els agents i elements que configuren a la comunitat
- Expressar a través d'una acció d'artivisme participatiu, la veu de les joves respecte a les relacions sostenibles tant als centres educatius com a la comunitat que els hi envolta.

DINÀMICA

PRIMERA PART	1. Represent-acció de la nostra part (25') 1a. Repassem l'acció que presentarem a l'espai públic (25')
SEGONA PART	2. Acció d'artivisme. Performance "Els jovESS creiem que.." (70') 2a. Benvinguda (5') 2b. Dinamització i enregistrament de l'acció i performance d'artivisme (60') 2c. Comiat i agraïments (5')
TERCERA PART	3. Tornada (25') 3a. Tornada grupal al centre educatiu (25')

MATERIAL DE L'EDUCADORA

Fils de drapet i les peces de la performance construïdes amb cartolina i cartó.

REQUISITS TÈCNICS

Càmera fotogràfica digital, equip de so (micròfon).

DESENVOLUPAMENT DEL MÒDUL 11 · SESSIÓ 4

Artivisme a la comunitat

1a part Represent-acció de la nostra part

A Repassem l'acció que presentarem a l'espai públic

 25'

Abans de mobilitzar-nos a l'espai públic, repassem la performance construint una vegada l'entramat de la sessió anterior i repetint la dinàmica. A cada grup:

- Una persona s'encarrega de representar el vincle amb l'altre grup portant el fil de drapet per dins del cercle.
- La resta del grup diu al mateix temps el missatge reivindicatiu de la seva bombolla de text.

Cada grup s'ha de coordinar perquè les dues accions tinguin la mateixa durada. Una vegada estan vinculats tots els grups per dins, la persona que representa l'últim grup ha d'envoltar a tots els grups per fora del cercle i passar el fil a la següent classe, mentre es llegeix la frase final de construcció col·lectiva.

2a part Acció d'artivisme. Performance "Els jovESS creiem que..."

A Benvinguda

 5'

Una vegada tots els grups són al carrer, es fa una breu presentació per part de les educadores de la campanya i els seus objectius generals, per a donar pas als grups del centre educatiu.

B Dinamització i enregistrament de l'acció i performance d'artivisme

 60'

Cada grup es fa responsable de portar la seva peça ja muntada per anar junts a l'espai públic a on es presentarà la performance d'artivisme.

Distribuïts els tres grups de classe a l'espai públic, es van col·locant d'una en una les peces finals mentre es llegeix el missatge reivindicatiu i un dels membres es vincula amb un fil de drapet amb el següent grup.

Quan tots els grups de la mateixa classe hagin estat vinculats amb el fil i s'hagi llegit la frase col·lectiva, es passa el fil a un dels grups de la següent classe fins a acabar amb tots els grups de les classes.

En finalitzar, els tres grups de classe responen “Perquè... No hi ha comunitat sense nosaltres, no hi ha comunitat sense jovESS”.

REFLEXIÓ

- *Quina ha estat l'experiència de fer una acció en col·lectiu a l'espai públic?*
- *Què creiem que cal per a portar endavant, com a joves, més accions d'aquest tipus?*

C Comiat i agraïments

🕒 5'

Concloem l'acció agraïnt a totes les persones implicades que han fet que tot el procés fos possible, tots els membres de la comunitat que han participat de diverses formes en el procés col·lectiu de creació de l'acció i performance a l'espai públic.

3a part Tornada

A Tornada grupal al centre educatiu

🕒 25'

Un cop al centre educatiu desmuntem les peces creades, i fem un cercle. L'alumnat col·loca la seva mà dreta al cor i l'esquerra a la panxa. Obrim una ronda de: “¿Què he sentit fent l'artivisme?”

MÒDUL 11 · ANNEX 1

Grup classe:

Integrants grup:

GIMCANA SONORA DE LA VISITA

Coneixem iniciatives de l'Economia Social i Solidària, i investiguem de quina manera incorporen la defensa de drets de les persones migrades, l'antirracisme i la diversitat.

Iniciatives que visitem:

- _____
- _____

Gravacions - Cada grup ha de gravar:

- Dos sons (sons característics dels carrers que transitem camí a la visita o del lloc que visitem)
- Dues preguntes o dos fragments de l'entrevista (una declaració d'una de les persones que expliquen el projecte que visitem)

GRAVADORA NÚM: _____	Què s'ha gravat?	Títol de l'arxiu (ex: ZOOM0012)	Duració (min)
1. So 1			
2. So 2			
3. Pregunta/fragment entrevista 1			
4. Pregunta/fragment entrevista 2			

MÒDUL 11 · ANNEX 2

Feminisme	Feminisme	Feminisme	Feminisme
Consum	Consum	Consum	Consum
Barri	Barri	Barri	Barri
Assemblea	Assemblea	Assemblea	Assemblea
Cooperativa	Cooperativa	Cooperativa	Cooperativa
Comunitat	Comunitat	Comunitat	Comunitat
Justícia	Justícia	Justícia	Justícia
Cures	Cures	Cures	Cures
Solidaritat	Solidaritat	Solidaritat	Solidaritat
Democràcia	Democràcia	Democràcia	Democràcia

Feminisme	Feminisme	Feminisme	Feminisme
Consum	Consum	Consum	Consum
Barri	Barri	Barri	Barri
Assemblea	Assemblea	Assemblea	Assemblea
Cooperativa	Cooperativa	Cooperativa	Cooperativa
Comunitat	Comunitat	Comunitat	Comunitat
Justícia	Justícia	Justícia	Justícia
Cures	Cures	Cures	Cures
Solidaritat	Solidaritat	Solidaritat	Solidaritat
Democràcia	Democràcia	Democràcia	Democràcia

Secundària

M7

MÒDUL 7

Estat del món i alternatives per a relacions sostenibles

RESUM SESSIÓ

Fem una coneixença general de les relacions desiguals de poder i el deute extern dels països del Nord Global (colonials) i els països del Sud Global (colonitzats) generades per les relacions geopolítiques globals actuals heretades del colonialisme del segle XVI. Es focalitza aquesta estructura sistèmica en imatges (de diferents territoris però relacionades entre elles com a producte de la globalització) que descriuen situacions que vulneren el dret a la vida i el dret a la no discriminació. Es presenten col·lectius i organitzacions locals i globals que defensen el dret a la no discriminació, oferint també eines i protocols per actuar davant d'elles.

IDEA FORÇA

Teixim relacions on totes tenim cabuda.

CONCEPTES CLAU

Interdependència, discriminacions, corresponsabilitat, convivència, diversitat.

OBJECTIUS

- Identificar i contextualitzar algunes situacions d'injustícia i vulnerabilitat que passen al món, facilitant dades sobre les causes generadores de pobresa i desigualtat.
- Conèixer alternatives que fomentin relacions sostenibles.

DINÀMICA

PRIMERA PART	1. Presentació (20') 1a. Presentació educadora i de la campanya COMunitats (5') 1b. Joc inicial – Qui sóc? (15')
SEGONA PART	2. Contrastos (85') 2a. Joc dels recursos - estat del món (45') 2b. La discriminació en l'entorn proper i llunyà (Secundària) (20') 2c. Alternatives (20')
TERCERA PART	3. Tancament (15') 3a. Mural (15')

MATERIAL DE L'EDUCADORA

Mural, cartell campanya, pots plastilina, palets de gelat, imatges discriminació, siluetes persones (x6).

REQUISITS TÈCNICS

Equip de so, connexió internet, ordinador, projector.

DESENVOLUPAMENT DEL MÒDUL 7

Estat del món i alternatives per a relacions sostenibles

1a part Presentació

A Presentació de l'educadora i el grup

🕒 5'

Presentació de l'educadora i Akwaba. Fem un breu recordatori del que vam fer a la primera fase, i presentem la segona fase de COMunitats: relacions sostenibles a l'escola i al món.

Aquesta segona fase fa un pas més enllà i surt del centre per conèixer com són les relacions en el barri, la ciutat, el món, tot coneixent iniciatives i projectes que vetllen per la no discriminació de les persones.

En aquest moment també presentem el cartell de la campanya, i pengem el mural. Expliquem que al llarg de les sessions utilitzarem el mural per deixar constància de les coses apreses i tractades a cada sessió.

B Joc inicial – Qui soc?

🕒 15'

1. L'alumnat es col·loca en cercle i comentem què és una dinàmica per connectar amb el cos i el grup.
2. Al ritme de la música, animem que relaxin els músculs del cos, braços, cames i cap. Movent el cos suau i lliurement. Pugem el ritme corporal, fins a sacsejar, a mesura que puja el ritme de la música.
3. **Així, em presento dient el meu nom i un atribut que vulgui compartir amb la resta del grup.** Alhora que dic l'atribut aixeco els braços, sacsejant-los. Qui comparteixi el mateix atribut aixeca també els braços. Si, per contra, no ho comparteix, els baixarà també sacsejant-los.
4. Un cop, tothom s'ha presentat, baixem el ritme corporal i la música tornant a la relaxació inicial.

Amb música de fons:

Ekibobo

<https://youtu.be/TJa3I9QJy8k>

2a part Contrastos

A Joc dels recursos – estat del món

 40'

1. Distribuïm l'alumnat en taules separades en grups d'entre 4 i 5 persones. Hi haurà dues persones que seran observadores i estaran fora dels grups.
2. Repartim a cada grup la silueta d'una persona. Expliquem que han de construir una casa digna amb totes les necessitats cobertes on càpiga la persona. Disposem de 20 minuts per construir-la.

Instruccions per a les observadores:

- a. Observar materials que té cada grup a l'inici i el color.
 - b. Observar les reaccions del grup i els intercanvis.
 - c. Observar si estan poden construir amb els materials que tenen. Amb quines dificultats o facilitats s'està trobant cada grup?
3. Es reparteixen els recursos (plastilina i palets de gelat) segons si és grup de Nord global o de Sud global. Cada grup tindrà palets de gelat d'un color diferent.

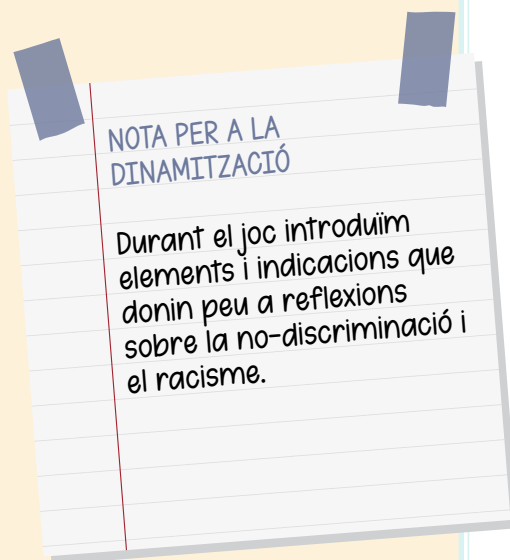
Material a repartir a cada grup:

Països/perfil persona	Tecnologia qualificada	Matèries primeres
Privilegis/Nord global	1 pot de plastilina	9 palets gelat color blau
Privilegis/Nord global	2 pots de plastilina	8 palets gelat color verd
Discriminació/Sud global	1 trosset petit de plastilina	14 palets gelat color groc
Discriminació/Sud global	2 trossets petits de plastilina	10 palets gelat color taronja
Privilegis/Nord global*	1 pot de plastilina	6 palets de gelat
Discriminació/Sud global*	1 trosset de plastilina	8 palets de gelat

* En cas que calgui fer més de 4 grups, afegim aquests dos grups.

CRITERIS

- Tots els grups tenen el mateix objectiu, però tindran d'entrada diferents recursos per fer-ho.
- Fins a l'espai de reflexió no tenen la informació que cada grup representa diferents situacions de privilegi o situacions d'explotació.
- Només es pot utilitzar el material que donem.
- Es poden fer negocis i intercanvis de materials entre els diferents grups, per fer-ho cada grup tindrà un/a portaveu responsable de dur a terme aquestes negociacions.
- Durant el joc és l'educadora introduirà indicacions i elements que condicionin el desenvolupament del joc.

DISCRIMINACIÓ

Repartim targetes d'ETIQUETES als grups del Sud global; podem explicitar d'origen, ètnia, recursos materials per família o col·lectiu, aparença física, creences, orientació sexual i de gènere. Degut a les etiquetes, l'educadora els hi treu alguns materials durant el temps de construcció, aquest material l'ofereix als grups amb privilegis. Exemples: Sou de fora / Veniu a robar / Estàs brut / No saps parlar-escriure / No t'esforces per relacionar-te / Només busques problemes

- Es demana a les persones que no tenen passaport que surtin de l'aula, i passats uns minuts poden tornar a entrar. En aquest moment l'educadora propicia relacions d'extractivisme oferint els materials dels grups amb menys privilegis i que han sortit de l'aula als grups amb més privilegis. Els grups que han sortit tornen a entrar.
- Per acabar, en 5 minuts vindrà una tempesta, i hem de tenir les cases acabades per poder-nos posar sota cobert.

EXTRACTIVISME

Repartim passaports als grups del Nord Global. Només els grups que tingui aquest document podran fer intercanvis de material. Els grups que no tenen passaport no podran decidir què és el que ofereixen i què volen a canvi. Els grups amb passaport podran intercanviar amb els grups sense passaport el que vulguin sense el consentiment d'aquests.

REFLEXIÓ

Observem les creacions que ha fet cada grup. Les persones observadores exposen allò que han vist durant la dinàmica, i ho analitzen des del seu punt de vista.

- *Què creieu que ha passat? Com us heu sentit els grups que heu aconseguit construir els habitatges/infraestructures que havíeu de fer? I els que no ho heu aconseguit?*
- *Quines creieu que són les causes que han propiciat no poder fer les construccions? I quins factors han afavorit construir-les? Com ha sigut l'intercanvi de materials?*
- *Creieu que això passa a la vida? Quins paral·lelismes veieu a la vida real a nivell global i a nivell local?*
- *Qui teníeu més recursos s'ha preocupat de com estaven els altres grups? I els qui teníeu menys recursos éreu conscients del que tenien els altres grups?*
- *Què hauria passat si haguessin posat en comú tot el material i haguéssim construït entre totes una casa comuna?*

MATERIAL PER A L'EDUCADORA

En el joc l'educadora representa el poder d'un territori que té forma d'estat i és opressor i autoritari. Tanmateix, expliquem que no totes les manifestacions del poder son opressores ni autoritàries, que existeixen possibilitats en que l'exercici del poder vetlli pel benestar comú i incentivant la redistribució equitativa de la riquesa.

La situació desigual d'accés a recursos té una herència i causes estructurals. Podem parlar d'una jerarquització del nord i sud global. El nord global fa referència als països/territoris que van colonitzar (o neocolonitzen) i explotar altres territoris i persones amb la finalitat d'enriquir-se. El sud global fa referència als països/territoris que van ser colonitzats (o són neocolonitzats) i explotats, a través de fortes invasions, guerres, robatoris i milers de morts.

Avui en dia encara s'hereten aquestes relacions d'explotació i extractivisme. Parlem del neocolonialisme i que s'expressa de maneres molt diverses. Països del nord continuen enriquint-se de l'extractivisme i l'explotació que exerceixen a països del sud, robant i usurpen les terres. I això es pot mantenir, gràcies a l'ús d'aquestes etiquetes que menyspreen pobles sencers, així es justifica la violència, passar per sobre, com si unes persones valen més que altres. A més tenen legitimitat per fer-ho (els òrgans que tenen el poder a escala local i internacional ho permeten).

D'altra banda, aquesta estructura global també s'aterra a nivell més micro, reproduint la lògica colonial i racista a partir de barreres discriminatives; condemnes pel lliure moviment (fronteres hipermilitaritzades, falta d'accés a serveis bàsics per situació irregular versus facilitats atorgades pel passaport, CIE's, llei d'estrangeria, etc.), que pateixen gran part de la població.

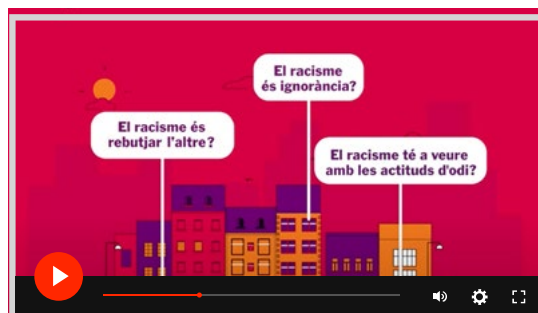
B La discriminació en l'entorn proper i llunyà 20'

1. Mantenim els grups de 4-5 persones. Visualitzem (física o digitalment) les imatges seleccionades. Veure **Annex 1**.
2. Per cada imatge escriuran (en un foli apart o en el foli de les fotografies) que veuen, si identifiquen alguna discriminació i el territori on creuen que està feta. L'educadora marca, per minut, el canvi d'imatge.
3. Ens asseiem en cercle per l'espai de reflexió.

Aquesta activitat requereix treball previ de selecció d'imatges i situacions amb les orientacions que trobareu a l'ANNEX 1.

REFLEXIÓ

- *Com es concreten les desigualtats i discriminacions en la quotidianitat propera?*
 - *Què en penseu de les discriminacions que heu identificat? Observeu alguna relació entre les imatges?*
4. Es visualitza el vídeo de SOS Racisme:

<https://youtu.be/JH6QY06TEKA>

MATERIAL PER A L'EDUCADORA

“El racisme és un atac als drets humans, a la justícia i a la dignitat. És incompatible amb la democràcia real i va molt més enllà d'una col·lecció d'estereotips i prejudicis socialment normalitzats. El racisme és un sistema d'opressió institucional que travessa la quotidianitat de les persones que el pateixen”.

REFLEXIÓ

- Podríeu explicar casos o situacions de discriminació que hàgiu sentit, vist o conegut?

MATERIAL PER A L'EDUCADORA

Pensar-nos de manera separada és la primera violència. Assumir que existeix allò “propi” i allò “altre” és difós i canviant en funció dels interessos. En aquest marc de pensament “l’altre” esdevé enemic (deshumanització de l’altre, desinterès o indiferència). La lògica de l’enemic ja es manifesta i es converteix en la construcció de fronteres (físiques o burocràtiques) a partir dels discursos d’odi [28] que exclouen del cercle “propi” allò diferent i que dificulten la vida i vulneren el dret a la no discriminació.

Discursos d’odi [28]: “Foment, promoció o instigació de l’odi, la humiliació d’una persona o grup de persones, així com l’assetjament, descrèdit, difusió d’estereotips negatius, estigmatització o amenaça respecte a aquesta persona o grup de persones i la justificació d’aquestes manifestacions per raons de raça, color, ascendència, origen nacional o ètnic, edat, discapacitat, llengua, religió o creences, sexe, gènere, identitat de gènere, orientació sexual i altres característiques o condicions personals” (La Comissió Europea contra el Racisme i la Intolerància).

“El racisme segueix sent la primera causa de delictes d’odi. Les institucions segueixen sent responsables de l’incompliment dels drets de les «víctimes» de racisme –que sovint acaben revictimitzant– i de la manca de mecanismes eficaços de reparació del dany. El discurs racista i les pràctiques i polítiques institucionals van de la mà, es retroalimenten, sent el primer al mateix temps causa i conseqüència de les segones.” (Dades extretes de SOS Racisme).[29]

C Alternatives

 20'

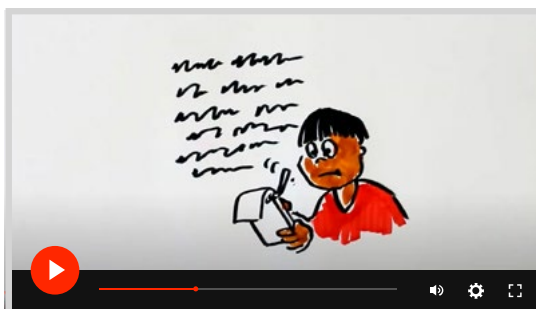
Després d’haver parlat en concret de diferents situacions de discriminació que operen en el món en que vivim, presentem l’existència d’organitzacions, projectes i alternatives que fan front a aquestes discriminacions i vetllen per defensar els drets humans.

1. Visualitzar la presentació “Actua davant la discriminació” (Vegeu Annex 2)
2. Es comparteixen els exemples de lluites i eines a l’abast per fer front als discursos d’odi i discriminacions i en defensa dels drets de les persones en:

[28] Extret de “Guia didáctica. Pensament crític i prevenció de discursos negacionistes entre la joventut”. InteRed.

[29] Extret de SOS - Racisme: <https://sosracisme.org/campanyas/delictes-i-discurs-dodi-racista/>

- a. ENTORN LOCAL
 - b. ENTORN GLOBAL
3. Expliquem què podem fer si som víctimes d'algun tipus de discriminació:
- a. Reproduïm el vídeo: "Si alguna vez sufres racismo, contacta con el SAiD"

<https://youtu.be/RxVHxkSuBgU>

- b. Introduïm el Servei de denúncies a:
<https://afrofeminas.com/category/denuncia/>
4. Expliquem què podem fer si presenciem una situació de discriminació.

MATERIAL PER A L'EDUCADORA

DAVANT EL RACISME: ACTUA!

Informació adaptada de SOS Racisme

<https://sosracisme.org/com-podem-actuar-davant-una-discriminacio-racista/>

Si veus una situació de racisme, **si pots, no passis de llarg**. Sense posar en perill la teva pròpia seguretat, apropa't i fes-li saber que estàs allà, demana-li si necessita ajuda o ofereix-li el teu testimoni si el necessita.

Si estan assetjant a una persona a un lloc públic, pots posar-te al seu costat, i donar-li conversa per donar-li suport amb la intenció de que la persona assetjadora s'allunyi i deixi d'assetjar-la.

Si es tracta d'una **agressió** o sempre que consideris que és necessari, pots **avisar a la policia** trucant al 112.

Si has patit una situació de racisme o discriminació (o si la vols comunicar com a testimoni), tingues en compte que **denunciar és el primer pas per posar fi a aquestes situacions**.

Demana ajuda a un adult per:

- Recollir tota la informació possible (data, hora, lloc, etc.).
- Fixa't bé en qualsevol detall que pugui ser important (el físic, la roba, símbols com tatuatges o altres).
- Demana, quan sigui possible, fulls de reclamació, rebuig, etc. i queda't amb una còpia

- Demana ajuda als possibles testimonis.
- Hi ha càmeres que hagin pogut gravar els fets? Algú amb mòbil o tauleta?
- Si has patit lesions, sol·licita un informe mèdic el més aviat possible.

3a part Tancament

A Mural – recollim el què hem après

 15'

Al mural de la campanya s'aniran bolcant aprenentatges, continguts i idees clau de la campanya. És important, que en acabar cada sessió s'escrigui o enganxi el que calgui per tal d'anar seguint el fil.

1. D'avui és important recollir el que diguin les alumnes en la ronda final de tancament.
2. Es farà un cercle i cada alumne dirà "Avui m'enduc..." amb el que hagi après.
3. L'educadora o una alumna pot anar-ho escrivint al mural per a que quedi registrat.

MÒDUL 7 · ANNEX 1

Orientacions per seleccionar les imatges. Us proposem el següent ordre per mostrar una cadena causal de desigualtat i violència migratòria.

- 1) Situació desigual i de supervivència en els països d'origen (originada principalment per les desigualtats i els interessos dels països del Nord Global front als països del Sud global)
- 2) Grups de persones fugen d'aquestes realitats en busca d'una situació més estable i menys violenta.
- 3 i 4) Rebuda dels països receptors d'aquestes persones, principalment violenta i hostil. Un cop aconseguen creuar: situació de precarietat, marginació i exclusió en els països responsables de les condicions de vida dels seus països d'origen. En el pitjor dels casos, deportació al país d'origen després d'haver arriscat la vida desplaçant-se.
- 5) Persones migrants i discriminades institucional, econòmica i socialment s'organitzen per reivindicar la situació de desigualtat estructural i sistèmica que pateixen; el fet que no estiguin regulades generen riquesa a les persones que els hi contracten perquè els hi paguen molt menys, a elles i a l'Estat (en temes d'impostos).

1. *Inserir imatges que mostrin explotació laboral, humana i mediambiental en països del sud global (per exemple, Bangladesh, Congo, India, etc.)*

Explicació

Els marcs de condicions laborals i mediambientals en Àsia, principalment al sud est asiàtic són molt poc exigents fet que facilita a grans multinacionals de 'fast fashion' elaborar molta roba amb un marge de benefici molt gran. La producció d'aquestes peces és gairebé 'cost zero' per les empreses a nivell econòmic, però molt car a nivell de qualitat de vida per les persones que en treballen i pel medi ambient, ja que són condicions molt precàries (remuneracions molt baixes, poques estones de descans, moltes hores, poc temps de conciliació familiar-laboral, treballadores molt joves, poques proteccions davant riscos laborals. A nivell de medi ambient, mala gestió del residu, contaminació del aire, i de les aigües, explotació de camps de cotó o producció sintètica, i un llarg etc.)

2. *Inserir imatges que mostrin fronteres, poden ser militaritzades, amb vista d'ocell, etc. Poden ser: el mur Al Yidar, la tanca de la ciutat de Gaza, la tanca de Melilla, etc.*

Explicació

Les males condicions laborals, generades per la història colonial i el anomenat "deute extern", així com les crisis ambientals (generades per l'extracció de materials naturals dels països del sud global per part dels països del nord global), entre d'altres factors, acostumen a deixar un escenari hostil de violència i conflictes armats (intervinguts i instrumentalitzats pels països del nord global, de nou pel comerç d'armes). Davant d'aquest context, moltes persones i famílies

MÒDUL 7 · ANNEX 1

fugen per trobar en altres països del nord global una millor qualitat de vida. La resposta dels països receptors principals d'aquests fluxos de persones refugiades acostuma a ser negativa, deshumanitzant a les persones a través de la policia de la frontera, de les tanques, i de no garantir els seus drets com a persones refugiades.

3. *Inserir imatges de barraques o campaments precàris a ciutats receptores de fluxes migratoris.*

Explicació

Tot i que a nivell legal es garanteixi el Dret a l'Habitatge digne, no tothom té accés a aquest dret, ja sigui per les seves condicions econòmiques, per la seva situació de papers, per la manca d'acompanyament institucional a les persones migrades o per altres condicionants.

4. *Inserir imatge de protesta davant del CIE (Centre Internament d'Estrangers)*

Explicació

Aquests centres són espais de privació de llibertat per a persones que no han comès delictes, sino que, estan en situació administrativa irregular. Allà el tracte a les persones està aïllat i poc regulat, facilitant el maltracte i la impunitat per part dels funcionaris d'aquest centre cap a les persones preses. Tot i que per normativa ha de ser un espai temporal molta gent passa mesos allà, finalment solen ser deportades.

5. *Inserir imatge de persones migrades reivindicant el seu dret al treball digne i ben regulat, per exemple: Sindillar*

Explicació

Manifestació de col·lectius i persones treballadores de la llar. Reivindiquen que les tasques que elles desenvolupen estan invisibilitzades i poc valorades, fet que fa que no s'ofereixen cobertures de qualitat i públiques per les treballadores d'aquest sector. D'altra banda, al ser un treball invisibilitzat moltes persones migrants, principalment dones, que no han pogut accedir als papers reguladors de la seva situació a Espanya es veuen obligades a treballar en aquest àmbit sense un marc jurídic - econòmic que garanteixi els seus drets.

MÒDUL 7 · ANNEX 2

Exemples d'entitats defensores de drets de les persones migrades a l'entorn LOCAL

Afrocolectiva

Exemples d'entitats defensores de drets de les persones migrades a l'entorn GLOBAL

MÒDUL 7 · ANNEX 2

QUÈ FER DAVANT D'UNA DISCRIMINACIÓ RACISTA

QUÈ FAIG SI PATEIXO UNA DISCRIMINACIÓ DINS L'AULA?

Apropa't al professorat o referent de convivència amb qui et sentis comòde i fes-li saber. Comparteix la informació al referent, ningú s'enfadarà amb tu. Tu no ets culpable!

Explica-ho a la teva família perquè et puguin ajudar.

També podeu apropar-vos a diferents exemples dels que hem vist com: Afroféminas o SOS Racisme.

QUÈ FAIG SI OBSERVO UNA DISCRIMINACIÓ DINS L'AULA?

Estigues al costat de la persona que ha patit la discriminació i ofereix-li ajuda. No siguis còmplice dels actes de les altres persones. Sigues una persona empàtica.

RECORDA

Hi ha una **Llei d'igualtat de tracte i no-discriminació** que ens empara dins i fora de l'escola.

Èstratègies de sostenibilitat I. Ètica de la cura

RESUM SESSIÓ

En aquesta sessió coneixerem, a partir d'estratègies introspectives vinculades als principis de l'ètica de la cura, la relació entre el món emocional propi i l'entorn. Les condicions ambientals, socials i polítiques influeixen transversalment en la nostra identitat i emocionalitat, tant individual com col·lectiva. Reflexionarem sobre el concepte "agents de canvi" en tant que persones i comunitats actives en la creació o modificació d'aquestes condicions. A partir d'una dinàmica vivencial i corporal, reconeixerem a l'altra i visibilitzarem de quina forma es teixeixen les relacions que ens connecten. Incorporarem l'agraïment a partir del "jo" en relació amb les altres, tornant a la reflexió de la interdependència.

IDEA FORÇA

Teixim relacions amb respecte i cures reconeixent-nos com a éssers interdependents.

CONCEPTES CLAU

Interdependència, cures, vulnerabilitat, corresponsabilitat, límits interpersonals i intrapersonals.

OBJECTIUS

- Reflexionar sobre la necessitat i importància de relacionar-nos posant la vida al centre.
- Conèixer l'ètica de la cura com a proposta que posa el focus en les persones i la sostenibilitat de la vida.
- Conèixer els límits de les persones i la importància de respectar-los.

DINÀMICA

PRIMERA PART	1. Presentació (20') 1a. Recordem el que hem fet (5') 1b. Joc inicial d'emocions (15')
SEGONA PART	2. Contrastos (75') 2a. Necessitats i cures – ètica de la cura (35') 2b. Relacions de poder – guiatge mà (40')
TERCERA PART	3. Tancament (25') 3a. Tancament (15') 3b. Sistematització dels aprenentatges (10')

MATERIAL DE L'EDUCADORA

Cartes 'Konekta', cartell DIN-A4 "Què puc fer jo? Què podem fer com a societat?", post-its.

REQUISITS TÈCNICS

Equip de so, aula polivalent.

DESENVOLUPAMENT DEL MÒDUL 8

Estratègies de sostenibilitat I. Ètica de la cura

1a part Presentació

A Recordem el que hem fet

En aquesta primera part, recuperem les idees claus de la darrera sessió a partir de la pregunta:

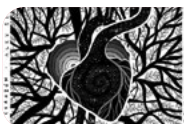
“Què recordem de la sessió anterior?”

B Joc inicial d'emocions

En aquest mòdul treballarem les emocions i, per tant, la dinàmica inicial serà per connectar amb aquestes.

1. Distribuirem en cercle les cartes de Konekta al terra de l'aula. En aquestes es trobaran escrits els noms de diferents sentiments.
2. Demanem a l'alumnat que camini lliurement per l'aula mentre es reproduïx la cançó.

Sana Corazón

Alex Serra

<https://youtu.be/213rBtz1h6g>

3. Mentre caminen, els convidarem a escollir una de les cartes responent a la següent pregunta:
 - *Quina de les emocions em representa avui?*
4. Quan hagin escollit la carta hauran de parar de caminar davant la carta escollida.
5. Per acabar, demanem a les participants que vulguin que ens expliquin per què han escollit aquella emoció, o bé, què li fa sentir aquella emoció.

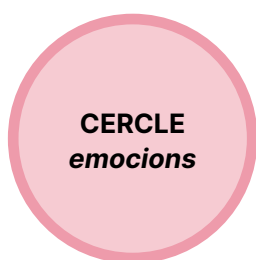
És necessari explicar alguna de les emocions en el cas que no la conequin.

2a part Contrastos

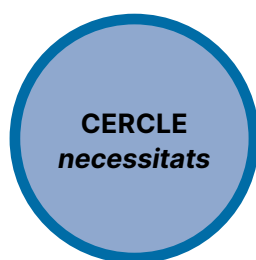
A Necessitats i cures

 35'

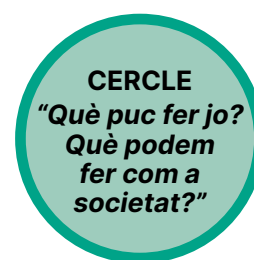
1. Per fer aquesta activitat haurem de separar les taules i cadires, i deixar un espai buit al centre de l'aula.
2. En aquest espai buit, farem 3 grans cercles diferents a terra:

Farem un cercle ple amb les cartes d'emocions de 'Konekta'.

Farem un cercle ple amb les cartes d'emocions de 'Konekta'.

(Vegeu [Annex 1](#))

3. Seguidament, llegim una frase i demanem a l'alumnat que es col·loqui davant de la carta de l'emoció que li generi aquella situació. Si volen, poden compartir la justificació.
4. Després d'haver triat l'emoció, preguntem què és el que necessiten per revertir aquella situació, per sentir-se millor, o si identifiquen alguna necessitat concreta (individual o col·lectiva). Quan la sàpiguen, demanem que es col·loquin davant d'aquella necessitat que representi allò que necessiten. Si volen, poden compartir la justificació.

5. Per últim, ens mobilitzem al tercer cercle. Els hi demanem que ens diguin què creuen que poden fer per revertir i canviar aquella situació i vetllar perquè no hi hagi discriminació.

NOTA PER A LA DINAMITZACIÓ

A mesura que anem comentant les emocions i necessitats que apareixen per cada una de les frases/situacions introduïm reflexions sobre l'ètica de la cura. Podem relacionar-ho amb aspectes treballats a la sessió anterior, tant de situacions de discriminació com d'alternatives que vetllen per a la no-discriminació.

Poden escriure en post-its les idees que surtin i posar-les al voltant del cartell. O compartir-les en veu alta.

FRASES

“Com em sento ...

1. ... si les meves amigues em preparen una festa d'aniversari.”
2. ... un company de classe no m'ha tornat la salutació quan m'he creuat amb ell.”
3. ... si molta gent del meu entorn parla el mateix idioma i jo no l'entenc?”
4. ... si faig un treball de classe i algú canvia el seu nom pel meu, fent veure que és qui l'ha realitzat?”
5. ... si escolto a les notícies que els conflictes a l'altra part del món s'incrementaran en els propers anys.”
6. ... quan conec els canvis que implica la situació de marxar a viure a un altre lloc del món” (estudis, nivell econòmic, papers, amistats, rutines, i casa...).
7. ... si al carrer veig una persona demanant ajuda amb un cartell per recollir diners.”
8. ... quan m'adono que hi ha gent que no té un lloc on viure?” (desnonaments, expulsió de persones de territoris (colonització, genocidis...), pobresa).

B Relacions de poder – guiatge mà

 40'

Fins ara, hem identificat com ens sentim en diferents situacions personals i de l'entorn. Així com quines són les nostres necessitats. Cal tenir en compte que, sovint les emocions se'ns queden al cos sent aquest el que respon davant diferents estímuls quan ens relacionem amb les persones o l'entorn. És per això que ara ens endinsarem a experimentar com ens relacionem amb els companys/es i com aquestes relacions afecten el nostre cos.

Amb música de fons:

Chihiro
Yoste

<https://youtu.be/sVygNX6ZGcs>

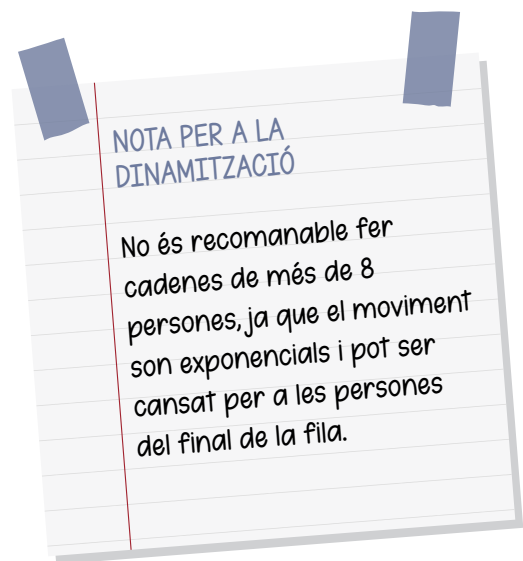
1. Demanem a l'alumnat que es reparteixi per l'aula i que se separin per parelles.

Durant la duració de l'activitat haurem d'estar en silenci i relaxades, parlarem amb els cossos així que haurem d'aguditzar altres sentits per escoltar-nos. Si la classe està agitada, en poden fer tres respiracions conjuntes i profundes.

2. Demanem que cada integrant de cada parella es numeri amb "1" o "2". Amb música de fons, els "1" hauran de guiar amb la mà a la seva parella. Els "2" hauran de seguir la mà mirant-la amb un pam de distància i seguir el moviment. Passada una estona, l'educadora demanarà que canviïn els rols.
3. Després, es demana a l'alumnat que s'agrupin en tríos per iniciar la mateixa dinàmica anterior, aquesta vegada guiant a 2 persones. Cada un dels integrants ha de passar per cada un dels rols. És important recordar una mirada ample per no xocar, i la cura de les persones.
4. Tot seguit, demanem que s'ajuntin en grups de 6-8 persones fent una fila o cadena. La persona "1" guia a la persona "2". La persona "2" segueix a la persona "1" i guia a la persona "3". La persona "3" segueix a la persona "2" i guia a la persona "4". I així successivament. L'última persona només seguirà i no guiarà a ningú. L'educadora anirà demanant a la persona "1" passi a la cua de la cadena per canviar el rol.

Un cop fets tots els canvis de rol, demanem que s'ajuntin per compartir com s'han sentit durant l'experiència i generar un espai de debat.

REFLEXIÓ

- *Què ha passat?
(cal escoltar almenys 3 veus, abans d'entrar en particularitats, també cal recordar que no hi ha respostes bones ni dolentes, que simplement cadascú té la seva experiència)*
- *Com us heu sentit en la primera part de la dinàmica (parelles)? I en la segona (tríos)? I en la tercera (cadena)?*
- *En quina posició et vas sentir més còmode, guiant o quan et guiaven? per què?*
- *Que va passar quan éreu una gran cadena?*
- *Quin tipus de poder heu observat?*
- *Podríeu posar exemples d'expressions del poder o relacions de poder del vostre entorn o de la societat en què ens trobem?*
- *Creieu que teniu i/o exerciu poder? Creieu que el poder que exerceixen altres persones us afecta d'alguna manera?*

**MATERIAL PER A
L'EDUCADORA**

El poder és una capacitat inherent que tenim com a éssers humans. Tanmateix, l'ús i manifestació d'aquest varia en funció del context. La paraula poder s'utilitza sovint en diferents àmbits de la societat i moltes vegades té diferents significats. Prové del verb llatí *potere*, l'origen del qual es troba en l'expressió *pote est* ("pot ser" o "és possible"), d'on ve el verb **poder** que nosaltres fem servir. Així, "poder" és la capacitat d'alguna cosa o algú de fer possible alguna cosa.

En el món actual on les estructures de poder són desiguals (poder colonitzat), coneixem la seva expressió com a jeràrquica i asimètrica, i en un foment de discriminacions en què les parts que exerceixen el poder en surten beneficiades a costa de la situació d'opressió de l'altra part. Es tracta d'un **poder autoritari i abusiu**. A **escala global** la manifestació del poder generalment opera basant-se en relacions de **dominació i explotació** (de persones i territoris), on s'abusa de la influència de poder que es té. Aquest abús de poder que perpètua desigualtats estructurals, en que es blinden uns privilegis d'uns territoris i persones, i es rebutja i discrimina a nivell local allò que pot presentar una amenaça pel manteniment d'aquests privilegis.

D'altra banda, pot haver-hi un poder **beneficiós pel grup**, ben enfocat i utilitzat, tot i que pot haver-hi jerarquia, però que el poder sigui conscient, i l'objectiu sigui **col·lectiu** i, per tant, cal descolonitzar el poder, tenint en compte tots els impactes de l'ús del poder i assumint responsabilitat dels actes.

Tanmateix, el poder no sempre s'expressa de la mateixa manera. Hi ha persones o rols que per diferents raons tenen més influència de poder. En aquest cas és molt important saber identificar com opera i on opera el poder, i **que les diferents parts prenguin responsabilitat a l'hora d'exercir poder**. La lògica de poder opera fora de l'òptica moralista de bo o dolent, és a dir, que sigui jeràrquic no és dolent per se. Ni el poder horitzontal és bo per se. En **funció del context**, el poder es manifestarà d'una forma o una altra.

La **capacitat d'agència** és també una manifestació del poder. Totes tenim agència per decidir i canviar les coses que no ens semblen bé. Un exemple són les lluites i moviments socials, en què diferents persones s'organitzen i creen col·lectius per transformar aquelles coses que no funcionen. Així doncs, el poder també és una **eina possibilitadora**, però que cal fer-ne un bon ús. Quina és la motivació que es té? És per beneficiar a les altres persones o és per treure'n profit propi?

3a part Tancament

A Teatre Imatge

 15'

1. Convidem l'alumnat a sortir, d'una en una, al centre de l'aula i fer una posició que representi l'emoció o el sentiment amb el qual ens hem quedat en acabar la sessió.
2. Serà una creació en la qual l'alumnat construirà una imatge conjunta a partir de la seva expressió individual.

B Sistematització dels aprenentatges

 10'

1. Abans o després de la dinàmica de tancament, preguntem què és el que ens enduem avui i fem una síntesi col·lectiva dels aprenentatges del dia.
2. Plasmem les idees al mural de la campanya.

MÒDUL 8 · ANNEX 1

**QUÈ PUC FER JO?
QUÈ PODEM FER
COM A SOCIETAT?**

Estratègies de sostenibilitat II. Economia social solidària feminista

RESUM SESSIÓ

Explorem els principis i lògiques que configuren l'economia social i solidària aquí i allà, des d'exemples concrets d'economia en el quotidià i la comunitat de proximitat. Fins a formes d'autoorganització comunitària de dones a diferents localitats, donant espai a la cooperació com a forma alternativa de trobar solucions comunes a situacions compartides.

IDEA FORÇA

Dins de la comunitat educativa: Cooperar o competir? De quina forma ens vinculem amb el territori? Apropar l'economia o identificar-la en la nostra comunitat?, Reconèixer diferents formes de fer economia, relacionar-nos, consumir, organitzar-nos i cuidar-nos.

CONCEPTES CLAU

Interdependència, reconeixement mutu, identificació dels desequilibris a les relacions de poder. Feminisme, solidaritat, reciprocitat, vida en comú, comunitat sostenible, cures.

OBJECTIUS

- Posar en valor organitzacions d'arreu del món de dones que satisfan necessitats comunitàriament.
- Reflexionar sobre la sostenibilitat econòmica i social amb alguns exemples.
- Identificar les xarxes d'organització comunitària i interdependència als contextos de proximitat.

DINÀMICA

PRIMERA PART	1. Presentació del grup (10') 1a. Benvinguda i presentacions (5') 1b. Trenca gel amb noms (5')
SEGONA PART	2. L'economia social i solidària aquí i allà (40') 2a. Joc de col·laboració. Els principis cooperatius (15') 2b. Cooperació o competència? Exemples d'economia en el quotidià (5') 2c. Experiències comunitàries d'autoorganització al Sud Global (10') 2d. El robot. Autoorganització contra el capitalisme (10')
TERCERA PART	3. Tancament (10') 3a. Cercle de tancament (10')

* Distribució de temps per a les dinàmiques ajustada a una sessió de una hora.

MATERIAL DE L'EDUCADORA

Làmines, una per cada experiència.
Cadires.

REQUISITS TÈCNICS

Equip de so i audiovisual per acompanyar les dinàmiques.

DESENVOLUPAMENT DEL MÒDUL 9

Estratègies de sostenibilitat II. Economia social solidària feminista

1a part Presentació de grup

A Benvinguda i presentacions

🕒 5'

Introduir el fil conductor del mòdul, sobre economia social i solidària, fent una mica de sondeig si coneixen el terme, a què els sona, etc.

Comentem com treballarem durant la sessió (dinàmiques i reflexió col·lectiva) i establím els acords grupals per al desenvolupament de les dinàmiques des de la participació activa, el respecte, reconeixement mutu i circulació de la paraula.

B Trenca gel amb noms

🕒 5'

Ens posem tots i totes en cercle per a fer les presentacions inicials amb un joc de ritme grupal, dient el nom de cadascú sense perdre el ritme marcat per als peus de tot el grup. Tanquem la dinàmica una vegada tothom s'ha presentat.

2a part L'economia social i solidària aquí i allà

A Joc de col·laboració, endevinar principis cooperatius

🕒 15'

Joc Interdependent. Es divideix la classe en grups de mínim 4 persones.

- Hi haurà 10 pòsits a la pissarra, que equival a les rondes que farem. L'objectiu és que no en quedi cap.
- Cada grup tindrà 1 bolígraf o retolador i llibreta per escriure o dibuixar.
- La persona dinamitzadora 10 targetes amb 1 concepte cadascuna (Comunitat, Consum, Barri, Feminisme, Assemblea, Cooperativa, Democràcia, Solidaritat, Cures, Justícia)
 - a. El joc comença amb un grup a l'atzar (grup 1.) ha de tancar els ulls. La persona dinamitzadora mostra a la resta de la classe una targeta de les 10, en silenci.
 - b. El grup 1 pot obrir els ulls i ha de esperar que la resta de grups posin a la

llibreta una pista para el grup 1.

Cada grup posarà una pista, una cosa relacionada amb el concepte que ha sortit. Han de decidir si volen escriure (1 paraula) o dibuixar (un o altre) intentant no ser evidents.

- c.** Quan tots estan llestos, el grup 1 torna a tancar els ulls i fem comprovació que ni les paraules, ni els dibuixos es repeteixen, si és així s'eliminen automàticament (per això hem d'intentar no ser massa evidents) deixant menys pistes pel grup 1.
- d.** El grup obre els ulls i amb les pistes que han quedat ha d'aconseguir endevinar quin era el concepte. Si ho enverina, traiem un pòsit de la pissarra, si no ho fa afegim un altre.
Això significa que tota la classe guanya o perd, i què és un esforç de totes, fer relacions complementàries, originals, intentant col·laborar perquè altres endevinen, la competència no té lloc.
- e.** Canvi de grup. I es repeteix la dinàmica, amb el següent concepte.
El joc permet incorporar debats en cada ronda, mentre es dibuixa o escriu, també a l'encertar o no, sobre l'imaginari, les opcions. A més cada ronda es torna més dinàmic perquè ja se sap l'ordre i els dibuixos i paraules surten més espontanis.

REFLEXIÓ

Es posa en comú que tots aquests elements estan presents a l'economia social i solidària. Els repassem i generem un diàleg al voltant d'aquesta relació, dels uns i els altres, i les representacions que han sorgit.

S'ha utilitzat situacions quotidianes per a representar-les? Quins conceptes han sigut més fàcils o més complexes de comunicar? Quines estratègies permeten que guanyem totes i totes?

B

Cooperació o competència? Exemples d'economia en el quotidià

5'

Posada en comú dels principis, aclariments de què és i perquè serveix l'ESS.

Equitat (diversitat i democràcia)	Treball digne (responsabilitat)
Sostenibilitat mediambiental (Ecodependència)	Cooperació / Intercooperació
Repartiment de la riquesa (sense ànim de lucre)	Compromís amb l'entorn (arrelament al territori)

Podem utilitzar com a suport gràfic, la carta sobre els principis de l'ESS (vegeu Annex 1) de la Xarxa d'Economia Alternativa i Solidària (REAS) publicada l'any 2022.

REFLEXIÓ

- *Com es manifesten en el nostre quotidià els principis de l'ESS?*
- *Què necessitem com a comunitat educativa perquè funcioni?*
- *Com creiem que és possible fer intercooperació al barri?*
- *En quins llocs es podrien crear els conceptes del primer lloc amb els principis?*
- *Coneixeu empreses, entitats que funcionin d'aquesta manera?*

A través de preguntes posem en debat els avantatges i desavantatges de prendre eleccions individuals i col·lectives en situacions concretes.

C

Experiències comunitàries d'autoorganització al Sud Global

10'

Comentem amb suport d'una [làmina](#) (vegeu Annex 2) es comparteixen amb la classe les experiències d'ESS impulsades per dones autoorganitzades, per satisfer les seves necessitats des de la base de suport mutu, hi ha 2 experiències mixtes.

En funció del temps, es poden escollir algunes per a profunditzar en l'activitat econòmica que realitzen els projectes o algun element que hagi cridat l'atenció. És important posar atenció si hi ha alumnes a classe dels països on s'ubiquen algunes de les iniciatives, si és el cas, preguntar i donar espai per comentar en veu pròpia si coneixia experiències, etc.

D

El robot. Autoorganització contra el capitalisme

10'

Es col·loquen les cadires arreu de l'espai en diferents direccions. L'alumnat s'asseu a les cadires deixant una buida. Una persona del grup es quedarà dret, i com si fos un robot intentarà arribar a la cadira buida mentre la resta del grup ha d'intentar evitar que s'apropii d'aquesta cadira que pertany al col·lectiu.

NORMES: El grup no pot parlar per comunicar-se. Si un d'ells s'aixeca, ja no pot tornar a la mateixa cadira, ha de canviar de lloc. La persona que fa de robot, ha d'avançar per l'espai mantenint la mateixa velocitat i un so distintiu i constant.

La dinàmica es repeteix tantes vegades com a persones vulguin fer de robots, el joc va agafant dinamisme en la mesura que el grup comprèn que és necessari desenvolupar una estratègia col·lectiva.

Quan veiem que el grup després d'un temps, no canvia la dinàmica de competència

interna o individualitat, fem un “para i pensa”. Vol dir, fem stop!, i els demanem 1 segon per a pensar, què estem fent?, ens està funcionant? Hi ha alguna altra alternativa per fer-ho diferent? I si provem?, els hi donem aquesta oportunitat de reflexió crítica i autoconsciència per continuar i aprehendre.

REFLEXIÓ

Es poden fer pauses per reflexionar en meitat del joc sobre algunes estratègies que han anat funcionant, per reforçar i que continuïn desenvolupant-la, així com les formes d'organització i de comunicació entre ells.

3a part Tancament

A Imatge col·lectiva

 10'

Amb tot el grup a una banda de la sala, mirant cap endavant els convidem a sortir d'un en un (per donar temps a l'observació), i a posar-se com a una estàtua simbolitzant **allò que he après o m'ha resultat significatiu de la sessió**. És a dir, surt una persona i es posa a l'espai delimitat fent una estàtua amb el seu cos i es queda, surt una altra persona i posa la seva estàtua també, i així fins que surt tot el grup i es va conformant un quadre o imatge col·lectiva de tots els aprenentatges, emocions o conceptes significatius.

CARTA DE PRINCIPIS DE L'ECONOMIA SOLIDÀRIA

Aquest document presenta els principis que caracteritzen l'economia solidària per a REAS, Red de Redes de Economía Alternativa y Solidaria. Es tracta dels trets que orienten tant la visió com la pràctica de les organitzacions d'economia solidària i les seves relacions amb altres agents, així com el projecte econòmic, social i polític que impulsa el moviment en conjunt.

La primera versió d'aquesta Carta de Principis va ser elaborada l'any 1995 i va ser revisada en 2000 i 2011. El 2022 presentem una actualització dels continguts, d'acord amb els canvis que s'han anat produint en els contextos tant locals com globals, en l'àmbit de les alternatives econòmiques transformadores i en el mateix moviment de l'economia solidària. En aquest sentit, cal destacar la incorporació d'una mirada més feminista i ecologista, atès que enfrontem una conjuntura planetària en la qual la resposta a les urgències i els reptes ecosocials s'han convertit en una prioritat per a la mateixa sostenibilitat de la vida.

Com es desprèn d'aquest document, l'economia solidària, que és un corrent dins de l'economia social, és una visió i una pràctica que col·loca els processos de sosteniment de la vida al centre de l'activitat socioeconòmica, per la qual cosa situa les persones, comunitats, pobles, cultures, entorn ambiental i béns comuns per sobre del capital i de la seva acumulació.

D'aquesta manera, l'economia solidària promou i desenvolupa iniciatives alternatives en totes les esferes del cicle econòmic (finançament, producció, comercialització i consum), des de valors relacionats, entre d'altres, amb la cooperació, la reciprocitat, l'autogestió i la solidaritat. Tot això des d'una perspectiva transformadora que persegueix construir economies més comunitàries, democràtiques, equitatives, inclusives i sostenibles. Economies, en definitiva, feministes, ecològiques i solidàries.

Des d'aquesta perspectiva, les propostes de l'economia solidària fan front al desenvolupament d'una economia capitalista, financeritzada i allunyada de l'economia real, centrada en el creixement il·limitat de la producció i el consum al marge dels seus efectes socials i ambientals, i que tenen com a únic objectiu l'ànim de lucre i la maximització de beneficis, la qual cosa produeix expressions de precarietat, pobresa i desigualtat insostenibles.

Es tracta d'un sistema no només econòmic, sinó sociopolític i cultural, on la identitat masculina, heterosexual, blanca, normativada, aduocèntrica i urbanita sosté privilegis sobre altres identitats i orientacions sexuals i de gènere, de manera que dona lloc a relacions de desigualtat i exclusió.

Un sistema, a més, ecocida, que no atén el fet que el planeta hagi sobrepassat els seus límits biofísics. La destrucció d'ecosistemes, l'augment de la petjada ecològica, l'escalfament global o la pèrdua de biodiversitat són alguns dels efectes d'un model que posa en qüestió la mateixa sostenibilitat de la vida i, per tant, compromet l'existència de les generacions futures.

PRINCIPIS DE L'ECONOMIA SOLIDÀRIA

Un sistema, finalment, antidemocràtic, que escapa al control i està per sobre de la sobirania de les persones, grups socials i dels pobles, i que s'imposa com a única alternativa, no sols econòmica, sinó també d'organització social, política i cultural. Una imposició que inclou l'exercici de la violència contra la vida i els drets humans d'àmplies capes de la població, així com altres violències més subtils i discretes.

Des de l'economia solidària, reivindicuem la transició cap a nous models en els quals els sis principis que presentem -equitat, treball digne, sostenibilitat ecològica, cooperació, repartiment just de la riquesa i compromís amb l'entorn-, possibilitin la generació d'iniciatives, espais i xarxes econòmicament i socialment transformadores.

Aquest document no és un text tancat ni pretén definir amb exhaustivitat cadascun dels principis senyalats, sinó que és fruit d'un procés d'elaboració col·lectiva i col·laborativa en el qual han participat moltes persones, organitzacions i xarxes que, a través de la seva experiència, el seu quefer quotidià i també dels seus somnis i aspiracions, tracten d'entendre i desenvolupar els valors i les pràctiques de l'economia solidària.

Amb aquest, REAS Red de Redes de Economía Alternativa y Solidaria pretén comunicar públicament els trets centrals que la identifiquen com a moviment, millorar les pràctiques de les xarxes i iniciatives que agrupa, dialogar amb altres economies transformadores i promoure aliances i col·laboracions amb altres xarxes i institucions que comparteixin la necessitat de construir alternatives socioeconòmiques.

EQUITAT

TREBALL DIGNE

**SOSTENIBILITAT
ECOLÒGICA**

COOPERACIÓ

**REPARTIMENT JUST
DE LA RIQUESA**

**COMPROMÍS
AMB L'ENTORN**

Davant d'un sistema que es caracteritza per generar múltiples desigualtats i opressions, l'economia solidària proposa una transició cap a nous models en els quals l'equitat sigui un element central en les relacions entre persones, comunitats i pobles, així com amb el planeta. Unes relacions horitzontals que reconguin positivament i integrin la diversitat.

L'equitat incorpora a l'objectiu de la igualtat les perspectives complementàries de la justícia i la diversitat. Suposa reconèixer i considerar la igualtat d'oportunitats, condicions i tracte, alhora que establir un repartiment just d'obligacions, recursos i responsabilitats. Es tracta d'un valor necessari per reconèixer i garantir el dret de tota persona a viure una bona vida des dels principis d'universalitat i de singularitat, així com dels seus interessos i necessitats vitals.

Fomentar l'equitat implica garantir el dret de totes les persones a no estar sotmeses a relacions basades en la dominació, sigui com sigui la seva condició socioeconòmica, de gènere, orientació i identitat sexual, edat, cultura, origen, creences, llengües, situació legal, capacitats..., així com qualsevol altra característica objecte de discriminació.

Incorporar el principi d'equitat en les iniciatives de l'economia solidària suposa enfortir el seu caràcter transformador i inclusiu, així com prioritzar la tasca de construir espais habitables on es qüestionin els privilegis i en els quals qualsevol persona pugui participar des del reconeixement de la seva diversitat. Espais que promoguin la igualtat d'oportunitats a través de pràctiques que visibilitzin i transformin els sistemes opressius i possibilitin la transició cap a models més equitatius i responsables.

El compromís amb el principi d'equitat implica totes les estructures i totes les persones que, d'una manera o altra, formen part de les organitzacions i xarxes de l'economia solidària, però també les seves relacions amb altres persones i entitats socials.

Es tracta, així mateix, d'un criteri de relació amb el conjunt de la societat i amb els diferents territoris, rurals i urbans, geogràficament pròxims o llunyans i, particularment, amb aquelles persones i comunitats que suporten nivells més grans de desigualtat i discriminació.

PER DESENVOLUPAR AQUEST PRINCIPIS PROPOSA

Promoure entre les persones relacions de reciprocitat que facilitin la corresponsabilitat des dels valors i la pràctica del suport mutu

Assegurar un repartiment equitatiu de totes les tasques productives, reproductives i de cures

Valorar de manera ètica i justa els béns i serveis, facilitant la seva disponibilitat i accés per a totes les persones

Articular espais i pràctiques que considerin en tot el seu procés a les persones en situació de vulnerabilitat i desavantatge social, garantint la igualtat de drets i oportunitats, i facilitant-ne la inclusió a través de l'acció positiva, la formació i el desenvolupament de capacitats

Repensar i transformar les estructures i pràctiques de governança en les quals es poden donar dinàmiques de poder excloents i sovint invisibilitzades: processos de presa de decisió, gestió d'emocions, repartiment de tasques, maneig de conflictes, etc

Garantir el dret a la participació lliure, horitzontal i equitativa en tots els àmbits organitzatius i assegurar que la informació sigui accessible, clara i freqüent

EQUITAT

TREBALL DIGNE

Molt més que una feina o una ocupació, el treball és tota activitat humana que fa possible que la vida se sostingui, sigui tractada amb cura i es reproduïxi, tant en el present com en el futur. Per això, des de l'economia solidària, es reconeixen els treballs en plural, productius i reproductius, professionals i voluntaris, remunerats i gratuïts.

Així mateix, s'entén el treball com una eina d'acció col·lectiva al servei de les necessitats de la comunitat i de la sostenibilitat de la vida, orientada al desenvolupament de les capacitats i a l'empoderament individual i col·lectiu.

La interdependència i l'ecodpendència són assumides com a processos bàsics i necessaris per a la nostra supervivència, per la qual cosa, particularment, els treballs de cures entre les persones, comunitats i amb el planeta, se situen com a prioritaris per a l'organització social. Compartir la responsabilitat i distribuir equitativament la seva provisió és indispensable per promoure la qualitat de vida de les persones, de la comunitat i el seu entorn ambiental, així com per al desenvolupament de relacions socials i econòmiques justes.

Per això, l'economia solidària promou un treball digne, saludable i emancipador, basat en la cooperació i en l'equilibri salarial, en el dret a participar de la propietat dels mitjans de producció i en la presa de decisions. Una ocupació dirigida a produir béns i serveis socialment útils de manera equitativa i sostenible.

Com a manera de superar les dinàmiques d'empobriment crònic i precarització vital, les experiències de l'economia solidària ofereixen a les persones els recursos i el temps necessaris per gaudir de vides que valguin la pena viure's. Per això, promouen iniciatives cooperatives, autogestionades, participatives i transparents que satisfacin necessitats i contribueixin al benestar individual i col·lectiu. Aquestes iniciatives han de garantir el desenvolupament de les capacitats personals, el repartiment de tots els treballs, així com la creació d'ocupació estable i de qualitat que faciliti la inclusió social i econòmica en un entorn d'igualtat d'oportunitats.

Mitjançant la proposta d'un nou repartiment, valoració i reorganització social de tots els treballs, l'economia solidària impulsa un canvi cultural que permeti superar les lògiques dualistes de dominació i de fragmentació entre les diferents esferes que concerneixen la vida de les persones. En últim terme, es persegueix revalorar la vida en totes les seves dimensions i etapes.

PER DESENVOLUPAR AQUEST PRINCIPIS PROPOSTA

Fomentar el repartiment de tots els treballs (remunerats o no), l'equiparació del valor social i econòmic del treball productiu i reproductiu, i la distribució equitativa de la renda com a garantia d'una bona vida

Promoure una nova organització social de les cures que garanteixi la seva provisió des de la responsabilitat compartida i el repartiment dels treballs en les esferes privada, comunitària i pública

Impulsar l'organització i participació comunitària per a l'impuls d'iniciatives socials que promoguin la solidaritat econòmica, la satisfacció de necessitats socials i la promoció del benestar, amb intermediació dels diners o sense

Defensar i garantir el dret fonamental per a totes les persones d'accés a les oportunitats laborals i socials necessàries per a l'obtenció de recursos

Desenvolupar una feina decent, emancipadora i inclusiva capaç de gestionar la diversitat i incorporar laboralment i socialment les persones que sofreixen qualsevol tipus de discriminació

Construir organitzacions habitables i responsables amb la sostenibilitat de la vida, tenint en compte tant les dimensions social, ambiental i comunitària de les cures, com la capacitat de les persones per triar el seu treball des de les seves habilitats i anhels

Impulsar empreses horitzontals, diverses i democràtiques que impulsin la participació, el lideratge cooperatiu i el pensament crític, parant esment en els processos i en les relacions, incorporant en la cultura organitzacional la salut emocional i la necessitat de donar i rebre cures

SOSTENIBILITAT ECOLÒGICA

Tota activitat humana és ecodependent, per la qual cosa des de la perspectiva de la sostenibilitat ecològica se'n reconeixen els límits ambientals i es promou el compromís de convivència positiva amb l'entorn natural i el manteniment de la seva riquesa en el present i en el futur.

L'economia solidària reconeix la naturalesa com a subjecte de drets, per la qual cosa col·loca als éssers vius i la reproducció de la vida en el centre de tot procés social i econòmic. Per això, assumeix els límits biofísics del planeta, promou el sosteniment dels ecosistemes i es compromet en la seva cura. En aquest sentit, considera la sostenibilitat ecològica com un principi central en el seu compromís amb la salut del planeta i amb la sostenibilitat de la vida, assumint la necessitat d'assegurar la supervivència de tots els éssers vius.

Des d'aquesta perspectiva, l'economia solidària considera el decreixement material com una obligació necessària després d'un procés històric d'exploració d'un planeta de recursos limitats. El compromís amb una transició ecològica exigeix decreixement en els processos d'extracció de recursos naturals, en l'ús de fonts d'energia, en la sobreexplotació dels sòls fèrtils i en el manteniment dels actuals nivells de producció i consum que destrueixen la biodiversitat i els ecosistemes necessaris per a la vida.

Davant la crisi ecosocial que hipoteca els recursos naturals i posa en perill la mateixa existència humana i de tota expressió de vida, l'economia solidària promou un nou paradigma centrat en el fet de sentir i sostenir la vida del planeta. Per a això, es compromet a no causar més danys i reparar els entorns ambientals, aprenent de les cosmovisions de pobles i cultures que manifesten i practiquen la convivència amb la naturalesa i el respecte als seus cicles i processos.

Davant de la generació de precarietat, pobresa i desigualtat de l'actual model socioeconòmic, el compromís de l'economia solidària amb la sostenibilitat ecològica es basa en lògiques de justícia i solidaritat global, en les quals la distribució i el repartiment de la riquesa siguin elements centrals d'aquest nou model que cuida la vida i el planeta.

PER DESENVOLUPAR AQUEST PRINCIPI ES PROPOSA

Desenvolupar models de producció, distribució i consum conscients, responsables, crítics i transformadors, que assegurin la sostenibilitat ecològica en tota la cadena econòmica, impulsant el desenvolupament de circuits econòmics locals i de proximitat

Reduir, reparar, recuperar, reutilitzar i reciclar els materials i recursos produïts o utilitzats, limitant l'impacte ambiental de les activitats econòmiques

Impulsar relacions econòmiques, acords comercials o selecció d'entitats proveïdores de productes i serveis des de criteris de justícia ambiental i social

Promoure una cultura regenerativa dirigida a restaurar els ecosistemes i cicles naturals del planeta, així com a recuperar i preservar la biodiversitat i reparar el mal ambiental causat

Promoure pràctiques ambientals alternatives en l'àmbit de l'habitatge cooperatiu, l'urbanisme social i la desmercantilització dels espais públics i del territori

Impulsar l'equilibri i la integració entre l'àmbit rural, urbà i els espais naturals, amb l'objectiu de modular i frenar l'impacte ecològic en la gestió del territori

Practicar l'agroecologia com a model basat en pràctiques de producció, distribució i consum respectuoses amb la naturalesa, així com promoure la sobirania alimentària com a estratègia de transformació de l'injust i insostenible sistema alimentari

Impulsar iniciatives que possibilitin una transició energètica justa cap a un model sostenible, així com promoure la sobirania energètica a través del desenvolupament de models cooperatius de producció, gestió i consum d'energies renovables.

COOPERACIÓ

Des d'aquesta perspectiva, els processos de cooperació afavoreixen la corresponsabilitat, el treball col·laboratiu, la deliberació col·lectiva, els sabers compartits i l'aprenentatge mutu. Valors i pràctiques necessàries per a la construcció d'organitzacions i iniciatives alternatives, així com per al desenvolupament d'un model socioeconòmic solidari, igualitari i divers.

L'economia solidària promou una cultura de cooperació i interdependència entre organitzacions per superar el model de competència que aïlla persones i comunitats. Hereva del llegat històric del mutualisme i del cooperativisme, compartit amb altres moviments socials crítics i amb altres economies transformadores, la cooperació promou el desenvolupament d'estratègies col·lectives i plurals basades en el fet de compartir coneixements, treballar en xarxa i posar en comú esforços i recursos. Tot això facilita l'enriquiment mutu i l'expansió de formes d'intervenció i gestió més democràtiques, solidàries, equitatives i sostenibles.

La cultura cooperativa permet a les organitzacions compartir visió i valors. La seva dimensió educativa, a més, afavoreix un coneixement més ajustat de la diversitat del territori i de la vida comunitària. En últim terme, l'economia solidària promou la cooperació com a element central per a la construcció de relacions econòmiques col·laboratives, democràtiques i transparents.

PER DESENVOLUPAR AQUEST PRINCIPI ES PROPOSA

Afavorir la cooperació en lloc de la competència, tant a l'interior com fora de les organitzacions

Impulsar models de governança democràtics, que respectin l'autonomia com a principi de llibertat, garanteixin l'exercici de la corresponsabilitat i l'autogestió, i desenvolupin eines que possibilitin l'empoderament, la igualtat d'oportunitats, el respecte i la implicació corresponsable

Generar espais de participació en les mateixes entitats per a totes les persones implicades: sòcies, treballadores, beneficiàries de serveis, etc

Atendre i acompanyar col·lectivament les diferents necessitats de les persones i de les entitats, així com les diverses situacions de vulnerabilitat i fragilitat

Fomentar relacions de treball en xarxa basades en la confiança mútua, que respectin l'autonomia de les entitats i en promoguin l'enfortiment

Impulsar estratègies per afavorir i canalitzar la intercooperació entre entitats, reforçant la dimensió econòmica de la cooperació, entesa com una estratègia empresarial col·laborativa basada en l'enfortiment conjunt

Dissenyar i compartir eines d'intercooperació en la producció cooperativa de productes i serveis, en el sosteniment col·lectiu d'instruments de finançament ètic, en el desplegament del mercat social o en la promoció del consum cooperatiu en àmbits com l'alimentació, l'energia, l'habitatge, la cultura, etc

Promoure i participar en campanyes, projectes i iniciatives comunes que amplïin la capacitat d'incidència i l'impacte de les iniciatives transformadores

Impulsar l'articulació en xarxa de les organitzacions per al seu desplegament en tots els àmbits (local, regional i internacional), així com promoure la cooperació pública-social-comunitària per al desenvolupament de polítiques que desenvolupin l'economia solidària, tant localment com internacionalment

REPARTIMENT JUST DE LA RIQUESA

Possibilitar la transició ecosocial que el nostre planeta necessita requereix posar en qüestió el pensament econòmic hegemònic, reivindicant una economia real al servei de les persones i del planeta, així com promovent una generació sostenible i un repartiment just de la riquesa.

L'economia solidària proposa una consideració alternativa i integral del concepte de riquesa, a més de reclamar la seva distribució de manera responsable. Així, entenem la riquesa com el conjunt d'elements materials, socials, culturals i naturals que determinen la capacitat d'una comunitat d'atendre les necessitats dels seus integrants en el curt, mitjà i llarg termini.

Així, la seva justa generació, distribució i conservació es converteix en una estratègia col·lectiva necessària per a la reproducció i la sostenibilitat de la vida. Alhora, implica re-significar l'ús i el valor dels diners com un instrument per a una economia de base comunitària que ens permeti construir societats equitatives, inclusives i autònomes.

Assumim el caràcter col·lectiu de la pràctica econòmica i incorporem, per això, un conjunt de tradicions associatives que, com el cooperativisme, les organitzacions sense ànim de lucre, el comerç just, l'economia de les cures o les finances ètiques, generen i distribueixen aquesta riquesa de caràcter integral a través d'iniciatives autònomes i sostenibles.

La generació i justa distribució de la riquesa permet promoure un impacte social i econòmic en el territori que afavoreix el bon viure, a través del desplegament de circuits que contribueixen a la construcció de models socioeconòmics més justos i sostenibles. Possibilita, així mateix, la generació de treballs socialment necessaris, inclusivament i de qualitat, al servei de les necessitats de les persones.

Aquest principi demana a les organitzacions de l'economia solidària que reconeixin la dimensió econòmica de la seva activitat i acceptin la responsabilitat que comporta en la generació, reinversió i distribució dels seus excedents. Per això, es promou un ús responsable i una justa distribució d'aquests excedents que permeti, d'una banda, satisfer les necessitats materials i socioculturals de les persones a través d'una retribució justa i un entorn sociolaboral compatible amb els projectes de vida. D'altra banda, permet consolidar l'estructura financera de l'organització com a garantia per a la seva autonomia i sostenibilitat. Finalment, contribueix a generar circuits de finançament propis de l'economia solidària i al servei de la transformació ecosocial.

Així mateix, interpel·la les persones i institucions socials a promoure un consum crític, conscient i transformador, així com una educació econòmica i financera en sintonia amb els valors de la solidaritat i la justícia social.

PER DESENVOLUPAR AQUEST PRINCIPIS ES PROPOSA

Reinvertir els excedents per al desenvolupament, consolidació i patrimonialització de les mateixes organitzacions

Promoure i donar suport a iniciatives col·lectives transformadores i mecanismes de solidaritat comunitària

Invertir amb criteris d'utilitat social i ambiental

Desenvolupar i sostenir un sistema financer ètic i solidari, regit pels principis de propietat col·lectiva, participació i transparència, orientat a l'economia real, de caràcter integral i inclusiu, que promogui la solidaritat comunitària i estigui al servei de l'interès col·lectiu

Utilitzar eines de mesurament, anàlisi i avaluació per a garantir la gestió democràtica i la transparència en la redistribució i reinversió dels excedents

Integrar els processos de producció, distribució, finançament i consum en el mercat social com a estratègia compartida per augmentar els impactes positius i el potencial transformador de l'economia solidària i de les seves organitzacions

COMPROMIS AMB L'ENTORN

El reconeixement de la interdependència i de l'ecodependència, així com l'anhel transformador de les iniciatives i organitzacions de l'economia solidària, comporta una relació intensa entre aquestes i l'entorn en el qual es desenvolupen, així com un compromís amb la seva millora. Es tracta d'una mirada local que es complementa amb la necessària comprensió de la interrelació entre les dinàmiques supraterritorials que persegueixen la justícia ecosocial a escala global.

El compromís amb l'entorn suposa conèixer i reconèixer, implicar-se, col·laborar i articular-se amb la resta dels agents que conformen el teixit socioeconòmic en el qual actua i s'arrela l'economia solidària. Implica la promoció i l'impuls de models de producció, distribució i consum centrats en el territori, des d'on construir propostes comunitàries de millora i, a través d'aliances que provoquin un efecte multiplicador, una agenda de transformació ecosocial que transiti de l'àmbit local al global.

Suposa, així mateix, un fort compromís amb la cultura local, reconeixent, al seu torn, la diversitat d'identitats i expressions socials i culturals existents. Des d'aquesta perspectiva, aquest compromís implica, particularment, conèixer i reconèixer les persones de l'entorn en situació de vulnerabilitat i desavantatge social per poder articular respostes a les seves necessitats i interessos, afavorint la seva inclusió a través de les iniciatives de l'economia solidària i de la transformació del model socioeconòmic.

Per desenvolupar aquest compromís amb l'entorn, és necessari cuidar i enfortir els vincles i el treball en xarxa entre les mateixes persones i entitats de l'economia solidària, així com establir aliances amb altres xarxes amb les quals construir un subjecte econòmic, social i polític de caràcter solidari, feminista, antirracista i decolonial. Així mateix, és important, assumint la pluralitat i la diversitat, establir col·laboracions amb altres agents socials i institucionals que permetin desenvolupar polítiques i estratègies de transformació territorial.

Aquest compromís requereix prendre consciència de la realitat social i territorial, a més d'enfortir el sentiment de pertinença a la comunitat. Per això, en la intervenció amb l'entorn, és necessari col·locar al centre les persones, les cures, la salut i el benestar, assumint la naturalesa com a subjecte i donant suport als processos locals i comunitàries.

PER DESENVOLUPAR AQUEST PRINCIPI ES PROPOSA

Establir entre les iniciatives de l'economia solidària i l'entorn relacions col·laboratives, equitatives i respectuoses

Comunicar a l'entorn la realitat, objectius i resultats de les entitats d'economia solidària, a través d'instruments i canals de comunicació adequats i accessibles

Valorar i utilitzar els recursos, capacitats i potencialitats pròpies del territori des d'una perspectiva de desenvolupament endogen

Millorar l'entorn amb les propostes i accions que proposa l'economia solidària, promovent, particularment, el desenvolupament de relacions econòmiques alternatives i de base comunitària

Identificar necessitats, desigualtats i injustícies en el territori per promoure el desenvolupament de respostes i alternatives

Participar activament en aquelles xarxes locals i moviments socials que promoguin la sensibilització, la mobilització i el desenvolupament d'accions de transformació del territori

Promoure la participació activa i de qualitat de les persones en la comunitat, generant espais de construcció col·lectiva, segurs i pròxims, basats en relacions de cura mútua

Visibilitzar i desenvolupar pràctiques ecofeministes al territori, a més de contribuir a la construcció de comunitats no sexistes ni discriminatòries

Revalorar l'àmbit rural i connectar-lo en igualtat amb l'urbà, apostant per formes més resilientes d'organitzar els territoris

Incidir en les polítiques públiques per construir estratègies per al desenvolupament dels territoris des de la perspectiva del bon viure.

Esta Carta de Principios de la Economía Solidaria es la aportación que REAS Red de Redes de Economía Alternativa y Solidaria hace al conjunto de economías y movimientos críticos y transformadores con quienes, local y globalmente, desde el trabajo colaborativo, quiere generar agendas comunes y desarrollar alianzas para promover los cambios en profundidad que necesitan nuestras comunidades y el planeta.

También persigue que cualquier persona, colectivo, empresa o institución pública, no solamente conozca los valores que promueve el movimiento de la Economía Solidaria, sino que los incorpore a su actividad social y económica como considere más oportuno, dentro de sus posibilidades y en el marco de su propia identidad, contribuyendo con ello a la generación de espacios y relaciones socioeconómicas más plurales y diversas que afronten los retos ecosociales que nuestro futuro plantea.

Hemos de señalar, finalmente, que no se trata tan sólo de una declaración retórica de principios, sino que son las características compartidas que definen a las organizaciones y al conjunto del movimiento de la Economía Solidaria. Así, se convierten en los compromisos que asumen todas sus iniciativas y proyectos, evaluando estos principios permanentemente a través de herramientas de Auditoría y/o Balance Social. Con ello, no solamente se mide el grado de su cumplimiento y se promueven medidas de mejora, sino que se da cuenta públicamente de los resultados y del propio corazón que late en las organizaciones y redes de la Economía Solidaria.

Esperamos que haya cada vez más organizaciones e iniciativas que se sumen a estos principios y, con ello, fortalezcan el movimiento de la Economía Solidaria que REAS Red de Redes de Economía Alternativa y Solidaria representa. Porque la transformación de la economía es para esta red una cuestión de principios. Principios que alienan el desarrollo de prácticas alternativas al servicio de la sostenibilidad de la vida.

reas
red de redes de economía
alternativa y solidaria

www.economiasolidaria.org

MÒDUL 9 · ANNEX 2

greenbeltmovement.org

Moviment cinturó verd

ONG que pretén conservar el medi ambient, millorar les condicions de vida i fomentar la igualtat de gènere, fundada l'any 1977. L'organització ha ensenyat a dones en àrees rurals a plantar i cuidar vivers en les seves comunitats, activitat per la qual reben una petita quantitat de diners.

Un dels objectius és reposar les existències de llenya per a cuinar, com a combustible i com a font d'il·luminació. A més, les tasques i l'organització que les dones han après sobre la cura dels vivers ajuden a prevenir l'erosió del sòl i la desertització, proporcionant aliments a les seves comunitats i augmentant la seguretat alimentària.

L'organització proporciona alguns ingressos a les dones per continuar cuidant els arbres petits fins que aquests puguin sobreviure assegurant que aquests perduraran. Plantar nous arbres és important per a prevenir la desforestació. Encara que les plantacions han estat sempre l'activitat central, l'organització es va ampliar emprant projectes en sectors com l'educació, la defensa de drets, la seguretat alimentària, la nutrició i els safaris ecològics.

Mitjançant aquests projectes, han aconseguit promoure la consciència mediambiental, el voluntariat, la conservació de la biodiversitat local, la formació de dirigents locals, el desenvolupament de la comunitat i la transparència en la gestió.

radiosavia.com/podcast/t1e2

Tzk'at, Xarxa de Sanadors Ancestrals

Grup de dones maies autodenominades feministes comunitàries. Va néixer el 2015 a Guatemala. Participen en els processos de recuperació emocional i espiritual de les dones indígenes que defensen territoris enfront de les problemàtiques de criminalització i judicialització. Lluiten per la vida en les seves comunitats.

El seu treball polític té un posicionament crític contra pràctiques actuals que despolititzen l'autocura amb abordatges d'atenció psicosocial mancats d'un enclavament en la cosmogonia originària, aspecte vital per sostenir els processos de recuperació emocional en les comunitats originàries, i a les defensores dels drets humans.

La mercantilització, el desplaçament i la usurpació dels sabers ancestrals de les dones originàries en aquests abordatges és el problema central. Qüestionen els abordatges de sanació occidental que no tenen en compte ni les múltiples opressions ni la integralitat del seu cos. La xarxa recupera els sabers plurals de la sanació de les indígenes.

jvaychill.wixsite.com/jvaychilmx

Cooperativa Ixchel, dones artesanes de Yaxgemel

Cooperativa de dones fundada el maig de 2015, integrada per 40 artesanes Tzotziles provinent de tres comunitats: Tzajalchen, Acteal i Unió Yaxgemel, pertanyents al municipi de Chenalhó en Els Alts de Chiapas, Mèxic.

La cooperativa cerca preservar la cultura a través de la creació de peces i artesanía tèxtil per a continuar brodant arrels i cultures maies com a forma de reparació del teixit social i reivindicació de justícia per a les comunitats desplaçades des de 1997.

S'autoorganitzen com a cooperativa perquè és una manera de trobar solucions a les seves necessitats col·lectives a través de la venda d'artesanes, entenen-les com una manera de continuar amb les savieses de la seva cultura i història, reconeixent el seu treball com a dones, a més de generar un ingrés econòmic per a millorar les condicions de vida de les famílies artesanes.

Elaboren artesanía tèxtil feta a mà amb material a base de cotó, utilitzant el teler de cintura, teler de pedal i manta industrial. El juliol de 2019 la cooperativa presenta la marca Jvaychil Mx

maestrasartesananas.com/pages/jolom-mayaetik

Cooperativa Jolom Mayaetik

Organitzades des de 1991 amb K'inal Antsetik teixeixen la construcció d'autonomia econòmica i drets a Sant Cristobal de Las Casas (Chiapas) com a societat cooperativa, integrada per dues-centes cinquanta-sis sòcies. Totes dones teixidores tsotsiles i tseltales dels Alts de Chiapas.

Jolom Mayaetik com a cooperativa, treballa des de l'òptica del Comerç Just i el Comerç Ètic, basant-se en dos principis bàsics: el primer és la remuneració justa pel treball de l'artesana i el segon és el contacte directe entre productores i consumidores, evitant en la mesura del possible els intermediaris i la dependència externa.

En 2015 van establir aliança amb SH tèxtils i Kinal Antsetik un projecte de disseny artesanal amb enfocament en disseny col·laboratiu i recuperació de tècniques ancestrals anomenat "Mestres Artesanes" que és un model productiu i comercial, per implementar estratègies que contribueixin a la viabilitat a llarg termini de la cooperativa.

instagram.com/jambikiwa/?hl=es

Cooperativa Jambi Kiwa

Cooperativa de productors de plantes medicinals de Chimborazo fundada principalment per una associació de dones de la serra, que conreen, produeixen i comercialitzen plantes medicinals i aromàtiques amb la finalitat de preservar la cultura ancestral andina.

Actualment, hi han afiliades més de 600 famílies de 63 comunitats de la província del Chimborazo, implicades en el cultiu de petites parcel·les pròximes a les seves cases, així com la producció d'artesanía i productes naturals com te, xampú, crema i tints per al mercat local.

Ofereixen capacitacions per a la formació professional en la implementació agroforestal de plantes natives i respectuoses amb l'ús sostenible de l'aigua.

Des del comerç just, les famílies productores afiliades disposen de serveis com a bancs de llavors, possibilitat d'invertir en tancats per a la protecció d'animals, canonades de reg i la disposició de remeis naturals per a la salut en zones rurals.

bioinsumoschakrana.cl/

Cooperativa de biosuministraments Chakrana

Cooperativa d'educació agroecològica i *bioinsumos* regeneratius per a l'agricultura orgànica, formada per joves professionals interessats a generar solucions a problemes mediambientals, socials i alimentaris impartint tallers, horts i xerrades en centres educatius per a potenciar relacions més afectives i efectives amb la naturalesa i l'entorn, fomentant horts escolars com a espai d'aprenentatge per a la infància i joventut com a part fonamental de la societat.

Des de l'elaboració de *bioinsumos* proveeixen àrees de ecoeducació, comercialitzant abonaments i biofertilizants, així com el disseny, construcció i manteniment d'hortos urbans per a persones naturals i petits productors.

facebook.com/duniakato/

Associació Dunia Kato

La paraula *dunia* en llengua mandinga significa "món" i kato "esforç".

Ajuntant les dues paraules, Dunia Kato, s'expressa l'esforç que fan les persones per a aconseguir un món millor i complir els seus objectius malgrat les dificultats que es poden presentar, sent perseverants davant de qualsevol situació.

Dunia Kato és una associació jove i participativa, sense ànim de lucre, presidida i cofundada per una persona migrada del Senegal fa més de 10 anys que viu a Barcelona. La seva missió és ajudar a crear un món millor per a tots i totes avui i demà. Treballen en equip i en xarxa.

- Els tres pilars de treball són: La realització de projectes de cooperació en empreudoria (incloent-hi el codesenvolupament), salut i educació a Catalunya, Ghana i Senegal.
- La sensibilització en temes migratoris a localitats de destí i origen de migrants.
- La realització de projectes d'empreudoria socials propis que ajudin al finançament dels seus projectes i la participació de les persones, immigrants principalment.

globalrec.org/organization/association-bok-diom-des-recupereurs-et-recycleurs-de-mbeubeuss/

Book Diom, Cooperativa de recicladores

Es tracta de la unió de recicladors per al reconeixement dels seus drets que desenvolupen també activitats educatives per a infància i joventut, sensibilitzant i enfortint la cohesió entre els treballadors de reciclatge en el marc d'economia social per a la millora de les condicions de vida i justícia social.

30 anys d'experiència en l'organització del sector de recollida de deixalles, s'organitzen per al reconeixement dins del nou projecte de promoció integrada, maneig i economia de les deixalles sòlides anunciat el juny de 2021.

Aquest mateix any van realitzar una recerca per a identificar possibilitats de sistemes alternatius per a la classificació de residus domèstics i formes per a evitar que els residus no tractats s'aboquin als oceans, juntament amb pescadors de les comunitats en municipis de Malika, Yoff Layène i Thiaroye Sud Mer.

Formen part de l'Aliança internacional de Recicladors per a la visibilitat en el maneig de deixalles sòlides i contaminació plàstica.

lac.landcoalition.org/es/explorar/our-network/uni%C3%B3n-cooperativa-las-brumas/

UNIÓ COOPERATIVA LAS BRUMAS

La Unió Cooperativa Las Brumas és una xarxa de dones productores activa a les zones rurals de Nicaragua, que, amb un reconegut lideratge, influeix en les polítiques públiques a nivell nacional i contribueix en les polítiques mundials per al benestar i el desenvolupament humà sostenible de les dones rurals.

L'objectiu de la Unió Cooperativa Les Brumes és construir una organització cooperativa sòlida amb capacitat de lideratge, competent per dur a terme processos de capacitatció per al desenvolupament d'altres sòcies, tot això per tal que puguin exercir els seus plens drets i deures des d'una perspectiva de gènere. A més, la cooperativa aspira a enfortir les capacitats dels seus membres, permetent-los influir en els espais públics a escala local, nacional i regional per a la promoció i el desenvolupament de polítiques que beneficiïn les dones rurals.

ecosur.org/index.php/es/22-ecosur-e-magazine/edicion-44-dic-2015/49-de-cooperativa-de-mujeres-a-proveedor-de-vivienda-social

Associació Cooperativa d'Estalvi i Crèdit Dones Solidàries

Cooperativa d'estalvi i crèdit establerta i gestionada per i per a dones a les zones rurals del Salvador s'enfoca a reparar, reconstruir i millorar les comunitats de Tejutepeque després de dos terratrèmols successius. A través de la cooperativa, les famílies poden accedir a crèdits i fons per millorar llars i capacitació individual per gestionar les seves finances. A més de l'habitatge, les dones van establir un negoci que produeix materials de construcció ambientalment sostenibles i també porten endavant una planta de tractament d'aigua. La capacitació i les oportunitats d'ocupació que ofereixen als joves de la zona ofereixen una alternativa per romandre en les seves comunitats. Actualment, també han reprès una iniciativa de construir una casa per a persones grans i un projecte de capacitació de paletes mitjançant un curs d'educació dual de tres anys.

lacoperacha.org.mx/hotel-taselotzin-cooperativa-mujeres-indigenas/

Hotel Taselotzin: La cooperativa de cent dones indígenes

Hotel cooperatiu, autogestionat i horitzontal a la Sierra Norte de Puebla (Mèxic), representa el fruit més evident de la col·lectiva de dones indígenes nahues, Masehual Sihamej Mosenyolchicauanij. Taselotzin és un hotel cooperatiu, autogestionat i horitzontal que s'ha convertit en una font d'ingressos per a 100 dones i les seves famílies.

Les sòcies el van batejar fa més de 20 anys com un hotel «amb cor indígena». L'hotel va germinar amb la intenció d'evitar migracions. «Volíem tenir els nostres propis recursos», explica Rufina Edith Villa, dona indígena nàhuatl i administradora del lloc.

Coneixen les plantes, van aprendre a aplicar-les en tintures, macerades, en sabons, en uncions «per a l'artritis i desinflamar les varius», en xarops i fins a vi «per curar l'espant». S'aprofiten les plantes de temporada «i les podem tenir en un flasset o de goter per a quan es necessitin».

Defensen el dret a rebre la pluja constantment. Quan cau el xaparró el verd es fa més intens i els veïns renten les seves banquetes. És per aquesta raó, asseguren, que Cuetzalan ha estat assetjat per megaprojectes i grans cadenes comercials. Organitzats a partir dels consells de les comunitats han fet front a les concessions de terra.

ER
II

ESPAI DE REFLEXIÓ II

Imaginem COMunitats i territoris sostenibles

RESUM SESSIÓ

En aquesta sessió ens endinsem a partir d'un treball introspectiu i artístic a reconèixer quines són les nostres pròpies comunitats, i com aquestes estan interrelacionades amb la realitat que habitem, per donar una forma final i conjunta a la comunitat en la qual ens agradaria viure.

L'espai de reflexió l'iniciarem amb una atmosfera calmada i respectuosa, per donar peu i acompanyar el viatge interior que faran les alumnes a partir de la guia de l'educadora. És un espai en silenci on el diàleg serà principalment interior, en les primeres dues propostes que fan referència a la nostra comunitat i a la que ens trobem un cop sortim al carrer.

Posteriorment, trencarem suaument el silenci, per elaborar conjuntament, i a partir del recorregut personal, un disseny de comunitat del que tothom en participa. Posteriorment, s'obrirà un espai de reflexió, i tancarem amb la sistematització de les idees claus que hagin sortit.

IDEA FORÇA

Imaginem comunitats i territoris sostenibles.

CONCEPTES CLAU

Estereotips, respecte, convivència, comunitat sostenible, ètica de la cura.

OBJECTIUS

- Reflexionar sobre com teixir relacions sostenibles amb les persones i les comunitats.

DINÀMICA

PRIMERA PART	1. Activació de coneixements previs (20') 1a. On estem? Recuperem els coneixements treballats fins ara (5') 1b. Dinàmica introductòria – <i>Em sento bé quan</i> (15')
SEGONA PART	2. Contrastos (75') 2a. Com ens imaginem la COMunitat? (75')
TERCERA PART	3. Tancament (25') 3a. Ritme comú (15') 3b. Sistematització (10')

MATERIAL DE L'EDUCADORA

Cartolines amb frases, paperògraf (amb tres cercles concèntrics dibuixats), ceres, retoladors, cartellets amb els conceptes.

REQUISITS TÈCNICS

Aula polivalent.

DESENVOLUPAMENT DE L'ESPAI DE REFLEXIÓ II

Imaginem COMunitats i territoris sostenibles

1a part Activació de coneixements previs

A On estem? Recuperem els coneixements treballats fins ara

1. Demanem a l'alumnat, mestres i professorat que formin part de la mateixa rotllana.

Complementem i fem memòria de les coses que no recordin. Posem èmfasi amb el títol de la campanya "COMunitats" i el concepte de comunitat sostenible i ètica de la cura.

B Dinàmica introductòria. Em sento bé quan...

1. Fem un cercle amb les cadires mirant cap endins.
2. Una d'aquestes es col·locarà al mig del cercle i demanarem a una persona que s'assegui en aquest lloc.
3. Davant la cadira hi haurà tres cartolines amb els inicis de les frases. La persona asseguda a la cadira del centre de la rotllana haurà d'iniciar la dinàmica llegint una d'aquestes frases, fent-la acabar amb el que vulgui compartir.
4. Les frases fan referència a necessitats cobertes o no cobertes.
 - a. "Em sento cuidada quan..."
 - b. "Em sento bé quan..."
 - c. "Em sento malament quan..."
5. Un cop hagi acabat la frase, les persones que empatitzen amb aquesta hauran de canviar de lloc. La persona que es trobava al mig i ha dit la frase també haurà de canviar de lloc i intentar sortir del centre per seure a la rotllana. D'aquesta manera l'última persona en seure es quedarà a la cadira del mig i tornarà a començar la dinàmica amb una altra fase de la llista. Així, successivament.

No s'hi val canviar amb els llocs contigus!

2a part Contrastos

En aquesta segona part treballem amb la creació d'uns mandales, un exercici que ens permetrà establir un espai de diàleg i experimentació a través de l'art. Es tracta d'una activitat per reflexionar al voltant de les necessitats de cures i de vetllar per les altres, d'acord amb els conceptes de comunitat i interdependència.

A Com ens imaginem la COMunitat?

 75'

- Abans de començar expliquem el nom de l'activitat i el procés:
 - Els mandales seran un espai de diàleg i experimentació a través de l'art. És una activitat que té el nom "Com ens imaginem la COMunitat?". Ja que primer, identifiquem com és la pròpia COMunitat (educativa, familiar, entorn proper), detectant el que funciona i el que no funciona, i després conjuntament pensem com volem que sigui la nostra comunitat.
 - Convidem a treballar amb dibuix no figuratiu, és a dir, que no es pugui reconèixer allò que dibuixem. La proposta és aquesta, ja que, si hi ha elements figuratius (símbols, cares, flors, etc.), es perd la unitat i la nostra mirada es fixa més en les icones individuals que en el global.
- Dividim la classe en grups de treball d'entre 6- 8 persones. Treballem preferiblement a terra.
- Cada grup s'asseu al voltant d'un dels paperògrafs intentant guardar la mateixa distància entre les persones participants. L'educadora explica que en la següent hora farem un recorregut visual i artístic per les diferents comunitats que vivim o ens imaginem, i és per això que ha de ser un espai tranquil i en silenci. Ja que cada persona estarà expressant allò que viu, i per tal de sostenir bé aquest espai vulnerable hem de crear una atmòsfera agradable.
- L'educadora comença a guiar i llegir les instruccions per fer la creació artística. És important que sigui de manera pausada i observant com avancen les creacions de cadascú.

L'activitat està inspirada en "Mandales: de la casa al carrer i del carrer a la plaça", Alex Carrascosa, Creart, a DIA-TEKHNE. Diàleg a través del arte, i en "COS-TERRITORI" de la segona fase de FEM ECO.)

Recomanem posar música tranquil·la de fons. Si l'educadora ho valora es poden fer tres inspiracions i espiracions lentes, retenint l'aire entre inspiració i expiració.

FASE 1

El dibuix de la primera fase el farem en el cercle exterior més gran. El cercle del mig l'utilitzarem a la segona fase.

- A l'espai de paper que tenim davant nostre dibuixem els espais que habitem i transitem quotidianament, pot ser la casa, el barri, l'entorn...
 - Quins llocs identifiquem? Quina forma tenen? Quin color? A quina part de l'espai del dibuix ho dibuixem? Quina emoció ens genera aquell espai, ens sentim segures o no? Els camins que recorrem habitualment on els ubiquem? Hi ha algun parc, un bassal, un hort, arbres o animals? On ubiquem aquests llocs dins del mapa que estem creant? Hi ha algun riu, mar, muntanya, bosc o carrer? On els situem?
Cal dibuixar en aquest mapa tots aquells llocs que considerem importants o necessaris de plasmar en un mapa que representi el territori que habitem.
- Posteriorment, sobre el mapa del territori que habitem en procés, proposem a les persones participants que assenyalin aquells llocs que menys els agraden, a on se senten més insegures, on hagin sentit violència, dolor, ràbia, etc.
 - On estan aquells llocs i com els dibuixem? És un carrer, una part de casa nostra, un lloc llunyà a casa nostra o a prop? Hi ha relacions que no us fan sentir bé? Com són? Hi ha conflictes en el territori que ens afecten de forma quotidiana? Quins? (mineria, extracció petrolera, conflictes agroindustrials, turisme...). De quina forma aquests conflictes afecten els nostres cossos? Observem situacions de discriminació i vulneració de drets? Quins? (Hi ha gent que la fan fora de casa seva o no li donen feina pel seu color de pell? Gent que és perseguida per la policia i deportada per no tenir DNI/NIE...)
- Per últim, demanem que identifiquin:
 - Quins espais i llocs ens fan sentir segures? A quins llocs respecten a les persones, i reconeixen i inclouen les diferents maneres de ser i estar en el món? Com són les relacions que us fan sentir bé? Quins són els espais ens permeten tenir una mirada canviar allò que no ens agrada?
 - Com s'expressa aquesta rebel·lia/anhel de canvi? Un crit, una paraula, una cançó? On es manifesta: al cap, al cor, als peus, a l'estómac, les cames?
 - Com són els vostres vincles, qui és gent que us envolta? La cuideu? Si és així, com ho feu? Com ho dibuixaríeu? (Potser preparant l'esmorzar a les germanes, potser defensant a una amiga que és assetjada a l'escola o no callant quan veiem una discriminació racista al carrer?) De quina manera tracteu l'altre, la gent diferent de vosaltres, la que forma part d'altres grups socials?
 - Ara us convido a pensar en què aporteu per fer una societat més igualitària i respectuosa, com us relacioneu amb la vulnerabilitat de les altres. I al revés, com us tracten a vosaltres? Us sentiu respectades, acollides, cuidades pel

vostre entorn?

- Continueu dibuixant, en silenci, recordeu que aquest espai és el propi de cadascuna. Trobem llocs en poder compartir-ho col·lectivament. Acabem, ens parem a mirar el nostre dibuix, a mirar el mapa. Es troba tot el que volem plasmar en aquest moment?”

FASE 2

- Ara que heu pensat una mica en com és el vostre entorn, allò que us agrada i allò que no us agrada i per tant, que m'apropa a comprendre les diferències. Espais i persones que vulneren i discriminen, i d'altres que respecten i vetllen pel benestar de les persones, us toca proposar, i fer un pas més enllà al cercle del mig del paperògraf que compartiu. Què us agradaria que canviés? Com dibuixaríeu aquest canvi? Quines persones i animals apareixerien? De quina forma, què farien? En quin espai passaria aquest canvi? Quin seria l'acolliment d'aquest canvi? Seria beneficiós per a tothom? O només per algunes persones?

FASE 3

- Si ja heu acabat els vostres dibuixos, podeu situar-vos al centre. Ara teniu una estona per pensar aquest espai central, com voleu que sigui la **Comunitat**. És l'espai per a construir col·lectivament l'ideal de comunitat, com ens imaginem la comunitat que voldríem, a partir dels valors de la interculturalitat crítica?
- L'educadora reparteix a cada grup unes targetes amb conceptes que poden inspirar (vegeu **Annex 1**). Haureu de col·locar-les en la creació conjunta i pensar quin lloc tindrien aquests conceptes en la vostra comunitat.
- De nou, amb calma i cura reprenem la veu i diàleg entre nosaltres. Hem de crear la comunitat que voldríem. Primer, us heu de posar d'acord amb el que voleu fer: quins són els pilars d'aquesta comunitat? Com ens agradaria que fos la comunitat ideal? Tothom tindria benestar emocional, econòmic i accés a l'aigua i als aliments? O algunes persones acumularien molts diners i recursos: aigua, aliments, edificis, terres, i d'altres no en podrien accedir a aigua potable, menjar nutritiu, habitatge digne, terres comunitàries, i per tant hauria desigualtat d'accés als recursos?
- Com fariem per a que tothom pugui donar la seva opinió i sigui escoltada? Com fariem per a que una persona no manés violentament sobre tota la resta? Parlaríem de les injustícies i denunciarem les desigualtats o ens quedaríem de braços plegats? En veure una agressió racista pel carrer actuaríem o la miraríem? Com fariem per evitar agressions i discriminacions? En veure gent sense casa l'ajudaríem o ens tancaríem a les nostres fortaleses individualistes? Com serien els espais públics on compartim o ens trobem a la gent? Hi hauria molta natura? Com seria aquesta natura? Hi haurien animals lliures i en el seu hàbitat o estarien en granges en males condicions i zoos?

REFLEXIÓ

En l'activitat, hem passat de pensar i repensar la comunitat des de la comunitat més petita a la més gran. De la unitat a la comunitat.

5. Un cop tots els grups hagin acabat la creació conjunta, ens aixecarem i donarem una ullada a les creacions dels altres grups.
6. Ens asseiem en cercle:
 - Com us heu sentit durant l'activitat? Us heu sentit de la mateixa manera en els tres nivells?
 - Heu estat còmodes compartint amb els vostres companys i companyes? Com ha estat la gestió de l'espai, tant al dibuix com físicament?
 - En quin nivell us ha agradat més dibuixar?
 - Com ha sigut la creació conjunta de la comunitat ideal? Com és aquesta?
 - Creieu que les cures, el respecte a la diversitat, la no discriminació o la vulnerabilitat s'han de tenir en compte en tots els nivells?

Es poden comentar dibuixos o missatges que observem dintre les creacions, vinculats amb els conceptes treballats de la campanya. Es pot reflexionar sobre l'espai que cadascú necessita per viure i ser, i com ens fa sentir quan les altres persones ens ocupen aquest espai. També, sobre com acostuma a ser la comunicació, i de quina forma considerem que és agradable comunicar-nos i perquè hauria de ser així.

3a part Tancament

A Ritme comú

 15'

1. Per al tancament del taller, demanem a l'alumnat que faci una rotllana. Tot el grup alhora ha de trobar un ritme comú i ho fem colpejant el pit suaument amb el palmell de la mà (simulant el batec del cor).
2. Una vegada establert el ritme uníson, una persona ha d'iniciar la dinàmica amb frases com:
 - "Avui he reflexionat sobre..."
 - "Estic cuidant quan..."
 Així de forma successiva fins a fer-ho tot el grup.

B. Sistematització

 10'

1. L'educadora recull el que vagin dient les alumnes.
2. Després, l'alumnat ho escriu al mural.

MÒDUL ER II · ANNEX 1

Conceptes

CURES

Responsabilitat afectiva, atendre les necessitats de les persones

NO DISCRIMINACIÓ

Interculturalitat crítica, no fronteres, respecte a la diversitat

INTERDEPENDÈNCIA

Éssers que estem interconnectats i ens necessitem les unes a les altres per viure

VULNERABILITAT

Éssers que patim i som fràgils

Visites a iniciatives per la sostenibilitat econòmica i social

RESUM SESSIÓ

L'alumnat coneix iniciatives antiracistes i feministes properes al centre educatiu per tal d'apropar allò treballat a l'aula a la realitat com a economia alternativa que posa el benestar de les persones per davant de l'acumulació de riquesa. És enriquidor coordinar aquestes visites amb els Ateneus Cooperatius de cada territori, ja que són agents que fomenten la interculturalitat crítica arreu de Catalunya. L'alumnat formula algunes preguntes sobre l'antiracisme, la interculturalitat crítica i l'ètica de la cura a les iniciatives conegudes.

IDEA FORÇA

Ens apropem a conèixer organitzacions de l'entorn proper defensores de drets de les dones migrades que satisfan necessitats per sobre del lucre/guany/benefici econòmic.

CONCEPTES CLAU

Cooperativa, moviments socials, antiracisme, economia social i solidària.

OBJECTIUS

- Conèixer experiències i iniciatives decolonials de l'entorn del centre educatiu.
- Contrastar els conceptes tractats fins al moment en la pràctica real de les propostes visitades.

DINÀMICA

PRIMERA PART	1. Activació de coneixements previs (15') 1a. Presentació de la ruta. Per què hem triat aquestes iniciatives? Presentació d'aquestes iniciatives i distribució de rols (15')
SEGONA PART	2. Contrastos (90') 2a. Visita a experiències amb fonaments antiracistes i decolonials. I que promoguin el cooperativisme i les Economies Socials i Solidàries (90')
TERCERA PART	3. Tancament (15') 3a. Recull de la vivència (15')

La proposta es pot enriquir amb una gimcana sonora. L'alumnat disposa d'unes gravadores amb les quals enregistraran sons o bé talls de veu de les preguntes que facin a les persones que formen part de les iniciatives, per fer un posterior relat sonor.

DESENVOLUPAMENT DEL MÒDUL 10

Visites a iniciatives per la sostenibilitat econòmica i social

1a part

Activació de coneixements previs

A

Presentació de la ruta. Per què hem triat aquestes iniciatives? Presentació d'aquestes iniciatives i distribució de rols

 15'

En aquesta primera part recuperem els coneixements treballats fins al moment i que vertebraran la sortida, exemplificant-se a partir de les experiències que es visitaran.

En les sessions anteriors hem analitzat l'estructura política i econòmica del sistema món, a nivell global, i hem observat els efectes que té a nivell més micro. Aquests es donen tant en la ciutat, generant segregació racial, violència institucional en processos migratoris cap a persones nouvingudes, cadenes globals de cures i explotació i violències laborals, socials, culturals i domèstiques com en les relacions interpersonals, *bullying*, bromes que perpetuen estereotips, entre d'altres.

La present sortida es tracta d'una visita a iniciatives que volen combatre aquesta forma de generar relacions, tant en l'àmbit laboral i sociocultural, com en l'àmbit personal. Construïnt-se a partir de l'ètica de la cura (és a dir, prioritzen el benestar de les persones, segons les seves voluntats i necessitats per sobre de l'interès econòmic) i de l'antiracisme (és a dir, tenint l'estructura global desigual heretada del colonialisme que genera i reproduïx pobresa, desigualtats i migracions forçades).

Donem a conèixer iniciatives existents al territori que mostren i fomenten formes organitzatives i de presa de decisions horitzontal, valorant el component humà i enriquint la xarxa associativa i social del barri.

Recuperem els grups i les preguntes generades en la sessió anterior per poder-les realitzar a les components d'aquestes experiències i conèixer des de l'interès de l'alumnat la seva vivència.

2a part Contrastos

A

Visita a experiències amb fonaments antiracistes i decolonials. I que promoguin el cooperativisme i les Economies Socials i Solidàries.

 90'

Les visites estan acompanyades i coordinades, principalment, per les educadores. Així mateix, ens poden acompanyar entitats agrupades, regidores de districte, o bé, Ateneus Cooperatius o representants de l'ESS del barri.

La proposta de la visita es pot dividir en dues parts:

1. La primera part es durà a terme a l'espai de la visita on la cooperativa antiracista i d'Economia Social i Solidària es presentarà davant l'alumnat. Posteriorment, es farà una explicació per part de les persones que hi treballen sobre el projecte i el seu funcionament.
2. A la segona part, l'alumnat podrà desenvolupar les preguntes que es van elaborar en la darrera sessió (M9), generant espai de reflexió i debat arran de les seves inquietuds.

Es pot preparar alguna dinàmica que faciliti la integració dels continguts que s'estan exposant. Per exemple, una gimcana.

L'Hospitalet de Llobregat – La Suculenta i La Florida s'aveïna (La comunalitat urbana de l'Hospitalet de Llobregat – AMRA i Altaveu Jove)

La Suculenta és un projecte popular, de cuina ecològica i de proximitat. La Suculenta neix impulsada per Keras Buti amb la voluntat d'obrir espais culturals comunitaris a partir de pràctiques i espais històricament feminitzats — com és el cas de la cuina— i construir alhora alternatives econòmiques en clau ecofeminista i de sobirania alimentària des dels barris populars. La Suculenta també té per objectiu sumar-se al procés, impulsat per la Generalitat, de transformar els Casals de Gent Gran en Centres Cívics i Comunitaris. Per fer-ho volem aprofitar el potencial socialitzador de les seves cuines i menjadors, reactivant-los amb diverses accions que possibilitin un nou model de menjadors populars i

agroecològics, i que siguin alhora espais de relació i creació cultural comunitària.
Enllaç: <https://lafundicio.net/kerasbuti/lasuculenta/>

La Florida s'aveïna impulsa la creació de projectes d'ajuda mútua i d'economia social i solidària que resolen necessitats tant de la ciutat com de les ciutadanes, de la mà del teixit veïnal i associatiu, del comerç local i de les xarxes de suport mutu.
Enllaç: <https://lafloridasaveina.cat/>

Tarragona – La Teulada i Llibreria El Soterrani

La Teulada és un espai d'intercooperació format per un total de 16 projectes i organitzacions de la ciutat. Té per objectiu fomentar l'Economia Social i Solidària a la ciutat de Tarragona. Amb ella, neix la Xarxa Cooperativa de Tarragona. Totes les organitzacions que la formen s'han construït sota uns fonaments comuns en base als valors que promou el cooperativisme com l'equitat, la solidaritat, la sostenibilitat, la participació, la inclusió i el compromís amb la comunitat.

Llibreria El Soterrani Cooperativa és un projecte de llibreria organitzada a partir del format de cooperativa i basada en la presa de decisions de manera consensuada i

horitzontal. Fomenta el suport mutu entre les sòcies treballadores oferint l'oportunitat de recuperar el control sobre el propi treball i les condicions de vida que es deriven d'aquest. Organitzen activitats culturals de forma regular. Formen part de la Xarxa d'Economia Social i Solidària.

Enllaç: <https://www.elsoterranillibreria.cat/qui-som>

Barcelona – La Tregua i BLOC4. Coòpolis

La Tregua és una iniciativa d'Economia Social i Solidària que comparteixen un espai per a la socialització intercultural, basada en el reconeixement de les diferències i el treball comunitari. Ofereixen formació artística amb valors cooperatius; formació decolonial, per promoure el pensament crític i l'acció social; i faciliten espais per crear

des de la trobada, a partir de tallers participatius i el desenvolupament de projectes amb impacte social.

El Bloc 4 - Coòpolis és un ateneu cooperatiu que fomenta l'Economia Social i Solidària a la ciutat de Barcelona. Situat al complex veïnal de Can Batlló, Coòpolis promou

un ecosistema

d'activitat socioeconòmica i formativa, de generació d'ocupació i d'impacte social. Un laboratori per la intercooperació i l'enfortiment econòmic local. Una eina per construir ciutats cooperatives: els nous territoris de la cooperació econòmica, social i solidària.

3a part Tancament

En aquesta tercera part realitzarem el tancament a partir de l'anàlisi de la sortida i la seva avaluació.

A Recull de la vivència

🕒 15'

Un cop finalitzada la visita es pot tornar a l'aula o fer el tancament en algun espai públic tranquil.

Mantenint els grups obrim un breu espai de reflexió, on convidem a l'alumnat que contesti en un paper les preguntes següents i, posteriorment, en faci una sistematització:

- *Com ens hem sentit coneixent aquestes iniciatives?*
- *Què 3 aspectes ens emportem o assenyalem com a claus de les iniciatives visitades?*
- *Quines dificultats tindríem per formar part d'aquestes iniciatives? Com ho podem solucionar? Les podríem replicar amb altres formats?*

Els papers es guarden i es poden treure a l'espai de reflexió mixt per facilitar la reflexió i observar-se com a agents actives de canvi.

M11

MÒDUL 11

Fem COMunitat al barri

RESUM SESSIÓ

El mòdul que es presenta a continuació consta de tres o quatre sessions, depenent el centre. En la primera d'aquestes sessions es duu a terme l'activació de coneixements previs i el procés d'investigació, conduït per l'entitat que guiarà les següents sessions, transformant el resultat de la investigació durant la segona i tercera sessió, en una peça artística o comunicativa per a sensibilitzar a la comunitat educativa a la quarta sessió.

En les experiències pilots hem col·laborat amb:

Opció 1. COMSOC – Comunicació Transformadora

Opció 2. La Tregua – Expressió artística

IDEA FORÇA

A través de l'art i la comunicació transformadora podem imaginar i sensibilitzar a la ciutadania sobre la millora del nostre entorn amb clau d'interculturalitat crítica i d'economia social i solidària.

CONCEPTES CLAU

Educomunicació, artivisme, incidència política, sensibilització comunitària.

OBJECTIUS

- Investigar l'entorn proper des d'una perspectiva d'interculturalitat crítica i sota la clau de l'economia social i solidària
- Aplicar els aprenentatges adquirits per desenvolupar una peça col·lectiva que promogui alternatives que vetllin per la no discriminació de les persones
- Participar com agents de sensibilització i transformació al barri i a la ciutat.

Opcions

A continuació presentem dos exemples d'entitats que han participat a la campanya COMunitats.

Opció 1 Comunicació transformadora

M11
Sessió 1

Introducció a la ràdio i al món sonor. Conceptes radiofònics per a construir un relat sonor

DINÀMICA

PRIMERA PART

1. Presentació (20')

- 1a. Explicació de l'itinerari sonor i roda de presentació (5')
- 1b. Característiques generals i finalitats de la ràdio (15')

SEGONA PART

2. Contrastos (50')

- 2a. Gèneres radiofònics (10')
- 2b. Llenguatge radiofònic i recursos sonors (15')
- 2c. Coneixem l'escaleta a través d'un exemple de relat sonor (25')

TERCERA PART

3. Tancament (25')

- 3a. Ubiquem el que hem fet avui i el que farem a les pròximes sessions (5')
- 3b. Expliquem els rols de la gimcana. Ronda de dubtes (15')
- 3c. Fem els grups i ens acomiadem (5')

MATERIAL DE L'EDUCADORA

Gravadores.

REQUISITS TÈCNICS

Equip de so, connexió d' internet, ordinador, projector.

Recomanem realitzar aquesta sessió prèvia a la sortida del M10, per a poder tenir un marc contextual i utilitzar l'aprenentatge de la sortida com a material sobre el qual fer la investigació i posterior peça sonora.

DESENVOLUPAMENT DEL MÒDUL 11 · SESSIÓ 1

Introducció a la ràdio i al món sonor. Conceptes radiofònics per a construir un relat sonor

1a part Presentació

A Presentació del grup i de l'itinerari sonor 5'

1. Ens presentem, així com comencem a identificar les característiques, finalitats i recursos sonors de la ràdio.
2. L'educadora es presenta amb el seu nom i comparteix quin so li recorda a la seva comunitat o al lloc on se sent com a casa. Així dona pas a la roda de presentació de l'alumnat, convidant-los a compartir el mateix en veu alta.
3. Emmarquem el que estem fent esmentant que farem quatre sessions on treballarem amb aquesta part radiofònica i sonora, sent aquesta la primera.

B Característiques generals i finalitats de la ràdio 15'

Identifiquem les característiques generals de la ràdio

1. Presentem les 4 característiques de la ràdio i, tot seguit, les qüestionem: són veritat?
 - No utilitza imatges
 - És més barata que altres mitjans d'informació
 - Es pot escoltar fent una altra cosa
 - No encoratja tant el *zàping*
2. Reflexionem sobre si la ràdio utilitza o no utilitza imatges, introduint els conceptes d'imatge sonora i paisatge sonor.

IMATGE SONORA

Per exemple, un udol transmet la imatge d'un llop.

PAISATGE SONOR

Per exemple, el soroll del vent, d'unes gavines i la mar evocarà una imatge d'un paisatge marítim.

REFLEXIÓ

La ràdio sí que fa servir imatges, a través de la imaginació i la recreació de cadascú. Serà important diferenciar aquests conceptes dels nous formats de ràdio on es grava també en vídeo a la gent del programa i es penja o emet a internet.

Identifiquem les finalitats de la ràdio

1. Podem parlar d'aquestes finalitats una per una reflexionant sobre què signifiquen i si sempre estan presents o les trobem a faltar sovint:

INFORMAR

ENTRETENIR

EDUCAR

ALTRES

Exercici del dret a la lliure expressió, acompanyar, comunicar a la comunitat

2a part Contrastos

A Gèneres radiofònics

 10'

En aquest apartat passarem per damunt d'alguns dels gèneres radiofònics i posarem èmfasis en la crònica i formats artístics més lliures com collage sonor, donant a entendre que el relat sonor que construirem seria una barreja d'aquests dos gèneres. Hi ha moltes maneres de classificar els gèneres i formats radiofònics. Per exemple Kaplún distingeix entre gèneres musicals o parlats. Alguns gèneres molt coneguts són:

- Ficció
- Magazine
- Informatiu
- Notícia
- Crònica
- Reportatge
- Entrevista

També hi ha formats molt creatius com:

- La radio-novel·la
- EL COLLAGE SONOR

B Llenguatge radiofònic i recursos sonors

🕒 15'

A continuació ens proposem identificar quins són els elements que la ràdio fa servir. Podem endevinar-los en grup mentre escoltem algun tall radiofònic abans de visualitzar un vídeo de ràdio-teatre o decidir fer-ho després.

La proposta de visualització d'un vídeo de ràdio antic es pot trobar a l'internet:
Vea como se hacían las Radionovelas

<https://youtu.be/RMr8gJkfxQI>

El llenguatge de la ràdio es compon d'alguns elements i que les seves combinacions, però, són infinites. Només depèn de les necessitats de cada contingut i de la nostra creativitat:

LA VEU HUMANA

LA MÚSICA

EL SILENCI

ELS EFECTES SONORS

Podem observar la diferència entre crear els sons en directe a la gravació o tenir-los amb un clic

Podem reflexionar sobre la importància d'aquest element i com el seu ús durant 1 segon o 5 segons causarà efectes molt diferents, transmetent normalment poderosos missatges sense dir res

C Coneixem l'escaleta a través d'un exemple de relat sonor

🕒 25'

Un cop ha quedat clar quines són les particularitats de la ràdio i, per tant, del pòdcast, que a la fi es pot definir com un format digital per compartir un programa radiofònic prèviament enregistrat i treballat, podem introduir el concepte de l'escaleta. Una bona manera d'iniciar la conversa és llançar la pregunta "Què pensem que és l'escaleta? I no és una escala petita!"

MATERIAL PER A L'EDUCADORA

Es tracta d'un guió tècnic per pensar i produir programes radiofònics i altres peces audiovisuals, ja que a part de qui locuta, la persona que fa la tècnica sempre pot ubicar-se gràcies al document de l'escaleta per a fer la seva feina d'una forma compassada amb la resta de l'equip.

Ara cal observar algunes característiques de l'escaleta proposant un exercici:

1. Es projecta una escaleta i seguim el que està escrit a l'exemple que hem projectat a la vegada que escoltem el relat sonor corresponent. Si l'atenció del grup es dispersa, podem convidar a alguna de les participants a sortir a la pantalla i anar assenyalant amb el dit per on anem.
2. Reflexionem:
 - Què em crida l'atenció?
 - Quines formes de relatar a través del so funcionen per a mi com a oient?
 - Què faria diferent i per què?
 - Quina intenció penso que té aquesta peça sonora?

Farem un incís per destacar la importància de la part que correspon amb el nom del clip i de quin minut i segon a quin minut i segon dura el tall a llançar per la tècnica. Deixarem palès que aquesta és una de les coses més importants de cara a l'elaboració del relat sonor en petits grups.

3a part Tancament

A Ubiquem el que hem fet avui i el que farem a les pròximes sessions

5'

Recordarem que després d'aquesta sessió introductòria, la següent es destinarà a enregistrar sons i minientrevistes durant la sortida a una iniciativa d'economia social i solidària del barri per a elaborar la seva pròpia escaleta, i posterior pòdcast.

B Expliquem els rols de la gimcana. Ronda de dubtes

15'

Presentem la iniciativa que visitaran el dia vinent i quines seran les missions o els rols que cal cobrir a cada equip, ja que es crearan diferents equips per a la gimcana i l'elaboració del relat sonor. Aquests rols seran:

ROL 1. Coordinació del temps que s'escapa de les nostres mans

Si aquesta és la teva missió, tu ets qui s'encarrega de promoure el millor ús possible del temps al teu equip.

De quines maneres pots tenir cura d'aquesta missió?

1. Assegura't que cada mitja hora tots els integrants del teu equip han aconseguit com a mínim assolir un dels seus reptes.
2. Recorda'ls-hi a les teves companyes el pas del temps cada 10 minuts.
3. Vigilar quina és la durada de cada clip que s'està gravant i assegurar-te que la suma de les gravacions no superi els 15 minuts en total.

ROL 2 . Gravació dels tresors sonors

Si aquesta és la teva missió, tu ets qui té cura de la gravadora i la fa servir. Has de saber posar-la en marxa, donar-li a gravar i a aturar. T'has de coordinar amb la persona del teu equip que tingui la ROL#4 per què apunti el nom del clip que graveu.

De quines maneres pots tenir cura d'aquesta missió?

1. Grava sons característics dels carrers que transiteu de camí a la visita.
2. Grava sons característics a l'arribada al destí.

ROL 3. Fer bones preguntes

Si aquesta és la teva missió, tu ets qui s'encarrega de fer en veu alta les preguntes, prèviament redactades. T'has de coordinar amb qui tingui el ROL#2 del teu grup perquè ho enregistri.

ROL 4. Col·leccionar informació

Si aquesta és la teva missió, tu ets qui s'encarrega de recollir en un paper què s'ha gravat i algunes dades de les gravacions.

De quines maneres pots tenir cura d'aquesta missió?

1. Apunta què s'ha gravat + quin títol té l'arxiu.
2. Apunta que succeeix en la gravació.
3. Recull els noms de les persones i funció a les que esteu gravant.

Fem els grups i ens acomiadem

5'

Recomanem que hi hagi un màxim de 5 grups. Si hi ha més de 4 persones per grup, en lloc d'una "missió" per persona hi haurà casos en els quals dues o tres persones comparteixen una "missió".

Per tancar la sessió fem totes alhora el soroll de la nostra comunitat com a crit de tancament.

M11 Sessió 2

Investiguem a través dels sons el nostre entorn. Identificació del missatge a transmetre

Aquesta sessió es va desenvolupar dintre del marc del [M10. Visites a experiències d'ESS i d'Interculturalitat crítica de l'entorn.](#)

DINÀMICA

PRIMERA PART	1. Introducció (10') 1a. Presentació de la iniciativa i organització (5') 1b. Gravadores (5')
SEGONA PART	2. Contrastos (125') 2a. Sortida (125')
TERCERA PART	3. Tancament (15') 3a. Roda d'impressions (15')

MATERIAL DE L'EDUCADORA

Gravadores.

REQUISITS TÈCNICS

Una fitxa de la sortida.

DESENVOLUPAMENT DEL MÒDUL 11 · SESSIÓ 2

Investiguem a través dels sons el nostre entorn. Identificació del missatge a transmetre

1a part Introducció

A

Presentació de la iniciativa i organització

5'

1. Fem una breu introducció de la sortida i recordem que l'objectiu és conèixer iniciatives d'economia social i solidària, i antiracistes.
2. Repartirem les fitxes (vegeu Annex 1) on s'apuntaran les dades recol·lectades per enregistrar els posteriors pòdcast.
3. Convidarem els grups a decidir quines persones volen assumir cada missió.

B Gravadores. Com funcionen?

🕒 5'

Un cop tots els grups estan ubicats i estem a punt de sortir podem explicar com funcionen les gravadores i les repartim.

Cada clip tindrà un nom diferent, és rellevant apuntar-ho a la fitxa. Així com es recomana enumerar les gravadores perquè cada grup - i en el moment de la postproducció -, sàpiga en quina gravadora estan els seus àudios.

L'explicació del funcionament de la gravadora dependrà del tipus/model de gravadora que utilitzeu. És important però comptar amb una targeta micro SD per després poder extreure els àudios.

2a part Contrastos**A** Sortida

🕒 125'

Durant la sortida acompanyem a l'alumnat en el desenvolupament de l'activitat, oferint suport en la part tècnica i logística, i si s'escau, en l'organització interna dels grups que han fet. També fem recordatoris:

- Per enregistrar sorolls ambientals, al carrer, al transport públic, a l'espai...
- Per enregistrar declaracions de companys/es
- Per fer entrevistes

3a part Tancament

Un cop a l'escola, podem compartir una estona per fer un tancament conjunt.

A Roda d'impressions

🕒 15'

Per fer el tancament farem un roda de valoració. L'alumnat es ficarà en cercle per respondre les preguntes:

- *Què és el que t'ha cridat més l'atenció?*
- *Què t'agradaria que fos diferent si poguessis canviar-ho?*
- *Què m'emporto a la memòria?*

M11 Sessió 3

Creació del relat sonor. Elaboració d'escaletes i guions

DINÀMICA

PRIMERA PART	1. Presentació (10') 1a. Recordatori i presentació de la tasca d'elaboració de l'escaleta (10')
SEGONA PART	2. Contrastos (125') 2a. Primera part del procés co-creatiu d'escaletes (35') 2b. Segona part del procés co-creatiu d'escaletes (50') 2c. Tercera part del procés co-creatiu d'escaletes (40')
TERCERA PART	3. Tancament (25') 3a. Roda de dubtes al grup gran (10') 3b. Modificacions en grups petits (15')

REQUISITS TÈCNICS

Un parell d'ordinadors per grup i accés a la fitxa de la sortida completada, àudios de la sortida, un parell d'auriculars per grup.

DESENVOLUPAMENT DEL MÒDUL 11 · SESSIÓ 3

Creació del relat sonor. Elaboració d'escaletes i guions

1a part Presentació

A

Recordatori i presentació de la tasca d'elaboració de l'escaleta

 10'

1. Repassem com va anar la gimkana sonora i la visita, recordem els tipus de recursos sonors que hem vist i esmentem que ara cada grup té els seus propis i que això ens permet construir un collage sonor com el que vam escoltar l'altre dia.
2. Recordem el que era una escaleta i tornem a mirar l'exemple.

2a part Contrastos

La idea principal d'aquesta part és que cada grup empleni les seves escaletes amb: els àudios que van gravar, els fragments d'entrevista que seleccionin i les locucions que gravin a la posterior sessió a l'estudi. L'ordre d'aquests elements serà per mostrar quina iniciativa van conèixer. En les següents parts s'escoltaran els àudios enregistrats i es farà una tria de quins es volen utilitzar, quins es volen retallar i quins es volen eliminar. També redactaran les locucions de veu que s'enregistraran.

A Primera part del procés co-creatiu d'escaletes

 35'

1. Si és possible, la feina es fa a l'ordinador amb un document en línia i la dinamitzadora s'encarrega de què tots els enllaços de cada document es comparteix al correu electrònic de l'educadora que ho revisarà amb drets d'edició.
2. Cal recordar que les peces sonores no poden durar més de 15 minuts, idealment 10 minuts.
3. Cal recordar que s'ha de connectar o introduir recursos a través de la veu d'algun/a conductor/a, el grup ha de decidir qui diu cada cosa i deixar per escrit quin serà el guió de cada intervenció a l'escaleta perquè s'enregistri el dia vinent.

B Segona part del procés co-creatiu d'escaletes

 50'

1. En cas de ser necessari, insistim en el fet que si volen connectar o introduir recursos nous que no tenen enregistrats de la visita, però que connecten altres recursos, cal guionitzar les frases a locutar a l'escaleta, indicant sempre el nom de la persona que ho dirà i les paraules que dirà, dintre de l'escaleta.
2. Cal indicar sempre si el recurs a llançar és un efecte sonor, un tall de veu o una locució, que la locució és el que no tindrien enregistrat, però enregistraran el dia de la gravació amb el kit de ràdio.

C Tercera part del procés co-creatiu d'escaletes

 40'

1. En aquest estadi del procés pot ser interessant esmentar que si hi ha alguna música o un silenci ho podem posar també, en especial el moment de llançament de la careta i sintonia.
2. També és bon moment, si l'esquelet del document ja té forma, per encoratjar als

grups a treballar bé la descripció on es diu què passa en cada tall de veu, efecte de so, etc. i el que dura.

3. Tenim la duració total al final que ens convida a fer recompte i ajustar tempos si cal.

3a part Tancament

A Roda de dubtes al grup gran

 10'

Atenem dubtes o preocupacions i el contestar-los en veu alta per a tot el grup. També per solucionar casos en els quals no s'hagi pogut avançar tant com estava previst, etc.

Un cop finalitza aquesta sessió i abans de la següent, cal que una educadora revisi els guions i faci la preparació tècnica corresponent. Pot ser important aclarir això en veu alta amb els grups en aquest estadi del procés.

B Moment de modificacions als grups petits

 15'

Després d'aquests darrers aclariments acompanyem als grups en cas que necessitin enllestir els darrers canvis o modificacions abans de les revisions de les escaletes.

M11 Sessió 4

Gravació dels relats sonors. Audició i presentació en el barri

DINÀMICA

PRIMERA PART	1. Introducció (30') 1a. Fem l'última mirada al guió i repassem en grups (30')
SEGONA PART	2. Contrastos (115') 2a. Darrers canvis i assaig final (15') 2b. Execució (100')
TERCERA PART	3. Tancament (35') 3a. Escolta (20') 3b. Celebració i reflexió (15')

MATERIAL DE L'EDUCADORA

Kit de ràdio.

REQUISITS TÈCNICS

Altaveu, kit de ràdio, espai on poder enregistrar tranquil·lament..

Abans de començar la sessió amb el grup, cal preveure i executar:

- Muntatge del kit de ràdio i proves tècniques
- Abans de la sessió hem d'imprimir totes les escaletes

DESENVOLUPAMENT DEL MÒDUL 11 · SESSIÓ 4

Gravació dels relats sonors. Audició i presentació en el barri

1a part Introducció

A

Fem l'última mirada al guió i repassem en grups

 30'

1. Presentem l'espai i el kit de ràdio (ja muntat)
2. Com que l'alumnat pot sentir-se exposat i amb vergonya, recordem que ha estat el final d'un procés col·lectiu on tots i totes hem participat, l'objectiu del qual ha estat passar-nos-ho bé i aprendre d'altres formes més lúdiques.

3. Demanem que s'agrupin pels grups que han treballat. Si alguna persona no ha pogut venir, altres integrants del grup poden fer-se responsables de les seves locucions en cas que sigui necessari.
4. Els hi repartim les escaletes completades i revisades. Demanem que revisin les seves escaletes (potser l'educadora ha fet alguna modificació en alguna) i els convidem a si volen afegir o modificar quelcom, fer-ho abans que comencin els enregistraments.

2a part Contrastos

A Darrers canvis i assaig final

🕒 15'

Aquest pot ser un bon moment per fer assaigs en els grups petits abans que comencem a enregistrar, cosa que ajudarà que gestionin els seus nervis i aquests puguin baixar. Si durant aquesta activitat, sorgeix la necessitat de realitzar més modificacions, no hi ha cap problema, encara es pot.

B Execució

🕒 100'

És el moment de demanar silenci i explicar que ja començarem a gravar. Ha de quedar clar que:

- Anirem passant a la taula de gravació per torns. El primer grup farà la seva part i aturarem la gravació perquè canviem de grup i així successivament.
- La resta dels grups han d'estar presents a la sala mantenint el silenci, ja que qualsevol so quedarà enregistrat al programa. També cal escoltar molt atentament, puix les respostes de la persona entrevistada poden fer que les preguntes dels grups vinents necessitin ser modificades.
- Quan s'està a la taula ens hem de fixar en una sèrie de detalls i comunicar-los al grup abans de començar (indicacions tècniques):
 - Seure correctament.
 - Podem posar-nos els cascos o no, segons ens resulti més còmode.
 - Fixar-nos en la distància entre la nostra boca i el micròfon (d'aproximadament un palm).
 - Podem ajustar els micròfons segons la nostra altura.
 - Podem deixar el paper a la taula o posar-lo enlairat a un costat del micròfon, l'important és que la nostra veu es projecti directament on està el micròfon i que no se senti el soroll d'un paper bellugant-se.

- Si tossim o esternudem, ho hem de fer cap a la nostra esquena.
- Evitem tocar els micròfons o causar altres sorolls com parlar colpejant la taula.
- Ens comuniquem amb gestos. Qui estigui a la tècnica abaixarà el braç per donar pas a la primera persona que parla quan baixa el volum de la sintonia.
- Si ens equivoquem no passa res, seguim!
- Podem riure i gaudir.
- Tal vegada s'haurà de compartir micròfon entre dues persones.
- I ja podem començar i enregistrar el programa! Bona sort! El nostre rol ara consisteix a estar present i guiar a qui es perdi si escau, celebrant breument el que ha estat positiu a cada tall i animant al següent grup a continuar així.

3a part Tancament

A Escolta

 20'

És el moment de l'escolta total o parcial! Si hi ha donat temps, podem escoltar per l'altaveu en grup el que hem enregistat o fragments de cada grup.

B Celebració i reflexió

 15'

- Farem una roda de veus com a tancament per escoltar com s'han sentit en aquest procés creatiu
- Després obrirem el torn de paraula per fer una posada en comú i que les persones que vulguin compartir com s'han sentit ho puguin fer. Una altra opció és fer una reflexió prèvia en silenci amb l'ajuda d'una fitxa, escrivint o dibuixant.

PRESENTACIÓ A LA COMUNITAT EDUCATIVA

Un cop enregistrada i editada l'entrevista, us convidem a presentar-la i fer-ne difusió a la comunitat educativa (dies mundials o jornades de celebració pròpies del centre) a través dels vostres recursos (web, ràdio...) i d'altres del territori per compartir el procés.

Opció 2 Expressió Artística

M11 Sessió 1

Artivisme a la comunitat

RESUM SESSIÓ

Reconeguem-nos com a agents que configuren la comunitat. Identificant els missatges personals reivindicatius amb els quals es vol omplir les siluetes de cadascuna de les persones representades a les peces que es faran servir per a l'acció de performance.

IDEA FORÇA

Representem-nos com a joves i part de l'entramat de la nostra comunitat diversa des de l'activisme i la creació col·lectiva.

CONCEPTES CLAU

Interdependència, comunitat, corresponsabilitat, diversitat, reconeixement mutu, ecosistemes cooperatius.

OBJECTIUS

- Desenvolupar narratives des de l'òptica de la joventut respecte a les accions alternatives al sistema capitalista, patriarcal i colonial, utilitzant els conceptes claus de la campanya Comunitats.
- Reconèixer i potenciar les relacions d'intercooperació entre els agents i elements que configuren a la comunitat
- Expressar a través d'una acció d'artivisme participatiu, la veu de les joves respecte a les relacions sostenibles tant als centres educatius com a la comunitat que els hi envolta.

DINÀMICA

PRIMERA PART

1. Presentació de grup (15')

1a. Dinàmica grupal - Què és el que hem vist a la visita? (15')

SEGONA PART

2. Contrastos - Seguint siluetes... com participem en la comunitat? (80')

2a. Creació en parelles d'una persona que creiem important a la comunitat (80')

TERCERA PART

3. Tancament (25')

3a. Dinàmica grupal de construcció d'una frase (25')

MATERIAL DE L'EDUCADORA

Bloc de Cartolines A3, retoladors, tisores, cola, revistes, llistat de conceptes claus impresos (vegeu Annex 2)

DESENVOLUPAMENT DEL MÒDUL 11 · SESSIÓ 1

Artivisme a la comunitat

1a part Presentació de grup

A Dinàmica grupal Què és el que hem vist a la visita?

 15'

Fem un recordatori de què és el que es va a fer a la visita de l'espai d'economia social i solidària en una breu dinàmica de paraula grupal. Disposats en un cercle de paraula, fem un parell de rondes com a pluja d'idees utilitzant els conceptes del Mòdul 9 com a disparadors inicials per a mencionar elements visualitzats a l'espai i projecte que hem pogut visitar.

Aquests conceptes són: feminisme, consum, barri, assemblea, cooperativa, comunitat, justícia, cures, solidaritat, democràcia.

2a part Contrastos - Seguint siluetes... com participem en la comunitat?

A Creació en parelles d'una persona que creiem important a la comunitat

 80'

Expliquem que com a primer dia dedicat per a l'acció de crear en col·lectiu, en aquesta sessió es construiran les primeres peces que conformaran la performance d'artivisme que presentarem al carrer.

Treballem en parelles o triades, es fan servir cartolines de mida A3 per a dibuixar el contorn del perfil i espatlles dels membres del grup. Una vegada s'ha dibuixat el contorn, es retalla de la cartolina i s'ompli de missatges, imatges i elements que es creguin importants a ressaltar tant de la comunitat que els envolta com de les seves formes de participar en l'entramat comunitari.

Repartim també els conceptes del Mòdul 9 impresos i retallats en paperets per a introduir-los dins de les siluetes.

Per aquesta part podem fer servir diverses tècniques com l'escriptura a mà, collage, dibuixos, estampació tipogràfica, etc.

Mentre es va construint la figura, es poden donar missatges o fer preguntes per animar la reflexió, com que significa participar, on m'implico (social, emocionalment, etc.) per destacar els elements de vincle a la comunitat conscientment.

REFLEXIÓ

A partir de la visualització de totes les siluetes ens preguntem:

- *Quins elements he volgut ressaltar dins de la meva silueta?*
- *Com ha sigut el procés d'introduir el concepte que ens han donat dins de la meva representació?*
- *És clara la relació entre els conceptes vists al mòdul amb la meva participació com a persona membre de la comunitat? Tenim experiències pròximes en relació amb els conceptes i la nostra quotidianitat?*
- *Es poden construir reivindicacions comunes com a jovESS a partir del que cadascú ha ressaltat?*

3a part Tancament

A

Dinàmica grupal de construcció d'una frase

25'

Fem un cercle i comencem amb "Com a joves creiem que..." i fem circular la paraula construint una frase que inclogui els missatges principals que volem reivindicar.

M11 Sessió 3

Artivisme a la comunitat

RESUM SESSIÓ

Construcció dels missatges reivindicatius com a col·lectiu de joves de la comunitat i preparació de totes les peces que es necessiten per a la presentació a l'espai públic de la performance d'artivisme.

IDEA FORÇA

Construïm juntes els missatges reivindicatius com a joves de la comunitat.

CONCEPTES CLAU

Interdependència, comunitat, corresponsabilitat, diversitat, reconeixement mutu, ecosistemes cooperatius.

OBJECTIUS

- Desenvolupar narratives des de l'òptica de la joventut respecte a les accions alternatives al sistema capitalista, patriarcal i colonial, utilitzant els conceptes claus de la campanya Comunitats.
- Reconèixer i potenciar les relacions d'intercooperació entre els agents i elements que configuren a la comunitat
- Expressar a través d'una acció d'artivisme participatiu, la veu de les joves respecte a les relacions sostenibles tant als centres educatius com a la comunitat que els hi envolta.

DINÀMICA

PRIMERA PART	1. Presentació de la performance (10') 1a. Presentació de l'espai públic que es farà servir per a l'acció de performance (10')
SEGONA PART	2. Contrastos - Els jovESS creiem que... (80') 2a. Creació en grups dels missatges reivindicatius (40') 2b. Construcció de les peces finals per a la performance (40')
TERCERA PART	3. Tancament (25') 3a. Vinculem les peces de la comunitat (25')

MATERIAL DE L'EDUCADORA

Cartons, retoladors, tisores, pega i caixes.

DESENVOLUPAMENT DEL MÒDUL 11 · SESSIÓ 3

Artivisme a la comunitat

1a part Presentació de la performance

A Presentació de l'espai públic que es farà servir per a l'acció de performance 10'

Presentem amb el grup l'espai a on es farà la performance, recollint les apreciacions i significats que ells associen amb aquest espai de la comunitat.

2a part Contrastos - Els jovESS creiem que...

A Creació en grups dels missatges reivindicatius 40'

L'alumnat es reparteix en cinc grups de treball per a la creació dels missatges col·lectius i construcció de les peces finals que es presentaran a l'acció de performance.

Cadascun dels grups tindrà un cartó on dibuixar una bombolla de text a l'estil de còmic per a escriure un o dos missatges que es creguin importants com a joves de la comunitat en relació amb els conceptes tractats al llarg del mòdul.

REFLEXIÓ

- *Quines estratègies hem utilitzat com a grup per a construir aquest missatge comú?*
- *Creiem que aquest missatge és representatiu del que s'ha ressaltat a les siluetes de cadascú? Quins conceptes s'han repetit entre els missatges construïts per part dels grups?*
- *Per qui/quins és dirigit el missatge?*

A Construcció de les peces finals per a la performance 40'

Es fa una breu demostració de muntatge d'una de les peces finals fent servir les siluetes i bombolles de missatge col·locades a la caixa.

Cada grup ha de muntar les siluetes i missatges tenint en compte que les peces es podran visualitzar per tots els costats una vegada es presentin al carrer.

S'escull a un dels membres del grup com a representant de la peça per a realitzar l'acció de vincular-la amb un fil de drapet amb altre peça el dia de la presentació.

REFLEXIÓ

- *Hem pogut incloure totes les siluetes a les peces finals? Com ho hem fet?*
- *Veient les peces resultants de tots els grups, creieu que hi ha una idea general que es pot fer servir com a fons de reivindicació comuna?*
- *Reconeixem un sentit a l'ocupació de l'espai públic per a fer aquestes accions reivindicatives?*

3a part Tancament

A Vinculem les peces de la comunitat

 25'

Col·locats en cercle la persona representant del grup porta el fil de drapet a un altre grup dient mentre la resta del grup diu en veu alta el missatge escrit a la bombolla de text.

El següent grup fa el mateix fins que estiguin tots els grups vinculats amb el fil de drapet, l'últim grup uneix per fora a totes les peces mentre diu la seva frase.

M11 Sessió 4

Artivisme a la comunitat

RESUM SESSIÓ

Presentació a l'espai públic de la performance d'artivisme amb tots els grups com a col·lectiu de joves de la comunitat.

IDEA FORÇA

Representem des de l'acció directa sobre l'espai públic els missatges reivindicatius que els JovESS trobem important destacar la comunitat.

CONCEPTES CLAU

Interdependència, comunitat, corresponsabilitat, diversitat, reconeixement mutu, ecosistemes cooperatius.

OBJECTIUS

- Desenvolupar narratives des de l'òptica de la joventut respecte de les accions alternatives al sistema capitalista, patriarcal i colonial, utilitzant els conceptes claus de la campanya Comunitats.
- Reconèixer i potenciar les relacions d'intercooperació entre els agents i elements que configuren a la comunitat
- Expressar a través d'una acció d'artivisme participatiu, la veu de les joves respecte a les relacions sostenibles tant als centres educatius com a la comunitat que els hi envolta.

DINÀMICA

PRIMERA PART	1. Represent-acció de la nostra part (25') 1a. Repassem l'acció que presentarem a l'espai públic (25')
SEGONA PART	2. Acció d'artivisme. Performance "Els jovESS creiem que.." (70') 2a. Benvinguda (5') 2b. Dinamització i enregistrament de l'acció i performance d'artivisme (60') 2c. Comiat i agraïments (5')
TERCERA PART	3. Tornada (25') 3a. Tornada grupal al centre educatiu (25')

MATERIAL DE L'EDUCADORA

Fils de drapet i les peces de la performance construïdes amb cartolina i cartó.

REQUISITS TÈCNICS

Càmera fotogràfica digital, equip de so (micròfon).

DESENVOLUPAMENT DEL MÒDUL 11 · SESSIÓ 4

Artivisme a la comunitat

1a part Represent-acció de la nostra part

A Repassem l'acció que presentarem a l'espai públic

 25'

Abans de mobilitzar-nos a l'espai públic, repassem la performance construint una vegada l'entramat de la sessió anterior i repetint la dinàmica. A cada grup:

- Una persona s'encarrega de representar el vincle amb l'altre grup portant el fil de drapet per dins del cercle.
- La resta del grup diu al mateix temps el missatge reivindicatiu de la seva bombolla de text.

Cada grup s'ha de coordinar perquè les dues accions tinguin la mateixa durada. Una vegada estan vinculats tots els grups per dins, la persona que representa l'últim grup ha d'envoltar a tots els grups per fora del cercle i passar el fil a la següent classe, mentre es llegeix la frase final de construcció col·lectiva.

2a part Acció d'artivisme. Performance "Els jovESS creiem que..."

A Benvinguda

 5'

Una vegada tots els grups són al carrer, es fa una breu presentació per part de les educadores de la campanya i els seus objectius generals, per a donar pas als grups del centre educatiu.

B Dinamització i enregistrament de l'acció i performance d'artivisme

 60'

Cada grup es fa responsable de portar la seva peça ja muntada per anar junts a l'espai públic a on es presentarà la performance d'artivisme.

Distribuïts els tres grups de classe a l'espai públic, es van col·locant d'una en una les peces finals mentre es llegeix el missatge reivindicatiu i un dels membres es vincula amb un fil de drapet amb el següent grup.

Quan tots els grups de la mateixa classe hagin estat vinculats amb el fil i s'hagi llegit la frase col·lectiva, es passa el fil a un dels grups de la següent classe fins a acabar amb tots els grups de les classes.

En finalitzar, els tres grups de classe responen “Perquè... No hi ha comunitat sense nosaltres, no hi ha comunitat sense jovESS”.

REFLEXIÓ

- *Quina ha estat l'experiència de fer una acció en col·lectiu a l'espai públic?*
- *Què creiem que cal per a portar endavant, com a joves, més accions d'aquest tipus?*

C Comiat i agraïments

🕒 5'

Concloem l'acció agraïnt a totes les persones implicades que han fet que tot el procés fos possible, tots els membres de la comunitat que han participat de diverses formes en el procés col·lectiu de creació de l'acció i performance a l'espai públic.

3a part Tornada

A Tornada grupal al centre educatiu

🕒 25'

Un cop al centre educatiu desmuntem les peces creades, i fem un cercle. L'alumnat col·loca la seva mà dreta al cor i l'esquerra a la panxa. Obrim una ronda de: “¿Què he sentit fent l'artivisme?”

MÒDUL 11 · ANNEX 1

Grup classe:

Integrants grup:

GIMCANA SONORA DE LA VISITA

Coneixem iniciatives de l'Economia Social i Solidària, i investiguem de quina manera incorporen la defensa de drets de les persones migrades, l'antirracisme i la diversitat.

Iniciatives que visitem:

- _____
- _____

Gravacions - Cada grup ha de gravar:

- Dos sons (sons característics dels carrers que transitem camí a la visita o del lloc que visitem)
- Dues preguntes o dos fragments de l'entrevista (una declaració d'una de les persones que expliquen el projecte que visitem)

GRAVADORA NÚM: _____	Què s'ha gravat?	Títol de l'arxiu (ex: ZOOM0012)	Duració (min)
1. So 1			
2. So 2			
3. Pregunta/fragment entrevista 1			
4. Pregunta/fragment entrevista 2			

MÒDUL 11 · ANNEX 2

Feminisme	Feminisme	Feminisme	Feminisme
Consum	Consum	Consum	Consum
Barri	Barri	Barri	Barri
Assemblea	Assemblea	Assemblea	Assemblea
Cooperativa	Cooperativa	Cooperativa	Cooperativa
Comunitat	Comunitat	Comunitat	Comunitat
Justícia	Justícia	Justícia	Justícia
Cures	Cures	Cures	Cures
Solidaritat	Solidaritat	Solidaritat	Solidaritat
Democràcia	Democràcia	Democràcia	Democràcia

Feminisme	Feminisme	Feminisme	Feminisme
Consum	Consum	Consum	Consum
Barri	Barri	Barri	Barri
Assemblea	Assemblea	Assemblea	Assemblea
Cooperativa	Cooperativa	Cooperativa	Cooperativa
Comunitat	Comunitat	Comunitat	Comunitat
Justícia	Justícia	Justícia	Justícia
Cures	Cures	Cures	Cures
Solidaritat	Solidaritat	Solidaritat	Solidaritat
Democràcia	Democràcia	Democràcia	Democràcia

**Espai de
Reflexió Mixt
alumnat - professorat**

ER
Mxt

ESPAI DE REFLEXIÓ MIXT ALUMNAT - PROFESSORAT

Transformació i incidència per crear i fer propostes de millora per la sostenibilitat econòmica i social i la interculturalitat crítica

RESUM SESSIÓ

Iniciem agraint el procés dut a terme fins a la sessió d'avui, donem pas a fer una roda de reforç positiu per posar en valor les individualitats que formen part de la classe, i conformen aquesta comunitat única.

A continuació, fem memòria i recuperem el que hem fet al llarg de la campanya, valorant a partir de la memòria de l'alumnat les dinàmiques que més han agradat, així com els conceptes que més han interioritzat. Posteriorment, fem una diana d'avaluació, per valorar la interculturalitat crítica i la sostenibilitat social i econòmica tant en el centre com en la ciutat. També, valorem la voluntat d'incorporar l'economia social i solidària en la vida de l'alumnat.

A l'hora de recollir l'avaluació, es recullen propostes de millora per poder fer tant el centre, com la ciutat un espai més antiracista i sostenible. De forma grupal, s'assumeix una proposta de millora i es proposen els següents passos d'actuació. Tanquem la sessió signant un document de compromís i fem l'entrega del reconeixement de la segona fase, i tota la campanya.

IDEA FORÇA

El centre educatiu i el barri és un espai de possibilitats per transformar, incidir i ser propositius per la sostenibilitat social.

CONCEPTES CLAU

Alternatives decolonials i incidència política.

OBJECTIUS

- Reflexionar sobre els temes tractats durant aquesta segona fase (Interculturalitat crítica, ètica de la cura, interdependència, decolonialitat).
- Valorar el contingut i format dels mòduls de la segona fase de COMunitats.
- Valorar la interculturalitat crítica i la sostenibilitat econòmica i social al centre i a la ciutat.
- Formular de manera participativa propostes de millora per aplicar la perspectiva de la Interculturalitat crítica en les relacions del grup classe, tant dintre de l'aula com en el barri i ciutat.

MATERIAL DE L'EDUCADORA

Fotos sessions, gomets 3 colors diferents, imatges motxilla, fil, escombraries, post its.

REQUISITS TÈCNICS

Projector i àudio.

DINÀMICA

PRIMERA PART	1. Exposició de la sessió i valoració del grup (5') 1a. Exposició i agraïments del procés educatiu (5')
SEGONA PART	2. Contrastos (80') 2a. Valoració dels mòduls per imatges (20') 2b. Diana de valoració (60')
TERCERA PART	3. Tancament (35') 3a. Acord de compromís (15') 3b. Joc del cabdell de llana (20')

DESENVOLUPAMENT DE L'ESPAI DE REFLEXIÓ MIXT

Transformació i incidència per crear i fer propostes de millora per la sostenibilitat econòmica i social i la interculturalitat crítica

1a part**Exposició de la sessió i valoració del grup****A****Exposició i agraïments del procés educatiu****15'**

1. Demanem a l'alumnat, mestres i professorat que formin part de la mateixa rotllana.

És recomanable que sigui el professorat que ha acompanyat la campanya el que participi d'aquesta sessió.

2. Per començar, agraïm el procés de revisió interna de l'escola/institut que hem compartit.
3. Comentem l'estructura de la sessió: en la primera dinàmica valorarem la segona fase. I després farem la diana d'autodiagnòs amb els conceptes treballats.
4. Elaborem un document conjunt com a grup classe on aterrem un o dos compromisos i passes futures per portar a terme les propostes de millora sobre intercultural crítica i la sostenibilitat econòmica i social en la nostra comunitat educativa.
5. Acabem amb una dinàmica d'agraïment i cures.

2a part Contrastos

Presentem que farem una dinàmica en la qual valorarem dos àmbits de la campanya i procés educatiu que hem fet conjuntament.

Els àmbits que valorarem seran:

- Els mòduls de la segona fase (continguts i dinàmiques). Ho farem amb imatges de cada mòdul i preguntes.
- El centre educatiu i la ciutat a partir dels conceptes treballats (sostenibilitat social i interculturalitat crítica), així com el nostre interès respecte a l'economia social i solidària.

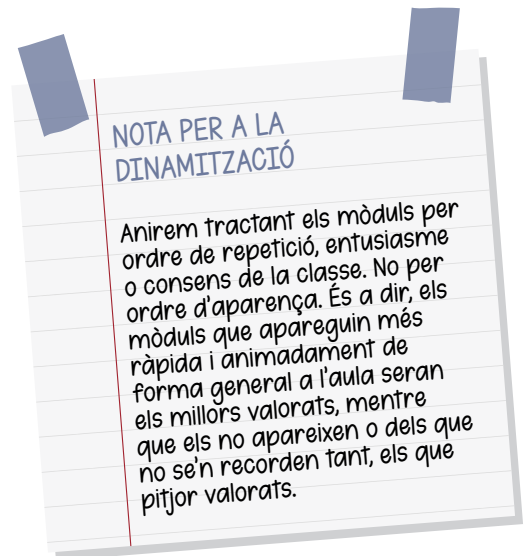
A Valoració dels mòduls per imatges

 20'

CRITERIS

- És important que en aquesta dinàmica hi hagi 2 educadores (una de referent que dinamitzarà la sessió, i l'altra com a suport, prenent nota de les avaluacions).

1. Fem una rotllana al voltant del mural, idealment penjat a la paret, recuperat del primer dia de classe que el vam penjar a. Fem un repàs per tot el procés educatiu que hem fet.
2. Llençarem la següent pregunta:
De quines dinàmiques o conceptes us enrecordeu?
3. L'educadora recull les dinàmiques que van apareixent en ordre, i es desglossa:
¿De què tractava?
¿Quins conceptes o reflexions vam treballar?
4. Quan ja no queda res més a dir d'aquell mòdul, s'enganxa la fotografia presa el dia de la sessió al mural. Si queden fotografies de mòduls que no s'han enrecordat, es comparteixen fent un breu resum d'aquella sessió.

B Diana de valoració
 60'

1. Enganxarem el paperògraf amb una diana dibuixada al terra del centre de l'aula. En aquesta diana hi haurà tres cercles amb números-puntuacions. De fora a dins l'enumeració és:
 - El cercle concèntric/límit extern és 0
 - El cercle concèntric del mig és 5
 - El cercle del centre és 10.
2. Expliquem que valorarem posant notes del 0 (molt malament) al 10 (molt bé) a les preguntes que l'educadora llegirà. Cada alumne ho farà a partir de la figura que dissenyi amb l'argila, com en el *Monopoly*. Totes les figures han de ser diferents i no molt grans, ja que només utilitzarem una diana.
3. Repartim l'argila i donem uns minuts breus per a que cada persona faci la seva peça.
4. Avaluem:

INTERCULTURALITAT CRÍTICA I SOSTENIBILITAT ECONÒMICA I SOCIAL AL CENTRE EDUCATIU I AL MÓN

- 4a. L'alumnat es col·loca en cercle al voltant de la diana amb les seves figures. I l'educadora llegeix:

Del 0 (línia exterior) al 10 (línia interior).

Creieu que el centre educatiu té en compte l'antiracisme?

NOTA PER A LA DINAMITZACIÓ

10- comunitat respectuosa, sense discriminació racial, es fomenta activament la formació i pedagogia antiracista, hi ha tolerància zero amb comentaris o bromes racistes o xenòfobes, no hi ha grups d'afinitat marcats per l'origen, la religió o l'ascendència, etc.

5- a vegades s'escolten comentaris irrespectuosos que fan referència al color de pell, ètnia, procedència, etc. A vegades, no juguem tots amb totes, s'exclouen grups o persones per l'idioma, la procedència, la seva família, el color de pell, etc.

0- hi ha discriminacions racistes molt explícites (per part de tota la comunitat educativa), segreguem el grup-classe per raó de fisonomia (color de pell, forma ulls, etc.), d'idioma, procedència...

4b. L'alumnat es col·loca en cercle al voltant de la diana amb les seves figures. I l'educadora llegeix:

Del 0 (línia exterior) al 10 (línia interior).

Creieu que el barri/ciutat té en compte l'antiracisme?

NOTA PER A LA DINAMITZACIÓ

10- no hi ha discriminacions racistes, tothom pot accedir a la nacionalitat i tenir els mateixos drets d'accés per treballar dignament, a l'educació, a la sanitat, hi ha centres de culte de totes les religions, els serveis/institucions públiques tenen servei gratuït i accessible de traducció, no es fan representacions reduccionistes d'altres cultures (per exemple, el black face). Les institucions fomenten molts esdeveniments i formacions antiracistes.

5- a vegades no contracten/paguen a tothom per igual als mateixos llocs de treball, en alguns espais es discrimina per fisonomia, origen..., no tothom té la mateixa facilitat d'accés a les necessitats/drets (habitatge, educació, subvencions, seguretat). Les institucions públiques fomenten puntualment esdeveniments o formacions antiracistes.

0- hi ha racisme explícit i assidu en el carrer (agressions, batudes per perfil ètnic, gent migrada en el llindar de la pobresa), no hi ha representació d'altres fisonomies, cultures o religions a les institucions, hi ha segregació espacial de barris (la gent migrada viu a la perifèria on no s'inverteixen tants fons públics en el manteniment del barri i neteja).

A cada diana completa amb les figures se li ha de fer una foto per tenir enregistrament de la valoració. Repartim un post-it a les alumnes que hagin posat menys d'un 7 a la pregunta, per tal que justifiquin la resposta.

SOSTENIBILITAT SOCIAL I AMBIENTAL (ESS)

4c. L'alumnat es col·loca en cercle al voltant de la diana amb les seves figures. I l'educadora llegeix:

Del 0 (línia exterior) al 10 (línia interior).

Creieu que la convivència al centre educatiu és sostenible social i ambientalment?

NOTA PER A LA DINAMITZACIÓ

10- incloem a tothom en les activitats, ens comuniquem assertivament i sense cridar-nos, tothom s'interessa i té en compte les necessitats i desitjos de les seves companyes, tots els treballs estan igual de reconeguts i valorats econòmicament, totes les opinions tenen el mateix valor, tothom forma part activa de la presa de decisions de la classe i l'escola.

5- no tothom se sent còmode en totes les activitats i converses, a vegades ens cridem/insultem i no ens comuniquem assertivament. No tots els treballs estan igual de valorats o pagats, però tots són visibles. A vegades, no tenim en compte com estan o que necessiten les nostres companyes. A vegades no totes les opinions tenen la mateixa importància ni sempre tothom participa de la presa de decisions.

0- es fan activitats i es tenen converses excloents, acostumem a comunicar-nos cridant i faltant-nos el respecte, no ens acostumem a escoltar. No ens acostuma a interessar el que necessiten o volen les nostres companyes. Hi han treballs que estan millor valorats i pagats que d'altres, no tenen la mateixa importància totes les opinions, i no tothom pot participar dels espais de decisió.

- 4d.** L'alumnat es col·loca en cercle al voltant de la diana amb les seves figures. I l'educadora llegeix:

Del 0 (línia exterior) al 10 (línia interior).

Creieu que la convivència al barri/ciutat és sostenible social i ambientalment?

NOTA PER A LA DINAMITZACIÓ

10- tothom sent que el barri/ciutat és un espai agradable, net i adaptat a totes les necessitats, tothom pot i és fàcil participar de la presa de decisions que organitzen l'espai, i es prioritza el benestar de les persones per sobre l'interès econòmic (per exemple, amb plans urbanístics, accés als habitatges, mercats de productes de proximitat...), no hi ha relacions de violència i tothom té una xarxa veinal, sostre, energia i aigua potable.

5- en algunes zones l'espai no és agradable, a vegades no està net ni adaptat a totes les necessitats. No sempre és fàcil participar o algunes vegades no tothom pot participar d'espais de presa de decisions, algunes vegades es prioritza l'interès econòmic per sobre el benefici humà. A vegades hi ha violència, no tothom té xarxa veinal, sostre, energia i aigua potable.

0- en la gran part del barri/ciutat, l'espai no està adaptat a les diferents necessitats, no està net/cuidat i no és un espai agradable. La majoria dels espais de presa de decisió són exclusius i és molt difícil participar activament, en la gran part de situacions es prioritza l'enriquiment econòmic per sobre el benestar humà, hi ha relacions de violència (visible i invisibles), la gran part de persones no tenen xarxa veinal, dificultats per accedir a un sostre, energies i aigua potable econòmiques i de qualitat).

A cada diana completa amb les figures se li ha de fer una foto per tenir enregistrament de la valoració. Repartim un post-it a les alumnes que hagin posat menys d'un 7 a la pregunta, per tal que justifiquin la resposta.

- 5.** Recollim les dianes i demanem a l'alumnat que faci una rotllana. Es llegeixen els post-its més repetits o els que l'educadora consideri més rellevants. Conjuntament, s'escull de quin es vol fer una o dues propostes de millora o que reverteixi/mitigui la situació actual que s'ha de millorar, i les passes següents a fer per tal d'aconseguir-ho.

MATERIAL PER A L'EDUCADORA

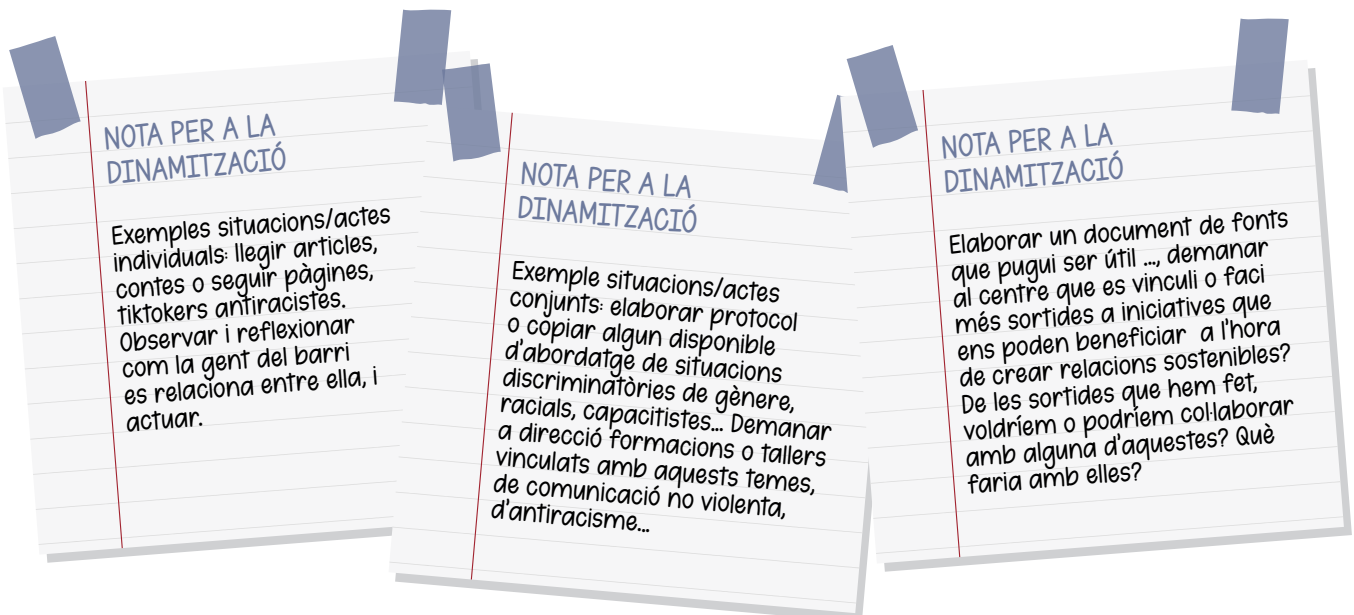
Recuperem som agents de canvi, tenim poder i, per tant, responsabilitat per desenvolupar una conducta cap a nosaltres mateixes i cap a les altres que promogui l'ètica de la cura i la cooperació, aturant la reproducció de patrons socioculturals apresos, racistes, colonials i masculistes. Durant tota la campanya hem vist que les diferents escales: el centre educatiu, el barri i el món estan relacionades. Per tant, per construir comunitats sanes i sostenibles fora de la lògica d'interès econòmic ens hem de comprometre amb nosaltres mateixes i amb les nostres companyes. També ens hem d'implicar i esforçar, ja que les relacions amb les quals ens trobem al món tenen molta força i no és ràpid ni molt fàcil desconstruir les formes de relacionar-nos apreses. Necessitem posar consciència en el procés de construir la comunitat on volem, nosaltres i tothom, viure.

3a part Tancament

A Compromís

 15'

1. Continuem en rotllana i presentem el document de compromís i cloenda.
2. Una persona voluntària escriu les situacions escollides a millorar, més les propostes de millora.
3. S'afegeixen en aquest document les següents passes, poden ser individuals o grupals, que es realitzaran per aconseguir l'objectiu.

4. Signem totes el document de compromís i agraiem l'espai.

B Joc del cabdell de llana

 10'

1. Mantinent la rotllana, una de les membres llença el cabdell de llana a una altra persona mentre es queda subjectant l'extrem del fil.
2. Quan l'altra persona rep el cabdell de llana, i abans de tornar-lo a llençar, haurà de dir "Estic agraïda a (el nom de la persona de la qual ha rebut el cabdell) perquè aporta _____" (ha de ser una qualitat positiva que afavoreixi al grup, per exemple: animada, comunicadora, riallera, agradable, empàtica...).
3. Quan ho hagi dit, llença el cabdell subjectant el fil de manera que quedi més o menys tens. L'última persona llençarà el cabdell de llana a la primera persona que ha començat la teranyina. Al final, quedarà una teranyina d'interrelacions.

No es pot llençar el cabdell a la dreta ni a l'esquerra.

REFLEXIÓ

- *¿Què passaria si alguna de les membres del grup deixés anar el fil que subjecta?*

En aquest moment, es pot demanar a alguna persona que deixi anar el seu fil.

MATERIAL PER A L'EDUCADORA

Es tracta de veure que, si això passés, la teranyina es deformaria, per tant, cada persona del grup és important i necessària i aporta unes coses o altres al col·lectiu. En tant, que totes som diferents, no podem comparar o mesurar les coses que aportem. Podem fer referència a la idea força de COMunitats (des de la nostra unitat, individualitat, construïm allò col·lectiu i valuós en la diferència). Les membres d'aquest estan interrelacionades, de la mateixa manera que les accions d'unes i altres afecten i conformen la comunitat. La dinàmica del grup dependrà de totes i cada una dels membres del grup.

MÒDUL ERMixt • ANNEX 1

COMunitats

relacions
sostenibles
a l'escola
i al món

El grup de _____
del centre educatiu _____

SIGNEM EL COMPROMÍS D'APLICAR
LA PROPOSTA O MILLORA

COM, A PARTIR DE QUINES PASSES? _____

QUI HO FA? _____

QUAN HO REVISEM? _____

Per continuar el procés del projecte
COMunitats: relacions sostenibles a l'escola i al món,
realitzat durant els cursos **2022-2024** amb la **Fundació Akwaba**

Data i signatura:

Referències bibliogràfiques

Bayas, Blanca (2021). Marc conceptual I Recomanacions. FEM ECO: Connectem el gènere i el medi ambient a l'escola i al món. Fundació Akwaba.

Disponible a: https://femecoakwaba.files.wordpress.com/2022/04/marc_conceptual_2a_fase_femeco_def_pliegos-v2.pdf

De Sousa Santos, Boaventura (2005). El milenio huérfano. Ensayos para una nueva cultura política, Trotta, Espanya

Dussel, Enrique (2006). Ética de la Liberación en la edad de la globalización y de la exclusión. Editorial Trotta. Madrid.

Freire, Paulo (1996). Política y educación. S. XXI; Mèxic.

Fundació Akwaba (2022). Guia Pedagògica. Segona Fase. Fem Eco: Connectem el gènere i el medi ambient a l'escola i al món. Fundació Akwaba.

Disponible a: <https://femecoguia2.fundacioakwaba.cat/marc-conceptual-i-recomanacions/>

Herrero, Yayo (2021). Perspectivas ecofeministas para la construcción de una economía compatible con una vida buena. A REAS Euskadi, Sostenibilidad de la vida: Aportaciones desde la Economía Social y Solidaria, Feminista y Ecológica.

hooks, bell (2021). La teoría como práctica liberadora. Capitán Swing.

hooks, bell (2003). Comunidad de aprendizaje: Una pedagogía de la Esperanza. Nova York: Routledge.

Gargallo, Francesca (2014). Feminismos desde AbyaYala. Ideas y proposiciones de las mujeres de 607 pueblos en nuestra América. Ed. y Confección, Ciudad de México, primera edició digital.

Disponible a: <https://francescagargallo.files.wordpress.com/2014/01/francesca-gargallo-feminismos-desde-abya-yala-ene20141.pdf>

Lafede.cat (2020). Educar per a futurs alternatius. Guia d'Educació per a la Justícia Global.

Disponible a: https://www.lafede.cat/wp-content/uploads/2020/10/EducarFutursAlternatius_LafedeCat.pdf

Marcos, Estel·la, Dorado, Sarai i Crespo Alba (2020). Economía Solidaria i Feminista. Pràctiques inspiradores que fan saltar les costures. XES Barcelona; Pol·len Edicions.

Moore, Robert I. (2007). The Formation of a Persecuting Society. Authority and Deviance in Western Europe. Blackwell Publishing, EUA.

Ochoa, Karina (2021). “¿Monólogos interculturales o diálogos decoloniales?”. Revista de Humanidades Tabula Rasa, núm. 38.

Patiño, Milena (2020). Apuntes sobre un feminismo comunitario. Desde la experiencia de Lorena Cabnal; Universidad de Los Andes, Colòmbia.

Rodó-Zarate, María (2021). Interseccionalidad. Desigualdades, lugares y emociones; Ed. Bellaterra. Manresa.

Redacció/@NRevista1 (2017). “Economía de les cures, el treball invisibilitzat, la cohesió menystinguda.” Revista Nexe. Barcelona.

Disponible a: <https://nexe.coop/actualitat/economia-de-les-cures-el-treball-invisibilitzat-la-cohesió-menystinguda>

Petrilli, Susan (2013). The self as a Sign, the World, and the Other. Transaction Publishers, Nova Jersey.

Romero Losacco, José (2018). La invención de la exclusión, individuo, inclusión y desarrollo. Fundación Editorial El Perro y La Rana, Caracas.

Ruiz, Pepe; Calero, Vane (2019). Economía solidaria: transformar la economía para transformar nuestro mundo. Propuesta didáctica. REAS Euskadi.

Disponible a: https://www.economiasolidaria.org/sites/default/files/reaslibrary/attachments/2_propuesta_didactica.pdf

Vega, Cristina; Martínez-Bujan, Raquel (2018). Cuidado, comunidad y común. Experiencias cooperativas en el sostenimiento de la vida; Traficantes de Sueños, Madrid.

Walsh, Catherine (2008). Interculturalidad, Estado, Sociedad: Luchas (de) coloniales de nuestra época. Colòmbia.

COMunitats

relacions sostenibles a l'escola i al món

Altres títols publicats

El Viatge del Konan

El Diari de la Naaku

Guies pedagògiques:

Unitat Mòbil.

Mira l'Àfrica! Actuem per transformar les injustícies socials.

#desfemlesdesigualtats: aprenentatge creatiu per una ciutadania global.

Primera fase i segona fase

Ni uniformes ni etiquetes: per una escola i un món intercultural i amb equitat de gènere.

Primera fase i segona fase

Com vivim? Convivint: per una escola i un món sostenible i de pau.

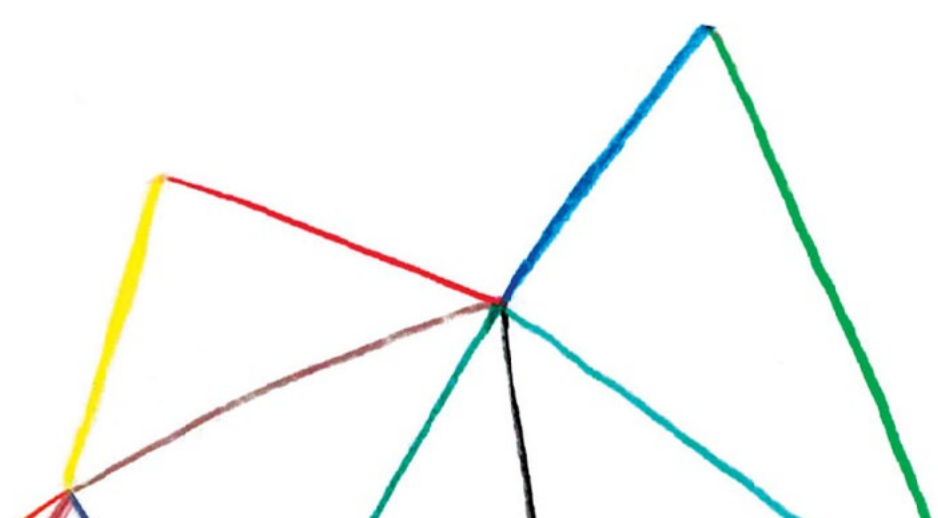
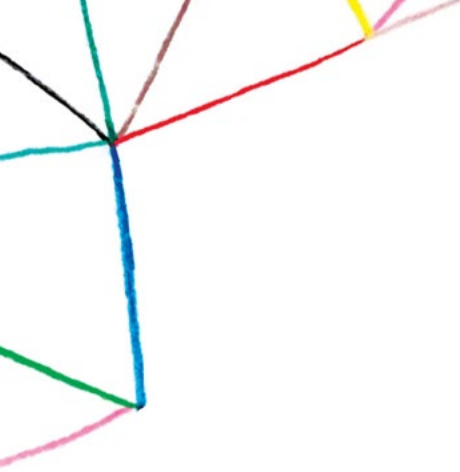
Primera fase i segona fase

Fem Eco: connectem el gènere i el medi ambient a l'escola i al món.

Primera fase i segona fase

COMunitats. Relacions sostenibles a l'escola i al món.

Primera fase

La guia per a qui i per què? És un material de suport als educadors i educadores formals (mestres i professorat) i no formals (monitores de lleure, educadores socials i d'altres) d'infants i jovent de deu a disset anys, per tal d'incloure continguts i pràctiques pròpies de l'educació per a la justícia global en la seva programació.

En aquesta segona fase tractem aspectes sobre quins criteris ens mouen a relacionar-nos i pensar-nos críticament des dels drets humans que ens ajuden a l'hora de conuiuïre dins del barri i ciutat, proposant la perspectiva d'interculturalitat crítica i l'economia social i solidària com estratègies per afrontar reptes socials actuals.

Carrer Llobregat, 145, baixos
08904 L'Hospitalet de Llobregat

educatiu@fundacioakwaba.cat

www.fundacioakwaba.cat

<https://comunitats.fundacioakwaba.cat>

(+34) 934 407 696

AMB EL SUPORT DE

AJUNTAMENT DE
TARRAGONA

Ajuntament de L'Hospitalet

Ajuntament de
Barcelona

Agència Catalana
de Cooperació
al Desenvolupament

Generalitat
de Catalunya